

De wet van de sterksten?

Een kwalitatief
onderzoek naar
de ervaring
van allochtone
studenten

KATRIEN DE BRUYN

De wet van de sterksten?

Een kwalitatief onderzoek
naar de ervaring van allochtone studenten
aan de Universiteit Gent

Katrien De Bruyn

Universiteit Gent
Beleidscel Diversiteit en Gender
Mei 2011

Gelijke kansen en kwalitatief hoogstaand onderwijs gaan wél samen. Ik vind dat daar de kern ligt van het potentiële profiel van de UGent, ook al is dat momenteel nog te weinig het geval. Uit de cijfers blijkt dat de UGent de slechtste slaagkansen heeft in het eerste jaar. Dat is dramatisch. In Gent heerst bij een aantal proffen nog de sfeer *'Ik heb een goede cursus want er zijn weinig studenten die slagen'*. Voor mij is dat als onderwijskundige pure waanzin. Je bent een goede prof als er met jouw cursus veel studenten slagen op een hoog niveau. Onderwijs gaat over het creëren van toegevoegde waarde in leerprocessen. Je moet dus de omstandigheden creëren die het mogelijk maken voor studenten om die sprong te maken.

Prof. Dirk Van Damme,
voormalig kabinetschef van minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke en hoofd van het Centre for Educational Research and Innovation van de OESO in *Universiteit Gent*, september 2010.

Let me close with two simple observations; first that student success does not arise by chance. It is the result of an intentional, structured, and proactive set of strategies that are coherent and systematic in nature and carefully aligned to the same goal; second that at no time is a coherent systematic structure more important than in the first year of university studies.

Prof. Vincent Tinto,
keynote speech delivered at the ALTC FYE Curriculum Design Symposium, Queensland University of Technology, Brisbane, Australia, February 5, 2009.

Dankwoord

Ik wil heel graag alle studenten die mij geheel belangeloos hun verhaal verteld hebben en de studenten die allen actief hebben deelgenomen aan de groepsgesprekken ontzettend bedanken. Het is een reuzengroot cliché, maar zonder hen zou dit onderzoek nooit tot stand gekomen zijn.

Verder gaat mijn dank uit naar prof. Marysa Demoor, prof. Piet Van Avermaet, prof. Mieke Van Houtte en prof. Geert Van Hove voor hun literatuursuggesties, wetenschappelijke ondersteuning en voor de tijd die zij gemaakt hebben om mijn rapport zorgvuldig na te lezen. Hun opmerkingen en suggesties waren bijzonder waardevol.

Tot slot wil ik mijn collega's van de beleidscel Diversiteit en Gender, Marieken De Munter, Bart Deygers, Sibö Kanobana, Sünbül Karakaya, Sigried Lievens en Hanneke Pyck hartelijk danken voor al hun leeswerk, tips, suggesties, kritische commentaren, geduld en schouderklopjes. In het bijzonder dank ik Marieken voor het uittikken van een aantal interviews, Sigried voor het dubbelcoderen, Hanneke voor advies bij het maken van overzichtelijke tabellen en Bart voor taaltips. Ik dank jobstudent Sabrina Meyvaert voor het zorgvuldig en aan hoog tempo uittikken van een groot deel van de interviews.

Inhoud

1	Inleiding	11
1.1	Probleemstelling en motivatie voor het onderzoek	11
1.2	Onderzoeksdoelstelling en onderzoeksvragen	12
1.3	Terminologie en definities	13
1.3.1	Allochtone en autochtone studenten	13
1.3.2	Leeromgeving	13
1.3.3	Docenten	14
1.4	Situering van het onderzoek binnen de UGent	14
2	Onderzoekopzet en methodologische verantwoording	16
2.1	Diepte-interviews met afgehaakte allochtone en autochtone studenten	16
2.1.1	Definitie onderzoekseenheden	16
2.1.2	Selectie en werving van allochtone respondenten	17
2.1.3	Selectie en werving van autochtone respondenten	20
2.1.4	Dataverzameling en analyse	21
	1 – Afname van de interviews	21
	2 – Opstellen en bijsturen van de vragenlijst	21
	3 – Periode, duur en plaats van de interviews	21
	4 – Opbouwen van een vertrouwelijke relatie met de respondent	22
	5 – Transcriptie, codering en analyse	22
2.2	Focusgroepen met succesvolle allochtone studenten	23
2.2.1	Definitie onderzoekseenheden	23
2.2.2	Selectie en werving respondenten	24
2.2.3	Dataverzameling en analyse	24
2.3	Profiel van de respondenten	25
2.3.1	Geslacht en opleiding	26
2.3.2	Etnische origine	26
2.3.3	Vooropleiding secundair onderwijs	27
2.3.4	Stopzetting	28
2.3.5	Beroepsactiviteit ouders	29
2.3.6	Opleidingsniveau ouders	30

3	Casussen	33
3.1	Casus 1: Ahmed	33
3.2	Casus 2: Naima	35
4	Onderzoekresultaten	40
4.1	Inleiding	40
4.2	Ervaringen van afgehaakte allochtone en autochtone studenten met de leeromgeving aan de UGent. Een analyse van de diepte-interviews.	41
4.2.1	Algemene terugblik op de studieperiode aan de UGent	41
4.2.2	Grootschaligheid als meest typerende kenmerk van de leeromgeving	42
4.2.3	Onderwijsactiviteiten	45
	1 – Hoorcolleges	45
	2 – Lesmateriaal	47
	3 – Taalvaardigheid en academisch taalgebruik	49
	4 – Practica en oefensessies	51
	5 – Groepswerk en individuele opdrachten	52
4.2.4	Gebruik van ICT en elektronische leermiddelen	54
	1 – Belang van het gebruik	54
	2 – Gebruik van het elektronisch leerplatform Minerva	55
	3 – Gebruiksvriendelijkheid van Minerva	55
	4 – PC-faciliteiten	56
4.2.5	Docenten	57
	1 – Contact met docenten	57
	2 – Functioneren en houding van docenten	62
4.2.6	Medestudenten	69
	1 – Contact met medestudenten	69
	2 – Het leggen van contacten: op zoek naar het vertrouwde	73
	3 – Deelname aan het studentenverenigingsleven	79
4.2.7	Examens	79
	1 – Evaluatiemethoden	79
	2 – Voorbereiding op de examens	80
	3 – Feedback	81
4.2.8	Voorbereiding op hoger onderwijs vanuit het secundair onderwijs	82
4.2.9	Studiehouding	84
4.2.10	Studiemethode en studievoordigheden	86
4.2.11	Studie- en trajectbegeleiding	87

4.2.12	Sociale situatie	92
1 –	Gezondheidsproblemen	92
2 –	Thuisituatie en ondersteuning vanuit de directe omgeving	93
3 –	Studiefinanciering	95
4 –	Studentenvoorzieningen	96
5 –	Psychologische begeleiding	97
4.2.13	Studiekeuze	98
1 –	Bespreking studiekeuze	98
2 –	Informatie studiekeuze	98
4.2.14	Stopzetting	100
1 –	Reden stopzetting	100
2 –	Bespreking stopzetting	102
4.2.15	Na de UGent	103
4.3	Ervaringen van succesvolle allochtone studenten met de leeromgeving aan de UGent. Een analyse van de focusgroepen.	104
4.3.1	Succesfactoren	104
1 –	Steun van ouders en familieleden	104
2 –	Schoolloopbaan secundair onderwijs	105
3 –	Vriendenkring	105
4 –	Steun en hulp van medestudenten	106
5 –	Eigen persoonlijkheid en intrinsieke motivatie	107
6 –	Taalkennis Nederlands	108
4.3.2	Stimulerende en belemmerende factoren binnen de leeromgeving	108
1 –	Contact met en houding van docenten	108
2 –	Studiebegeleiding	109
3 –	Permanente en/of tussentijdse evaluatie	111
5	Samenvatting belangrijkste onderzoeksresultaten	114
6	Besluit en beleidssuggesties	121
7	Literatuuroverzicht	125
8	Bijlagen	127
8.1	Bijlage 1: operationalisering 'leeromgeving'	127
8.2	Bijlage 2: Vragenlijst diepte-interviews	129
8.3	Bijlage 3: Genderanalyse van de rekrutering van allochtone afgehaakte respondenten	131

1 INLEIDING

1.1 Probleemstelling en motivatie voor het onderzoek

Steeds meer jongeren vinden de weg naar het hoger onderwijs. Cijfers van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming¹ laten een stijging zien van het aantal studenten dat zich voor het eerst inschrijft aan een Vlaamse universiteit of hogeschool. Anderzijds stellen we vast dat bepaalde groepen van studenten nog steeds in mindere mate instromen in het hoger onderwijs. Dit geldt onder meer voor allochtone studenten (Duquet e.a. 2006; Lacante e.a. 2007). Daarnaast zien we dat heel wat studenten slechts in beperkte mate studiesucces boeken en studievertraging oplopen of afhaken. Dit gebeurt vooral tijdens het eerste jaar hoger onderwijs (Rombaut e.a. 2006; Lacante e.a. 2001; Lacante e.a. 2007). Net zoals de instroom is ook de doorstroom van allochtone studenten problematisch te noemen: allochtone studenten maken in vergelijking met autochtone studenten minder studievoortgang en hun uitval is proportioneel groter (Lacante e.a. 2007).

Het lage studierendement is niet alleen problematisch voor de student zelf, maar ook voor de hoger onderwijsinstelling die gedeeltelijk gefinancierd wordt op basis van het aantal uitgereikte diploma's en omdat het de effectiviteit van de ingezette onderwijsmiddelen ondermijnt. Op maatschappelijk vlak betekent het eveneens een groot verlies aan potentieel talent, terwijl de samenleving steeds meer evolueert naar een kenniseconomie en er een groeiende nood is aan hoogopgeleiden (Van Hamme 2010). De vraag die we ons moeten stellen is dan ook hoe we op een kwaliteitsvolle manier het rendement van opleidingen kunnen vergroten en in het bijzonder hoe we de doorstroom van allochtone studenten kunnen bevorderen.

Er is al heel wat onderzoek verricht naar de factoren en oorzaken van uitval in het Vlaamse hoger onderwijs. Dit onderzoek focust grotendeels op het identificeren van individuele studentkenmerken die een invloed hebben op de studiekeuze, slaagkansen en studievoortgang (Lacante e.a. 2001; Lacante e.a. 2007; Rombaut e.a. 2006). Het gaat om kenmerken zoals motivatie, vooropleiding, geslacht, etniciteit, sociaaleconomische situatie, opleidingsniveau van de ouders, taalkennis, enz. Deze individuele studentkenmerken zorgen ervoor dat allochtone studenten vaker dan autochtone studenten vanuit een minder gunstige positie beginnen aan hoger onderwijs en dat ze vaak een minder succesvol studietraject afleggen.

1 <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/werken/studentadmin/studentengegevens/20072008/default.htm> (gedownload op 22/02/2011)

Internationaal onderzoek toont aan dat niet alleen studentkenmerken, maar ook de leeromgeving een invloed heeft op het studiesucces van studenten (Crosling e.a. 2009; Kuh e.a. 2006; Tinto 1998). Zo toont een Nederlands onderzoek (Severiens e.a. 2006) concreet aan dat verschillen in studievoortgang tussen autochtone en allochtone studenten kunnen variëren naargelang de opleiding. In sommige opleidingen werd vastgesteld dat deze verschillen minimaal zijn, terwijl in andere studierichtingen de verschillen veel groter zijn. Of anders gezegd: allochtone studenten met dezelfde achtergrondkenmerken doen het in de ene opleiding of in de ene opleidingsinstelling beter dan in de andere. Omdat deze verschillen niet enkel verklaard kunnen worden door verschillen in studentkenmerken, concluderen de onderzoekers dat de verschillen in studievoortgang ook kunnen ontstaan uit kenmerken van de leeromgeving zelf. Meer nog, zij komen tot de bevinding dat in vergelijking met autochtone studenten allochtone studenten voor hun studievoortgang juist meer afhankelijk zijn van factoren eigen aan de leeromgeving, precies omdat allochtone studenten vaker benadeeld zijn voor wat betreft hun studentkenmerken. Autochtone studenten kunnen voor hun studiesucces doorgaans meer terugvallen en voortbouwen op hun gunstigere studentkenmerken en zijn daardoor minder afhankelijk van factoren uit de leeromgeving. Met andere woorden, een sterke leeromgeving kan compenseren voor minder gunstige studentkenmerken.

In Vlaanderen vinden we geen gelijkaardig onderzoek naar de invloed van kenmerken van de leeromgeving op de studievoortgang van allochtone studenten in het hoger onderwijs. Er is wel onderzoek verricht naar de invloed van schoolkenmerken op de slaagkansen van leerlingen in het secundair onderwijs (Van Houtte 2002). Dit onderzoek heeft aan het licht gebracht dat bepaalde schoolkenmerken, naast individuele leerlingkenmerken, bepalend zijn voor de slaagkansen van leerlingen. Op basis van de resultaten van het aangehaalde internationaal onderzoek en het onderzoek in het Vlaamse secundair onderwijs, kunnen we veronderstellen dat ook in het Vlaamse hoger onderwijs kenmerken uit de leeromgeving medebepalend kunnen zijn voor de studievoortgang van allochtone studenten. Met het oog op het formuleren van beleidssuggesties voor het verbeteren van de doorstroom van allochtone studenten aan de UGent, willen we kenmerken van de leeromgeving exploreren die van betekenis kunnen zijn voor de ervaring en studievoortgang van allochtone studenten.

1.2 Onderzoeksdoelstelling en onderzoeksvragen

Met dit onderzoek willen we exploreren welke ervaring allochtone studenten hebben met de leeromgeving aan de UGent om te achterhalen welke kenmerken van de leeromgeving aan de UGent mogelijks een effect hebben op hun studievoortgang. We willen dit nagaan zowel bij succesvolle als bij afgehaakte allochtone studenten. Voor een definitie van succesvolle en afgehaakte allochtone studenten verwijzen we naar 2.1.1 (p.16) en 2.2.1 (p.23).

We hebben gekozen voor afgehaakte studenten omdat we willen onderzoeken wat de ervaringen zijn van studenten die geen studievoortgang geboekt hebben en die tijdens of na het eerste bachelorjaar beslist hebben om hun studies niet verder te zetten aan de UGent. Hun ervaringen wilden we plaatsen tegenover die van succesvolle studenten die wel studievoortgang geboekt hebben en die nog steeds student zijn aan de UGent. Hoewel dit onderzoek gedeeltelijk gevoerd is bij afgehaakte studenten, behoort het niet tot het klassieke drop-out onderzoek, waarin de kritische factoren die verantwoordelijk zijn voor de drop-out, geïdentificeerd en verklaard worden.

Concreet stellen we ons in dit onderzoek de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe hebben afgehaakte allochtone studenten de leeromgeving van de UGent ervaren?
- Zijn er verschillen tussen allochtone en autochtone afgehaakte studenten?
- Welke kenmerken van de leeromgeving beschouwen succesvolle en afgehaakte allochtone studenten als stimulerend of belemmerend voor hun studievoortgang?

1.3 Terminologie en definities

1.3.1 Allochtone en autochtone studenten

In dit onderzoeksrapport hanteren we de termen ‘allochtone’ en ‘autochtone’ studenten. In het volgende hoofdstuk definiëren we welke studenten we hiermee precies willen vatten (zie 2.1.1, p.17). Toch willen we hier reeds verduidelijken waarom we voor deze termen opteren. De beleidscel Diversiteit en Gender hanteert de term ‘studenten uit etnisch-culturele minderheden’ (ecm) voor alle studenten van vreemde origine. Daarbinnen onderscheiden we een aantal subcategorieën² wanneer dit relevant is. Zo spreken we bijvoorbeeld van ‘anderstalige studenten’ wanneer we studenten beogen die het Nederlands niet als moedertaal hebben. Zo maken we binnen de groep van studenten ecm ook een onderscheid tussen ‘nieuwkomers’ en ‘allochtonen’. Nieuwkomers zijn studenten ecm die recent naar België gemigreerd zijn en minder dan 2 jaar secundair onderwijs in België genoten hebben. Allochtone studenten zijn studenten van vreemde origine die minstens 2 jaar secundair onderwijs in België gevolgd hebben. Veelal gaat het om studenten die in België opgegroeid zijn en hun hele schoolloopbaan hier doorlopen hebben. Het is deze subgroep van studenten ecm die we bevraagd hebben in het kader van dit onderzoek.

1.3.2 Leeromgeving

Lowyck en Terwel (2003) definiëren een leeromgeving als een context die bij de lerende de vereiste leerprocessen moet oproepen, begeleiden en op gang moet

2 De beleidscel hanteert de definities van de VLOR, zoals opgesteld in het VLOR-advies *Registratie van kansengroepen in het hoger onderwijs*, 15 april 2008.

houden om de gewenste leerresultaten te bereiken. Op basis van gesprekken met experts en op basis van vergelijkbaar onderzoek uit Nederland (Severiens e.a. 2006; Wolff en Crul 2003) hebben we het begrip leeromgeving geoperationaliseerd in concrete concepten (zie bijlage 1). Deze operationalisering diende als basis voor het opstellen van de vragenlijst voor de interviews (zie bijlage 2).

1.3.3 Docenten

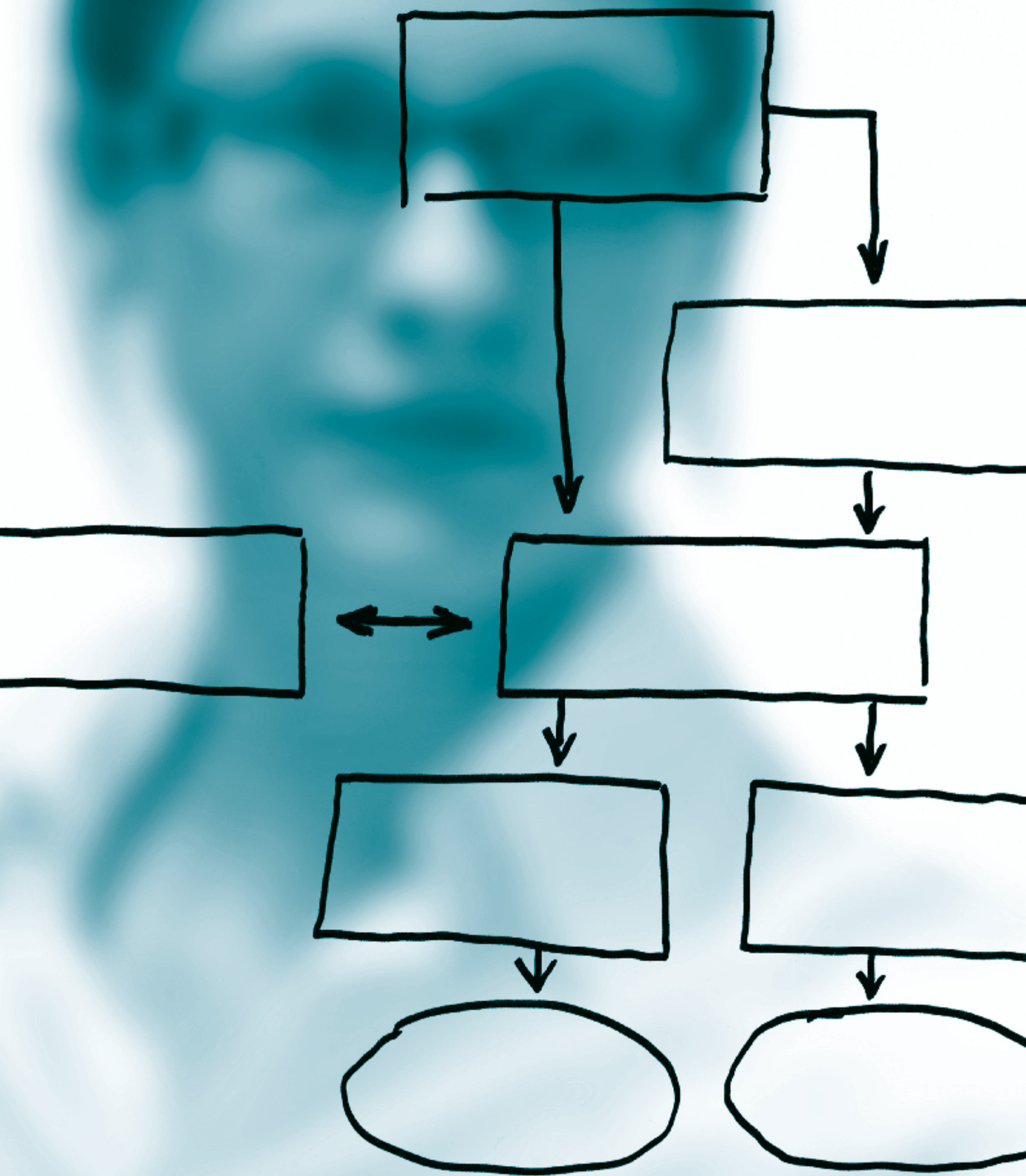
In dit onderzoek staat de term ‘docent’ voor alle lesgevend personeel. Het kan dus zowel gaan om zelfstandig academisch personeel als om assisterend academisch personeel.

1.4 Situering van het onderzoek binnen de UGent

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen de opdracht van de beleidscel Diversiteit en Gender. Deze beleidscel werd op 1 oktober 2008 opgericht aan de UGent. De beleidscel heeft als taak om een diversiteitsbeleid uit te bouwen. In het diversiteitsbeleid staat het bevorderen van de in-, door- en uitstroom van ondervertegenwoordigde groepen centraal. Heel specifiek besteedt de beleidscel aandacht aan de participatie van studenten uit etnisch-culturele minderheden en aan studenten met een functiebeperking. Daarnaast onderneemt de beleidscel acties voor een personeelsbeleid met evenwichtige genderverhoudingen. De beleidscel voert een tweesporenbeleid dat zich zowel richt op het versterken van persoonskenmerken als op het aanpassen en veranderen van de leer- en werkomgeving.³

Dit onderzoek sluit eveneens aan bij ander onderzoek. Zo doet de beleidscel kwantitatief onderzoek naar de aanwezigheid van diverse ondervertegenwoordigde studentengroepen aan de UGent, met name door het opzetten van een registratiesysteem en monitoring. De UGent doet eveneens op regelmatige basis kwantitatief onderzoek naar de algemene studievoortgang van studenten (in- en doorstroomonderzoek van de afdeling studie- en loopbaanadvies in samenwerking met de facultaire studie- en trajectbegeleiding). Het omgaan met diversiteit is ook opgenomen in de studentenbarometer, een bevraging van alle UGent-studenten door de Vakgroep Sociologie. Het onderzoek sluit ten slotte ook aan bij onderzoek naar de match tussen secundair en hoger onderwijs van het Steunpunt Diversiteit & Leren van de UGent.

3 Zie Visietekst ‘Diversiteit aan de Universiteit Gent’, Universiteit Gent, 30 januari 2009

2 ONDERZOEKSOPZET EN METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

Voor dit onderzoek hebben we geopteerd voor kwalitatieve onderzoeksmethoden omdat het onderzoek een exploratie in de diepte beoogt van ervaringen van allochtone studenten. We hebben gekozen om zowel afgehaakte als succesvolle allochtone studenten te bevragen. Afgehaakte allochtone studenten werden bevraagd door middel van diepte-interviews. Via diepte-interviews werd eveneens een controlegroep van autochtone studenten bevraagd. Met succesvolle allochtone studenten werden focusgroepen gehouden.

Hieronder volgt een beschrijving en verantwoording van de manier waarop we de onderzoekseenheden gedefinieerd hebben, hoe we de selectie en werving van respondenten aangepakt hebben, alsook van de wijze waarop de dataverzameling en analyse verlopen is van respectievelijk de diepte-interviews en de focusgroepen.

2.1 Diepte-interviews met afgehaakte allochtone en autochtone studenten

Om afgehaakte studenten te bevragen is geopteerd voor diepte-interviews, enerzijds om hun ervaringen in de diepte te kunnen exploreren en om een open bevraging te kunnen bewerkstelligen, anderzijds om een veilige omgeving te creëren waarin de respondenten de gelegenheid kregen om negatieve ervaringen mee te delen. Om een vergelijkingsbasis te hebben, werden ook diepte-interviews afgenomen met autochtone studenten. Oorspronkelijk waren 30 diepte-interviews voorzien: 15 allochtone studenten en 15 autochtone studenten. Uiteindelijk werden 27 diepte-interviews gerealiseerd: 14 allochtone (waarvan 4 mannen en 10 vrouwen) en 13 autochtone studenten (waarvan 4 mannen en 9 vrouwen).

2.1.1 Definitie onderzoekseenheden

De diepte-interviews zijn afgenomen met afgehaakte studenten.

Afgehaakte studenten zijn studenten die:

- een eerste inschrijving aan de UGent hebben genomen (1^e bachelor) en die
- hun studies tijdens het eerste academiejaar hebben stopgezet (uitschrijving) of die
- hun studies niet meer hervat hebben aan de UGent na het eerste academiejaar

Het laatste criterium werd aan de definitie toegevoegd omdat veel studenten zich niet uitschrijven wanneer ze feitelijk hun studies stopzetten. Als we dit criterium niet zouden hanteren zouden we een groot deel van de onderzoekspopulatie niet vatten.

Verder hebben we een onderscheid gemaakt tussen allochtone en autochtone afgehaakte studenten.

Allochtone studenten zijn studenten die:

- zelf geen EER-nationaliteit⁴ bezitten of die minstens 1 ouder of 2 grootouders hebben die bij geboorte geen EER-nationaliteit hadden en die
- hun hoofdverblijfplaats in België hebben en die
- minstens 2 jaar secundair onderwijs in België hebben genoten

Het tweede criterium is toegevoegd om buitenlandse studenten die tijdelijk in België verblijven uit te sluiten. Het laatste criterium is toegevoegd om allochtone studenten te onderscheiden van anderstalige nieuwkomers.

Autochtone studenten zijn studenten die:

- de Belgische nationaliteit hebben en waarvan ouders en grootouders ook de Belgische nationaliteit hebben en die
- hun hoofdverblijfplaats hebben in België en die
- secundair onderwijs in België gevolgd hebben

2.1.2 Selectie en werving van allochtone respondenten

Bij de studentenadministratie vroegen we in april 2009 lijsten op van alle studenten die beantwoorden aan onze definitie van afgehaakte studenten. Op die manier bekwamen we 3 lijsten met in totaal 1910 studenten. De studenten met een buitenlands thuisadres – hoofdzakelijk in Nederland – werden uit de lijsten geschrapt. Op die manier werden 1.851 onderzoekseenheden weerhouden die aan de definitie van afgehaakte studenten voldoen én die hun hoofdverblijfplaats in België hebben.

Tabel 1: Afgehaakte eerste bachelorstudenten, naar thuisadres

	met Belgisch thuisadres	met buitenlands thuisadres	aantal
in- en uitschrijving in 2007-2008	262	8	270
in- en uitschrijving in 2008-2009	319	13	332
inschrijving in 2007-2008, geen herinschrijving in 2008-2009	1.270	38	1.308
totaal	1.851	59	1.910

4 België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, IJsland, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, de Tsjechische Republiek, het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Uit deze groep van 1.851 studenten werden in eerste instantie de allochtone studenten geselecteerd (zie tabel 2). De nationaliteit van ouders en grootouders wordt pas sinds academiejaar 2009–2010 geregistreerd bij nieuwe studenten. Bijgevolg waren deze data niet beschikbaar voor studenten die zich ingeschreven hadden in 2007–2008 of in 2008–2009. Daarom gebeurde de selectie op basis van de nationaliteit van de student en op basis van de naam als een indicatie van vreemde afkomst. Op die manier werden 105 studenten weerhouden.

Tabel 2: Afgehaakte eerste bachelorstudenten met Belgisch thuisadres, naar afkomst

	autochtone studenten	allochtone studenten	niet-Belgische EER-studenten	aantal
in- en uitschrijving in 2007-2008	247	12	3	262
in- en uitschrijving in 2008-2009	292	20	7	319
inschrijving in 2007-2008, geen herinschrijving in 2008-2009	1.180	73	17	1.270
totaal	1.719	105	27	1.851

De 105 geselecteerde studenten werden aangeschreven met een brief waarin het onderzoek werd verduidelijkt. In dezelfde brief kregen de studenten de mededeling dat ze telefonisch gecontacteerd zouden worden. Van de meeste studenten beschikten we zowel over een vast nummer op het thuisadres (adres van de ouders) als over een mobiel nummer. Het telefonisch contact diende om te verifiëren of de respondent aan de definitie van allochtone student voldeed en om ze desgevallend uit te nodigen om deel te nemen aan het onderzoek. Er werd bijzondere aandacht besteed aan rekrutering van studenten uit verschillende faculteiten en opleidingen.

Van de gecontacteerde studenten bleken er 15 niet tot de doelgroep te behoren (zie tabel 3). Vijf studenten werden niet geschikt bevonden voor het onderzoek omdat zij minder dan 2 weken les hadden gevolgd aan de UGent. Voor het onderzoek was het immers noodzakelijk dat de studenten voldoende diepgang konden geven aan hun ervaring met de leeromgeving aan de UGent.

De respondenten werden op verschillende tijdstippen gebeld: in de voor- en namiddag, 's avonds of in het weekend. Van de 85 potentiële respondenten bleken 9 studenten onbereikbaar omwille van een onjuist of onbekend telefoonnummer of omdat er geen telefonisch contact mogelijk was na minstens 5 pogingen of omdat de respondent op dat moment in het buitenland verbleef.

7 mannelijke en 2 vrouwelijke studenten weigerden expliciet om mee te werken aan het onderzoek. In geval van weigering werd steeds gevraagd naar de reden. 3 studenten voerden omstandigheden aan waardoor zij zich moeilijk konden vrijmaken zoals examens (1^e en 2^e zittijd), een vakantiejob, verblijf in het buitenland of deelname aan de Ramadan.⁵ 3 studenten wilden niet deelnemen aan een onderzoek

5 De respondenten werden gecontacteerd in de periode mei t/m september 2009.

waarin zij beschouwd werden als allochtone studenten. 3 studenten gaven geen specifieke reden op. Er bleven 67 mogelijke respondenten over.

Tabel 3: Onderzoekspopulatie allochtone afgehaakte studenten, naar faculteit

faculteit	geen doelgroep	minder dan 2 weken student	niet bereikbaar	weigeringen	mogelijke respondenten	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	4	2	1	1	16	24
Rechtsgeleerdheid	1	0	1	4	13	19
Wetenschappen	1	0	0	0	3	4
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	2	0	0	0	5	7
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	0	1	3	2	1	7
Economie en Bedrijfskunde	2	1	1	1	3	8
Diergeneeskunde	0	0	0	0	1	1
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	2	0	1	1	12	16
Bio-ingenieurswetenschappen	1	0	0	0	0	1
Farmaceutische Wetenschappen	1	0	1	0	3	5
Politieke en Sociale Wetenschappen	1	1	1	0	10	13
totaal	15	5	9	9	67	105

Om een mogelijke ondervertegenwoordiging van mannelijke respondenten tegen te gaan, werd extra aandacht besteed aan de rekrutering van mannen. Zie ook bijlage 3 voor een gedetailleerde genderanalyse van de onderzoekspopulatie. Van de 67 mogelijke respondenten werd met 23 studenten (8 mannen en 15 vrouwen) een afspraak gemaakt. Het gebeurde echter frequent dat studenten niet kwamen opdagen. Zij werden dan opnieuw gecontacteerd met de vraag of het interview kon doorgaan op een ander moment. Wanneer dit niet mogelijk bleek, werd een andere respondent gerekruteerd van hetzelfde geslacht en dezelfde opleiding. Met 4 mannen en 10 vrouwen kon uiteindelijk een interview worden afgenomen.

Tabel 4: Geïnterviewde allochtone afgehaakte studenten, naar geslacht en faculteit

faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	0	4	4
Rechtsgeleerdheid	2	0	2
Wetenschappen	0	0	0
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	0	1	1
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	0	0	0
Economie en Bedrijfskunde	1	0	1
Diergeneeskunde	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	1	3	4
Bio-ingenieurswetenschappen	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	0	1	1
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	1	1
totaal	4	10	14

2.1.3 Selectie en werving van autochtone respondenten

Uit de lijsten die de studentenadministratie aanleverde, werden 1.719 studenten weerhouden die voldeden aan de definitie van autochtone student (zie tabel 2). De controlegroep bestond uit autochtone studenten die qua opleiding en geslacht overeenstemmen met de allochtone studenten met wie effectief een interview was afgenomen. Daarom werd voor de selectie van de autochtone onderzoekseenheden de populatie gestratificeerd volgens geslacht en opleiding. Daarna werden uit de relevante strata een aantal onderzoekseenheden op willekeurige basis geselecteerd.

Bijvoorbeeld: bij de gerealiseerde interviews met allochtone studenten waren 3 vrouwelijke studenten die psychologie hadden gevolgd en 1 man die een inschrijving pedagogische wetenschappen had genomen. Het opzet was om ook 3 autochtone vrouwen psychologie en 1 mannelijke student pedagogiek te interviewen. In het stratum 'vrouwelijke studenten psychologie' werden vervolgens willekeurig 15 onderzoekseenheden geselecteerd en in het stratum 'mannelijke studenten pedagogiek' 5 studenten, met als bedoeling om 3 vrouwelijke studenten psychologie en 1 mannelijke student pedagogiek te rekruteren voor een interview.

Deze 20 studenten uit de controlegroep ontvingen een brief waarin de reden van het onderzoek werd verduidelijkt en waarin werd aangegeven dat ze nog telefonisch gecontacteerd zouden worden. In het telefonisch contact werd – net zoals bij allochtone studenten – geverifieerd of de studenten voldeden aan de definitie van de onderzoekseenheden en werd gevraagd of de studenten bereid waren om mee te werken. In eerste instantie werden er 5 keer zoveel studenten aangeschreven dan nodig. Wanneer na de telefonische ronde bleek dat er niet voldoende respondenten gerekruteerd konden worden, werd opnieuw een vijfvoud van het nodige aantal respondenten geselecteerd en aangeschreven. Deze methode garandeerde een controlegroep die nagenoeg een perfecte afspiegeling was van de groep allochtone studenten (zie tabel 5).

In tegenstelling tot de rekrutering van allochtone studenten waren er bij de rekrutering van autochtone respondenten opvallend weinig expliciete weigeringen. Er waren ook geen noemenswaardige verschillen tussen weigeringen van mannen en vrouwen.

Tabel 5: Matching van allochtone en autochtone respondenten, naar geslacht en opleiding

opleiding	allochtonen		autochtonen		aantal
	man	vrouw	man	vrouw	
geschiedenis	0	1	0	1	2
Oosterse talen en culturen	0	1	0	1	2
taal- en letterkunde: Engels-Duits	0	2	0	0	2
taal- en letterkunde: Nederlands-Duits	0	0	0	1	1
taal- en letterkunde: Frans-Duits	0	0	0	1	1
rechten	1	0	1	0	2
criminologische wetenschappen	1	0	1	0	2
biomedische wetenschappen	0	1	0	0	1

toegepaste economische wetenschappen	1	0	1	0	2
psychologie	0	3	0	3	6
pedagogische wetenschappen	1	0	1	0	2
farmaceutische wetenschappen	0	1	0	1	2
sociologie	0	1	0	1	2
totaal	4	10	4	9	27

2.1.4 Dataverzameling en analyse

1 – Afname van de interviews

Alle interviews werden door de onderzoeker zelf afgenomen. Deze continuïteit garandeerde immers methodologische uniformiteit en liet toe om bepaalde uitspraken naderhand contextueel te bepalen en te nuanceren.

2 – Opstellen en bijsturen van de vragenlijst

We vonden het belangrijk om in dit onderzoek een inductieve werkwijze te hanteren en opteerden voor open vragen (zie bijlage 2). Dit gaf de respondenten de gelegenheid om zoveel mogelijk zelf aan te geven welke ervaringen met de leeromgeving aan de UGent bepalend zijn. De uiteindelijke vragenlijst is gebaseerd op een vooronderzoek dat bestond uit semigestructureerde interviews met domeinexperts. Vervolgens werden na een oefeninterview zowel de vragenlijst als de interviewtechniek geëvalueerd en bijgestuurd.

Na de eerste interviews pasten we de vragenlijst opnieuw aan. Zo werd de vraag naar de aandacht voor diversiteit aan de UGent geherformuleerd. Voor veel studenten bleek dit een moeilijk te beantwoorden vraag.

3 – Periode, duur en plaats van de interviews

De 14 interviews met allochtone studenten werden afgenomen tussen 4 juni 2009 en 25 september 2009. Zij duurden gemiddeld 71 minuten. De 13 interviews met autochtone studenten vonden plaats tussen 2 september 2009 en 4 november 2009. De gemiddelde duur van deze gesprekken was 60 minuten. De respondenten konden in overleg met de onderzoeker zowel het tijdstip als de plaats van het interview bepalen. Op twee personen na kozen alle respondenten ervoor om het interview te laten plaatsvinden aan de UGent. Eén interview met een allochtone student werd afgenomen in een horecazaak te Antwerpen en één interview met een autochtone student werd afgenomen bij haar thuis. De meeste studenten kozen uit praktische overwegingen voor de locatie aan de UGent. Velen van hen volgen nog hogeschoolonderwijs in Gent en kwamen langs tijdens een pauze of na de lessen. Omdat de meeste interviews niet plaatsvonden in de eigen leefomgeving van de respondenten, was het extra belangrijk een veilige en vertrouwelijke sfeer te creëren.

4 – Opbouwen van een vertrouwelijke relatie met de respondent

Om de kwaliteit van een interview te garanderen, is het van belang een vertrouwensrelatie uit te bouwen met de respondent (Evers 2007). Dit vergroot immers de kans dat de respondent belangrijke informatie wil delen met de onderzoeker en dat die informatie ook gebaseerd is op de werkelijke ervaring van de respondent. Dit komt bijgevolg de validiteit van het onderzoek ten goede. Om die reden besteedde de onderzoeker extra aandacht aan het creëren van de vertrouwensrelatie.

Ieder interview begon met een informeel gesprek, waardoor er een losse, informele sfeer ontstond. Tijdens dit inleidende gesprek kwam onder meer de bedoeling van het interview en het onderzoek ter sprake. Hierna kon de respondent al dan niet toestemming geven om een geluidsopname te maken van het interview. Geen enkele respondent had daar bezwaar tegen. Vooraleer de opname startte, deelden de respondenten aan de hand van een vragenlijst enkele persoonlijke gegevens mee. De respondenten kregen de nadrukkelijke garantie dat deze gegevens enkel dienden om een algemeen profiel op te maken en dat hun anonimiteit absoluut gegarandeerd werd.

We hebben goede redenen om aan te nemen dat we erin geslaagd zijn om een vertrouwelijke sfeer te creëren waarin respondenten zich comfortabel en ongeremd voelden bij het beschrijven van hun ervaringen. Zo gaf één van de respondenten tijdens het interview toe dat ze een bepaald topic nog nooit bij iemand anders ter sprake had durven brengen. Andere studenten brachten spontaan een problematische thuissituatie ter sprake. Voor het beantwoorden van onze onderzoeksvragen was het niet van wezenlijk belang om dieper in te gaan op bepaalde gevoelige thema's, maar we hebben het telkens wel gedaan om na te gaan hoe veilig respondenten zich voelden. De respondenten zijn steeds op deze vraag ingegaan en hebben zeer vertrouwelijke en meermaals delicate zaken verteld over hun thuisomgeving.

5 – Transcriptie, codering en analyse

We hebben gekozen voor een thematische analyse van de interviews. Dit is een methode die zeer gebruikelijk is in kwalitatief onderzoek en die eerder gericht is op het beschrijven van wat er gezegd is dan op theorieontwikkeling (Howitt 2010; Braun, Clarke 2006). Met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen en op een exploratie van de ervaringen van allochtone studenten, vonden we deze methode het meest aangewezen.

Thematische analyse is een methode waarbij de onderzoeker zich eerst vertrouwd maakt met de onderzoeksdata (Howitt 2010; Braun, Clarke 2006). Deze vereiste werd ten dele gerealiseerd doordat de onderzoeker zelf alle interviews heeft afgenomen. Daarna werden 16 interviews getranscribeerd door een jobstudent, 6 door een collega-onderzoeker en 5 door de onderzoeker zelf. De interviews die niet door medewerkers werden getranscribeerd, werden telkens door de onderzoeker

nagelezen en gecorrigeerd. De transcripties blijven trouw aan de woordkeuze van de respondenten en de betekenis van wat gezegd is. Toch bevatten de transcripties enkele vormelijke herschrijvingen om het lezen te vergemakkelijken. Spreektaal (vb. ge, gij) werd vervangen door de officiële variant.

In thematische analyse ligt de nadruk op het analyseren van de transcriptie door codes aan tekstfragmenten toe te kennen. Met behulp van het softwareprogramma NVivo 8 werden alle transcripties gecodeerd. 4 interviews werden dubbelgecodeerd door een collega-onderzoeker om de betrouwbaarheid van het coderen te bewaken.

Fases van open en axiaal coderen wisselden elkaar voortdurend af (Boeije 2005; Mortelmans 2007). Open coderen impliceert dat men transcripties herleidt tot kleine tekstfragmenten die men inhoudelijk codeert. Het doel van axiaal coderen daarentegen behelst na te gaan in welke mate gecodeerde tekstfragmenten ook daadwerkelijk bij hun code thuishoren.

Bepaalde codes werden verfijnd en opgesplitst in subcodes, anderen werden samengevoegd wanneer bleek dat hun inhoud dezelfde lading dekte. Tot slot werden de codes die bij elkaar passen gegroepeerd onder een bepaald thema. Bij het coderen en thematiseren heeft de onderzoeker zich maximaal laten leiden door de data eerder dan door vooraf bepaalde werkhypothesen.

2.2 Focusgroepen met succesvolle allochtone studenten

In een tweede luik van dit onderzoek werden succesvolle allochtone studenten bevestigd via focusgroepen. Deze methode bood enerzijds de kans om succesfactoren in kaart te brengen, maar ook om verschillende meningen met elkaar te confronteren en nieuwe ideeën te genereren (Morgan 1997; Mortelmans 2007). Er werden 2 focusgroepen georganiseerd: een eerste met 5 studenten en een tweede met 12 studenten.

2.2.1 Definitie onderzoekseenheden

De focusgroepen werden gehouden met succesvolle allochtone studenten.

- Succesvolle allochtone studenten zijn studenten die
- hun hoofdverblijfplaats in België hebben en die
 - zelf geen EER-nationaliteit⁶ hebben of die minstens 1 ouder of minstens 2 grootouders hebben die bij geboorte geen EER-nationaliteit hadden en die
 - minstens 2 jaar secundair onderwijs in België gevolgd hebben en die
 - een bachelor of masteropleiding volgen aan de UGent en die
 - minstens 60 studiepunten behaald hebben binnen éénzelfde opleiding aan de UGent

6 Zie voetnoot 4, p. 17.

2.2.2 Selectie en werving respondenten

De werving van respondenten gebeurde via verschillende kanalen. Er werd een wervingsbericht geafficheerd op verschillende locaties aan de UGent die druk bezocht worden door (allochtone) studenten. Daarnaast was het bericht te vinden op verschillende webpagina's en op het elektronisch leerplatform van de UGent. Vanzelfsprekend ging de oproep ook naar het eigen netwerk van de beleidscel, o.a. naar een aantal studentenverenigingen van allochtone studenten. Omdat ondanks de ruime verspreiding het aantal reacties in eerste instantie beperkt bleef, werd nog een gerichte mailing verstuurd naar een 100-tal studenten die geselecteerd waren op basis van naamanalyse.

In totaal ontvingen we 38 reacties van potentiële respondenten. Met elk van deze studenten werd terug contact opgenomen om te verifiëren of zij wel degelijk voldeden aan alle criteria van de definitie en om een afspraak te beleggen.

17 studenten werden niet geselecteerd voor deelname aan de focusgroepen. 11 van deze studenten bleken niet te voldoen aan alle criteria van de definitie. 4 studenten hadden aangegeven wel geïnteresseerd te zijn om mee te werken, maar bleken zich uiteindelijk niet vrij te kunnen maken. 2 studenten hadden positief gereageerd op de oproep, maar antwoordden daarna niet meer op mails of telefonische oproepen voor verdere afspraken.

Het methodologisch kader van dit onderzoek ging uit van focusgroepen met zes tot tien deelnemers. De studenten konden vrij kiezen of zij aan de eerste dan wel aan de tweede focusgroep wilden deelnemen. Zes studenten bevestigden voor de eerste focusgroep, maar één van hen haakte uiteindelijk af. Voor de tweede focusgroep hadden 10 studenten hun deelname bevestigd. Uiteindelijk zegden 3 studenten af, maar een aantal deelnemers daagde op zonder vooraf te bevestigen. Uiteindelijk namen er 12 respondenten deel aan de tweede focusgroep.

Omdat een aantal respondenten onaangekondigd deelnamen, was het aanvankelijk niet duidelijk of zij voldeden aan alle criteria van de vooropgestelde definitie van allochtone student. Vóór de start van de focusgroepen werd de deelnemers gevraagd om schriftelijk een aantal persoonlijke gegevens te verschaffen. Na controle bleek dat alle deelnemers wel degelijk aan alle criteria voldeden, behalve voor wat betreft het verworven aantal studiepunten. Twee studenten in de eerste focusgroep behaalden geen 60, maar wel respectievelijk 50 en 55 studiepunten. In de tweede focusgroep was er 1 student die 46 studiepunten had behaald. Alle studenten waren wel toegelaten tot de 2^e bachelor en op basis daarvan werd beslist om hen toch deel te laten nemen aan de focusgroepen.

2.2.3 Dataverzameling en analyse

De focusgroepen vonden plaats na de lesuren, respectievelijk op 19 en 28 oktober 2009. De eerste focusgroep duurde 2 uur 16 minuten (exclusief pauze) en de tweede focusgroep had een duur van 2 uur 31 minuten (exclusief pauze).

De onderzoeker fungeerde als moderator van de focusgroepen terwijl een collega-onderzoeker observeerde en notities maakte. Voor de start van de focusgroepen kregen de deelnemers een toelichting bij het opzet en de doelstellingen van het onderzoek. De respondenten kregen verder nog het concrete verloop van de avond mee en er werden een aantal praktische afspraken gemaakt. Nadat alle deelnemers hun toestemming verleend hadden voor de beeld- en geluidsopname, ging het gesprek van start.

Na een voorstellingsronde volgde in het eerste deel een inventarisatie en exploratie van succesfactoren. De deelnemers kregen eerst een aantal minuten de tijd om individueel een aantal succesfactoren te noteren, waarna de eigenlijke groepsdiscussie volgde. Deze werkwijze heeft als dubbel voordeel dat ze participatie bevordert en verscheidenheid van meningen garandeert.

Na de pauze was het oorspronkelijk de bedoeling een brainstorm te houden over mogelijke beleidsacties aan de UGent. In beide focusgroepen bleek echter dat het noodzakelijk was om na de pauze door te vragen op succesfactoren binnen de leeromgeving van de UGent. Na elke focusgroep hielden de moderator en de observator telkens een nabespreking.

Naar analogie met de methodologie van de diepte-interviews zijn de focusgroepen thematisch geanalyseerd (Howitt 2010; Braun, Clarke 2006). Beide focusgroepen werden door de onderzoeker getranscribeerd en vervolgens gecodeerd en geanalyseerd met het softwareprogramma NVivo 8. Doordat de onderzoeker de focusgroepen zelf gemodereerd en getranscribeerd had, was er voldoende vertrouwdsheid met de onderzoeksdata als basis voor de thematische analyse. De analyse zelf bestond uit een codeerfase, waarin open en axiaal coderen elkaar afwisselden (Boeije 2005; Mortelmans 2007). Tijdens het open coderen werden de transcripties opgedeeld in tekstfragmenten die codes toebedeeld kregen. Vervolgens werden tijdens het axiaal coderen de codes verfijnd en gecategoriseerd rond een centraal thema. De analyse van de focusgroepen gebeurde op groepsniveau en kan niet gezien worden als de optelsom van individuele ervaringen.

2.3 Profiel van de respondenten

Vooraleer we startten met de diepte-interviews en focusgroepen hebben we de respondenten om een aantal persoonlijke gegevens gevraagd. Op basis daarvan kunnen we volgend profiel opmaken van zowel de afgehaakte allochtone en autochtone studenten (diepte-interviews) als van de succesvolle allochtone studenten (focusgroepen). We willen benadrukken dat het gaat om een profielschets van de respondentengroep. De kenmerken van de respondenten kunnen niet veralgemeend worden.

2.3.1 Geslacht en opleiding

De helft van de respondenten stude(e)r(d)en aan de faculteiten Letteren en Wijsbegeerte (n=10) en Psychologie en Pedagogische Wetenschappen (n=12). Helaas hebben we geen respondenten kunnen rekruteren in de faculteiten Wetenschappen, Diergeneeskunde en Bio-ingenieurswetenschappen. 2 op 3 respondenten zijn van het vrouwelijk geslacht.

Tabel 6: Allochtone en autochtone respondenten, naar geslacht en opleiding

	succesvolle allochtone studenten		afgehaakte allochtone studenten		afgehaakte autochtone studenten		
opleiding	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	aantal
geschiedenis	0	0	0	1	0	1	2
Oosterse talen en culturen	0	0	0	1	0	1	2
taal- en letterkunde: Engels-Duits	0	2	0	2	0	0	4
taal- en letterkunde: Nederlands-Duits	0	0	0	0	0	1	1
taal- en letterkunde: Frans-Duits	0	0	0	0	0	1	1
rechten	1	0	1	0	1	0	3
criminologische wetenschappen	0	0	1	0	1	0	2
biomedische wetenschappen	0	1	0	1	0	0	2
geneeskunde	2	1	0	0	0	0	3
logopedie	0	1	0	0	0	0	1
ingenieurswetenschappen	1	0	0	0	0	0	1
toegepaste economische wetenschappen	1	0	1	0	1	0	3
psychologie	2	1	0	3	0	3	9
pedagogische wetenschappen	0	1	1	0	1	0	3
farmaceutische wetenschappen	0	2	0	1	0	1	4
politieke wetenschappen	0	1	0	0	0	0	1
sociologie	0	0	0	1	0	1	2
totaal	7	10	4	10	4	9	44

2.3.2 Etnische origine

Bij de allochtone respondenten tellen we 13 verschillende origines. De meeste studenten zijn van Marokkaanse en Turkse afkomst.

Tabel 7: Allochtone studenten, naar etnische origine

etnische origine	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	aantal
Filippijns	0	1	1
Ghanees	0	1	1
Indisch	1	0	1
Kazachs	1	0	1
Koerdisch	1	0	1
Marokkaans	6	4	10

Nigeriaans	1	0	1
Oekraïens	0	1	1
Oezbeeks	0	1	1
Pakistaans	1	1	2
Servisch	1	0	1
Soedanees	1	0	1
Turks	4	5	9
totaal	17	14	31

2.3.3 Vooropleiding secundair onderwijs

Er is een duidelijk verschil in vooropleiding tussen afgehaakte en succesvolle studenten. Bij de afgehaakte studenten is de meest gevolgde vooropleiding ASO economie-moderne talen. Dit geldt zowel voor autochtone als voor allochtone studenten. Bij succesvolle allochtone studenten is ASO wetenschappen-wiskunde de meest gevolgde studierichting in het secundair onderwijs. Een niet onbelangrijk aantal studenten heeft ASO humane wetenschappen gevolgd, hetgeen mogelijk een oorsprong vindt in de instroom in de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen. Een minderheid van de studenten heeft een TSO-opleiding achter de rug.

Tabel 8: Allochtone en autochtone respondenten, naar vooropleiding secundair onderwijs

vooropleiding secundair onderwijs	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
ASO economie-moderne talen	1	4	5	10
ASO economie-wiskunde	1	1	0	2
ASO Grieks-wetenschappen	1	0	0	1
ASO humane wetenschappen	3	2	2	7
ASO Latijn-moderne talen	1	2	2	5
ASO Latijn-wiskunde	2	0	0	2
ASO moderne talen-wetenschappen	1	0	2	3
ASO wetenschappen-wiskunde	6	1	2	9
TSO fotografie	0	1	0	1
TSO handel	1	2	0	3
TSO onthaal en public relations	0	1	0	1
totaal	17	14	13	44

Als we de vooropleiding meer in detail bekijken (zie tabel 9), stellen we vast dat 10 van de 14 allochtone afgehaakte studenten studievertraging opgelopen hebben in het secundair onderwijs. Dit staat in schril contrast met het profiel van de autochtone afhakers én met de succesvolle allochtone studenten. Van deze 10 allochtone studenten met studievertraging zijn 4 studenten van het mannelijk geslacht. Dit wil zeggen dat in de categorie 'afgehaakte allochtone studenten' alle mannelijke respondenten studievertraging hebben opgelopen. Bovendien is er bij deze respondenten sprake van een meervoudige problematiek. Zo hebben twee mannelijke respondenten niet enkel studievertraging opgelopen, maar hebben ze ook het secundair onderwijs vroegtijdig

verlaten en later via de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap een TSO-diploma behaald. Beiden hebben ze vooraleer in te schrijven aan de UGent gewerkt en gestudeerd aan een andere instelling. Naast deze 2 mannelijke studenten hebben ook nog 2 vrouwelijke studenten een andere studie gevolgd vóór hun inschrijving aan de UGent. Tot slot is er nog een mannelijke student die het secundair onderwijs niet heeft afgewerkt. Hij kon zich inschrijven na een toelatingsonderzoek. Ook hij heeft eerst een tijdje gewerkt vooraleer studies te starten aan de UGent.

Tabel 9: Allochtone en autochtone respondenten, naar historiek vooropleiding en instroom

historiek vooropleiding en instroom	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten
studievertraging in secundair onderwijs	3	10	3
diploma secundair onderwijs behaald via Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap	0	2	0
geen diploma secundair onderwijs, inschrijving na toelatingsonderzoek	0	1	0
andere studie hoger onderwijs vóór inschrijving UGent	0	4	0
gewerkt vóór inschrijving UGent	0	3	0

2.3.4 Stopzetting

De momenten waarop de respondenten hun studies stopzetten, zijn zeer verspreid over het academiejaar. Er zijn weinig verschillen tussen autochtone en allochtone studenten. Autochtone studenten haken iets vaker af tijdens het 2^e semester, bij allochtone studenten ligt het zwaartepunt in het eerste semester en bij de 2^e examenperiode (herexamens).

Tabel 10: Allochtone en autochtone respondenten, naar moment van de stopzetting van hun studies aan de UGent

moment stopzetting	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
vóór examenperiode	3	2	5
tijdens examenperiode	1	1	2
na examenperiode (niet gestart in 2e semester)	1	0	1
totaal 1e semester	5	3	8
vóór examenperiode	2	3	5
tijdens examenperiode	1	3	4
na examenperiode (geen deelname 2e examenperiode)	0	0	0
totaal 2e semester – 1e examenperiode	3	6	9
vóór examenperiode	1	3	4
tijdens examenperiode	3	1	4
na examenperiode (geen herinschrijving)	2	0	2
totaal 2e semester – 2e examenperiode	6	4	10
totaal	14	13	27

De meerderheid van de respondenten volgt na stopzetting van de studies aan de UGent een professionele bacheloropleiding aan een hogeschool.

Tabel 11: Allochtone en autochtone respondenten, naar activiteit na stopzetting studies UGent

activiteit na stopzetting	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
heroriëntering naar professionele bacheloropleiding	8	10	18
heroriëntering naar academische bacheloropleiding (hogeschool)	2	2	4
heroriëntering naar academische bacheloropleiding (universiteit)	0	0	0
volgt dezelfde opleiding aan een andere universiteit	2	0	2
werkt	1	1	2
geen	1	0	1
totaal	14	13	27

2.3.5 Beroepsactiviteit ouders

Bij de autochtone studenten zijn alle vaders beroepsactief. Dit is niet het geval bij allochtone studenten: zowel bij succesvolle als bij afgehaakte allochtone studenten zijn respectievelijk 6 en 3 vaders niet beroepsactief. Autochtone vaders zijn in de meeste gevallen aan de slag als bediende of ambtenaar. Vaders van allochtone studenten zijn vaker arbeider of zelfstandige.

Tabel 12: Allochtone en autochtone studenten, naar beroepsactiviteit van de vader

beroepsactiviteit vader	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
arbeider	6	3	2	11
bediende	1	0	4	5
ambtenaar	0	0	6	6
zelfstandige	4	3	1	8
vrij beroep	0	0	0	0
werknemer (niet gespecificeerd)	0	2	0	2
totaal beroepsactief	11	8	13	32
thuisblijvend	0	0	0	0
werkzoekend	2	2	0	4
gepensioneerd	4	1	0	5
totaal niet-beroepsactief	6	3	0	9
overleden	0	2	0	2
onbekend	0	1	0	1
totaal	17	14	13	44

Moeders zijn in het algemeen minder beroepsactief dan vaders, zowel bij autochtonen als bij allochtonen. Toch zien we ook hier verschillen: meer moeders van allochtone studenten zijn niet-beroepsactief ten opzichte van autochtone moeders.

Tabel 13: Allochtone en autochtone respondenten, naar beroepsactiviteit van de moeder

beroepsactiviteit moeder	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
arbeider	3	1	0	4
bediende	3	2	5	10
ambtenaar	0	2	3	5
zelfstandige	2	0	1	3
vrij beroep	0	0	0	0
werknemer (niet gespecificeerd)	0	0	0	0
totaal beroepsactief	8	5	9	22
thuisblijvend	7	6	2	15
werkzoekend	2	1	1	4
gepensioneerd	0	0	0	0
totaal niet-beroepsactief	9	7	3	19
overleden	0	0	1	1
onbekend	0	2	0	2
totaal	17	14	13	44

2.3.6 Opleidingsniveau ouders

De meeste vaders hebben een diploma secundair onderwijs. Dit geldt zowel voor autoctonen als voor alloctonen. Een aantal vaders van succesvolle allochtone studenten heeft geen diploma of hoogstens een diploma basisonderwijs. Wanneer vaders van allochtone respondenten in het bezit zijn van een diploma hoger onderwijs, dan hebben ze dit behaald in het buitenland.

Tabel 14: Allochtone en autochtone respondenten, naar opleidingsniveau van de vader

hoogst behaalde diploma vader	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
geen diploma	2	0	0	2
lager onderwijs	4	0	0	4
lager onderwijs – buitenlands getuigschrift	0	0	0	0
basisonderwijs	4	0	0	4
lager secundair onderwijs	2	0	0	2
lager secundair onderwijs – buitenlands diploma	0	1	0	1
hoger secundair onderwijs	5	4	6	15
hoger secundair onderwijs – buitenlands diploma	0	1	0	1
secundair onderwijs	7	6	6	19
hoger niet-universitair onderwijs	0	0	4	4
hoger universitair onderwijs	0	0	1	1
hoger onderwijs - buitenlands diploma	3	2	0	5
hoger onderwijs	3	2	5	10
avondonderwijs	0	1	1	2
onbekend	1	5	1	7
totaal	17	14	13	44

Autochtone moeders zijn opvallend hoger geschoold dan autochtone vaders: 9 van hen hebben een diploma hoger onderwijs. Moeders van allochtone studenten daarentegen zijn in het algemeen lager geschoold dan de vaders: ze hebben vaker hoogstens basisonderwijs genoten. Daartegenover staat dat 2 allochtone moeders in het bezit zijn van een Belgisch diploma hoger onderwijs en 4 moeders een diploma hoger onderwijs in het buitenland behaald hebben.

Tabel 15: Allochtone en autochtone respondenten, naar opleidingsniveau van de moeder

hoogst behaalde diploma moeder	succesvolle allochtone studenten	afgehaakte allochtone studenten	afgehaakte autochtone studenten	aantal
geen diploma	2	0	0	2
lager onderwijs	6	1	0	7
lager onderwijs – buitenlands getuigschrift	0	1	0	1
basisonderwijs	6	2	0	8
lager secundair onderwijs	2	1	1	4
lager secundair onderwijs – buitenlands diploma	0	0	0	0
hoger secundair onderwijs	2	4	2	8
hoger secundair onderwijs – buitenlands diploma	0	1	0	1
secundair onderwijs	4	6	3	13
hoger niet-universitair onderwijs	0	1	7	8
hoger universitair onderwijs	1	0	2	3
hoger onderwijs - buitenlands diploma	2	2	0	4
hoger onderwijs	3	3	9	15
avondonderwijs	0	0	0	0
onbekend	2	3	1	6
totaal	17	14	13	44

3 CASUSSEN

In hoofdstuk 4 geven we een gedetailleerde analyse van de diepte-interviews met afgehaakte studenten. Om te vermijden dat een fragmentarisch beeld zou ontstaan van de studentenervaringen, willen we aan de hand van casussen het integrale relaas brengen van twee allochtone studenten die hun studies aan de UGent hebben stopgezet. We hebben gekozen voor twee uiteenlopende verhalen. Om privacyredenen zijn fictieve namen gebruikt.

3.1 Casus 1: Ahmed

Ahmed is 22 jaar, van Marokkaanse origine en hij groeit op in Genk. Zijn vader is mijnwerker en overlijdt wanneer Ahmed 1 jaar is. Ahmed blijft achter met zijn moeder, 4 zussen en 1 broer.

Een moeizame aanloop

Ahmeds schoolloopbaan verloopt eerder moeizaam. In de lagere school moet hij een jaar dubbelen. Ahmed betreurt het nog altijd dat zijn moeder het advies van de school gevolgd heeft. Hij vertelt dat zijn moeder onvoldoende vertrouwd is met het Vlaamse onderwijssysteem omdat zij in Marokko is opgegroeid. Hij vindt het verschrikkelijk dat hij niet mag overgaan samen met zijn leeftijdsgenoten. Al snel voelt hij zich ouder dan zijn klasgenoten.

In het secundair onderwijs volgt hij ASO economie–wiskunde. Hij krijgt het advies om BSO te volgen, maar weigert dit. Wanneer hij opnieuw moet dubbelen in het 5^e jaar is hij schoolmoe en verlaat hij – na het overlijden van zijn broer – de schoolbanken. Hij gaat bij Ford Genk aan de slag als arbeider. Na 2 jaar beseft hij dat dit niet is wat hij de rest van zijn leven wil doen. Hij is vastbesloten zijn diploma secundair onderwijs te behalen via de centrale examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap. Hij neemt contact op met een extern studiebegeleidingsbureau. Daar helpen ze hem om een planning op te stellen en geven ze hem informatie over de te kennen leerstof. Hij bereidt zich gedurende 1 jaar voor om een TSO-diploma handel te behalen. Hij slaagt voor 19 van de 22 vakken. Hierna wil hij geen tijd meer verliezen en wil hij in afwachting van het behalen van zijn diploma reeds starten met het hoger onderwijs. Hij informeert zich over de toelatingsvoorwaarden en zijn studiekeuze. Hij neemt verschillende brochures door en bezoekt infodagen van verschillende instellingen. Hij twijfelt tussen economie, rechten of een lerarenopleiding. Hij kiest uiteindelijk voor rechten.

De eerste ervaring in het hoger onderwijs

Hoewel de UGent zijn eerste keuze is, schrijft Ahmed zich uit praktische overwegingen in aan een andere universiteit. In deze universiteit krijgt hij les in kleine groepen en de afstand tussen studenten en docenten is er erg klein. Ahmed vindt dat je gemakkelijk naar hen toe kan stappen om iets te vragen. In de les zelf merkt de docent snel op of de studenten mee zijn of niet. Ahmed stelt dit erg op prijs. Als een docent moeite doet om de leerstof goed uit te leggen en te antwoorden op vragen, voelt Ahmed zich als het ware verplicht om een extra inspanning te doen voor dat opleidingsonderdeel.

Ahmed hecht veel belang aan sociale contacten. Het motiveert hem om zijn studies verder te zetten. Wekelijks komt hij samen met andere allochtone studenten om te studeren of doen ze samen een ontspannende activiteit. Hij voelt zich erg thuis in deze vereniging van allochtone studenten. Hij is erg blij met de tips en ervaring die de allochtone ouderejaars hem kunnen geven. Ze hebben gelijkaardige problemen meegemaakt en mentaal is dit een grote steun voor hem.

Deze studenten verwijzen Ahmed door naar de studiebegeleider en naar de sociale dienst. Bij deze laatste krijgt hij informatie over studiefinanciering en het werkstudentenstatuut. Ahmed financiert zelf zijn studies en staat in voor zijn eigen levensonderhoud. Hij combineert werken met studeren. Zijn oudere zussen betalen het inschrijvingsgeld. Hij vindt niet dat hij zijn moeder kan vragen om zijn studies te betalen.

Ahmed volgt ook extra lessen taalbegeleiding. Na het afleggen van een verplichte taaltest voor alle studenten, krijgt hij het advies om deze lessen te volgen. Eén van de docenten toont in de lessen aan dat de taalbegeleiding de studenten kan helpen bij het verwerken van de leerstof. Daardoor beseft Ahmed dat die lessen nuttig kunnen zijn voor hem. Hij beslist om het advies te volgen en is erg tevreden over de taalbegeleiding.

Ahmed slaagt niet voor de vakken die hij nog moet afleggen voor het behalen van zijn diploma secundair onderwijs. Daarom mag hij niet deelnemen aan de eerste examenreeks in januari.

Naar de UGent

Het tweede semester volgt Ahmed aan de UGent. Ahmed vindt het een fantastische ervaring om aan de UGent te zitten. Hij vindt het onderwijs aan de UGent van een hoog niveau en Gent vindt hij een heel aangename stad. Het verschil met zijn vorige instelling is immens. Aan de UGent zijn de studentengroepen veel groter en het valt hem op dat er nauwelijks allochtone studenten in de auditoria zitten. Aan de UGent mist hij sociale contacten en hij vindt het moeilijk om contacten uit te bouwen met medestudenten. Hij leert wel een andere student van Marokkaanse origine kennen. Hun gezamenlijke afkomst schept een band en zij delen dezelfde ervaringen. Zij vinden beiden dat de moeilijkheidsgraad van de lessen hoog ligt en hebben het soms moeilijk om te volgen.

Ahmed weet wel dat studiebegeleiding bestaat aan de UGent, maar hij maakt er geen gebruik van. Het doet hem erg denken aan een slechte ervaring met het CLB in het verleden. Hij is bang dat men opnieuw zal zeggen: “Je zal het niet aankunnen.” Of “Je zou beter van opleiding veranderen.” Of “Je moet minder studiepunten opnemen.” Hij wil echt bewijzen dat hij het wél kan.

In de korte periode dat Ahmed aan de UGent studeert, heeft hij weinig contact met de docenten. Hij kijkt enorm op naar zijn lesgevers. Hij vindt dat er een intellectuele kloof is tussen docenten en studenten. Hij durft niet echt op docenten af te stappen, hij is bang dat ze zullen vinden dat hij een domme vraag stelt. Eén keer pakt hij al zijn moed samen en gaat hij wat meer uitleg vragen. De docent legt de leerstof op een heel andere manier en minder ingewikkeld uit dan in de les. Hij is hier erg tevreden over.

Op het einde van het tweede semester legt hij geen examens af, hij wil zich ten volle concentreren op het behalen van zijn diploma secundair onderwijs. Hij bekijkt wel een aantal examenvragen die hij via zijn vriend krijgt.

Geen definitief afscheid

Na de zomervakantie beslist hij om niet aan de UGent te blijven en keert hij terug naar de instelling waar hij eerst ingeschreven was. In deze instelling is er meer begeleiding, heeft hij een groter sociaal netwerk van medestudenten en kan hij werken gemakkelijker combineren met studeren. Voorwaarde is wel opnieuw dat hij in het eerste semester zijn diploma secundair onderwijs behaalt. Dit is voor hem op dat ogenblik het allerbelangrijkste en hij zet zijn rechtenstudies op een lager pitje. In november heeft hij het diploma secundair onderwijs effectief op zak. Voor hem heeft dit ook een grote symbolische waarde, hij heeft het gevoel dat hij voortaan niet meer onder hoeft te doen voor andere studenten. Hij is nu vastbesloten om alles op alles te zetten om zijn bachelordiploma in de rechten te behalen. Het is zijn droom om daarna een master rechten te behalen aan de UGent.

3.2 Casus 2: Naima

Naima is 20 jaar. Haar ouders zijn afkomstig uit Marokko. Naima is geboren en getogen in Gent. Ze groeit op in een gezin met 7 kinderen. Naima studeert nu aan de hogeschool, maar kijkt tevreden terug op haar eerste hoger onderwijservaring aan de UGent.

Studiekeuze

In het secundair onderwijs volgt Naima ASO wetenschappen-wiskunde. Ze wil erg graag verder studeren, maar ze vindt het niet gemakkelijk om een studiekeuze te maken. Soms heeft ze het gevoel dat ze te veel informatie heeft. Ze gaat naar

de SID-in⁷, ze zoekt informatie op het internet en neemt allerlei brochures door. Ze spreekt regelmatig met haar ouders over haar studiekeuze. Die vinden het belangrijk dat hun kinderen hoger onderwijs volgen. Het belang van verder studeren wordt ook benadrukt op school. De school nodigt oud-leerlingen uit om over hun ervaringen als student te getuigen. De studenten brengen cursussen mee zodat de laatstejaarsleerlingen die kunnen inkijken. Naima vindt dit een heel goed initiatief. Ze wil graag geneeskunde studeren, maar ze slaagt niet voor het toelatingsexamen arts. Daarna twijfelt ze tussen een opleiding aan een hogeschool of universiteit. Ze kiest uiteindelijk voor biomedische wetenschappen aan de UGent. De wetenschapsvakken spreken haar erg aan en ze wil zichzelf achteraf niet het verwijt kunnen maken dat ze geen studies op universitair niveau geprobeerd heeft.

Aan de UGent

Naima voelt zich uitstekend aan de UGent. Ze vindt dat er een leuke sfeer hangt en gaat naar alle lessen. Ze is erg te spreken over het niveau van de lessen en vindt de leerstof heel boeiend. Ze kan goed mee in de les en maakt vlot notities.

Docenten

Ze vindt dat de docenten de leerstof in het algemeen goed en duidelijk uitleggen. Voor een bepaald opleidingsonderdeel kon ze tijdens de middag gebruik maken van een extra vragenuurtje. Eén keer heeft ze deze mogelijkheid benut. Ondanks het feit dat ze het op zich een goed initiatief vond, was het geen prettige ervaring. Ze vindt dat het leek alsof de docent blij was wanneer een vraag niet opgelost raakte. Dit staat in schril contrast met haar ervaring van een andere les waar de docent een zeer open houding had en je na de les gemakkelijk vragen kon stellen. Ze is vol lof over de duidelijke cursus en de docent die er alles aan deed om tijdens de les de interactie te bevorderen. De docent werkt met slides en didactisch materiaal. Hij geeft opdrachten mee naar huis. Hij loopt rond in het auditorium en beantwoordt ondertussen vragen van studenten of informeert of de studenten alles begrepen hebben. Dit stimuleert Naima om het vak grondig te studeren, ook al vindt ze het één van de moeilijkste opleidingsonderdelen uit haar curriculum. Ze merkt dat ze vooral graag studeert als docenten inspanningen leveren om de leerstof goed uitleggen.

Minerva

Naima werkt niet zo graag met de computer en moet wennen aan het veelvuldige gebruik ervan. Ze zoekt hulp bij enkele medestudenten. Die maken haar wegwijs op het elektronisch leerplatform Minerva. Ze wijzen haar onder andere op de mogelijkheid om de presentaties van de lessen vooraf af te drukken. Dit doet ze in de bibliotheek. Thuis heeft ze wel een computer, maar geen printer. Ook als ze vragen heeft over de lessen, kan ze terecht bij haar vriendinnen.

⁷ Elk jaar organiseren de Centra voor Leerlingbegeleiding en het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming Studie-informatiedagen (SID-in) in de vijf Vlaamse provincies. Tijdens deze beurs kunnen laatstejaarsleerlingen secundair onderwijs kennismaken met studie- en beroepsmogelijkheden na het secundair onderwijs.

Sociaal netwerk

Naima is erg sociaal en legt gemakkelijk contacten met andere studenten. Naima trekt eerst en vooral op met autochtone meisjes die ze nog kent uit haar secundaire school. Wanneer verschillende van deze meisjes afhaken, bouwt ze contacten uit met andere studenten. Ze maakt enkele nieuwe allochtone vriendinnen. Ze vormen een hechte groep. De studenten steunen en helpen elkaar. Het gaat bijvoorbeeld heel gemakkelijk om notities onder elkaar uit te wisselen. Af en toe gaan ze ook samen op stap, bijvoorbeeld naar de film. Ze studeren samen in de bibliotheek en brengen de pauzes samen door. Naima voelt zich doorgaans niet verschillend van haar medestudenten die hoofdzakelijk autochtoon zijn. Soms vragen die haar of ze mee uit wil gaan, maar dat doet ze liever niet. Naima stelt het erg op prijs dat ze aan de UGent een hoofddoek mag dragen. Tijdens practica in de laboratoria is de afspraak dat de hoofddoek van katoen moet zijn omwille van de veiligheid. Aan de UGent krijgt ze nauwelijks reacties van medestudenten op haar hoofddoek. Dit is anders aan de hogeschool. Daar mag ze tijdens practica geen hoofddoek dragen. Naima heeft hier geen probleem mee. Ze denkt wel dat dit er mede voor zorgt dat medestudenten aan de hogeschool vaker vragen stellen naar haar motivatie om een hoofddoek te dragen.

Steun familie

Naima zit niet op kot. Ze vindt het prettig om thuis te wonen en krijgt veel steun van haar ouders. Haar moeder leeft erg met haar mee tijdens de examenperiode. Steun van haar ouders vindt ze overigens heel belangrijk. Ze denkt niet dat ze zou verder studeren zonder hun steun.

Examens

Ondanks alle steun en enthousiasme gaat het mis tijdens de eerste examenperiode. Ze vindt de leerstof te theoretisch en te zwaar. Naima heeft last van uitstelgedrag en ziet er tegenop om te studeren. Ze stelt vast dat ze er niet in slaagt om alle theorie in een korte periode te verwerken. Naima denkt dat ze wellicht te laat in actie geschoten is. Ze vindt de examens moeilijk omdat het aantal vragen beperkt is en Naima merkt dat men verwacht dat ze alles heel grondig moet kennen om te slagen.

Studietrajectbegeleiding

Naima herinnert zich dat de studietrajectbegeleider zich heeft voorgesteld tijdens één van de eerste lessen. Na de eerste examenreeks in januari gaat ze samen met enkele medestudenten naar de studietrajectbegeleider om hun tegenvallende studieresultaten te bespreken. De studietrajectbegeleider raadt haar aan om door te blijven en haar studies nog niet op te geven. Enkele van haar vriendinnen stoppen en beslissen om te gaan werken, maar Naima is blij dat ze dit gesprek gehad heeft. Het heeft haar overtuigd om verder te doen.

Herexamens

Naima volgt de lessen van het tweede semester en legt opnieuw examens af in juni. Ze behaalt weer geen goede resultaten. In de zomervakantie – net voor de

herexamens – beslist ze om er de brui aan te geven en over te schakelen naar de hogeschool. Ze gaat naar verschillende infodagen van hogescholen en informeert zich over een aantal verwante opleidingen op niveau van een professionele bachelor. Uiteindelijk kiest ze voor biomedische laboratoriumtechnieken.

Hogeschool

Aan de hogeschool vindt ze de lessen wel minder boeiend dan aan de universiteit. Doordat ze een jaar aan de UGent gestudeerd heeft, merkt ze dat de leerstof voor haar soms herhaling is. De leerstof wordt wel op een meer praktijkgerichte manier aangeboden, wat het minder theoretisch maakt en het studeren vergemakkelijkt. Ze merkt dat ze wel meer inspanningen moet leveren tijdens het academiejaar, maar de examenperiodes zijn een stuk minder zwaar dan aan de UGent. Vaak worden de examens mondeling afgenomen, krijgt ze onmiddellijk feedback en dat stimuleert haar om verder te doen. Na haar opleiding aan de hogeschool wil ze graag nog terugkeren naar de universiteit. Misschien kiest ze dan wel iets uit de humane wetenschappen.

4 ONDERZOEKSRESULTATEN

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een gedetailleerde analyse van de diepte-interviews met afgehaakte studenten en van de focusgroepen met succesvolle studenten.

In de analyse van de diepte-interviews met afgehaakte studenten wordt gefocust op een aantal aspecten van de leeromgeving en hoe zowel allochtone als autochtone studenten die ervaren hebben. Het gaat hierbij om contacten met docenten en medestudenten, maar uiteraard worden ook het onderwijs zelf en het ondersteuningsaanbod voor studenten besproken. Daarnaast zijn tijdens de interviews ook een aantal aspecten ter sprake gekomen die eerder betrekking hebben op de individuele situatie van de studenten, zoals het maken van de studiekeuze, de thuissituatie, studieattitude en -vaardigheden. Hoewel dit strictu sensu niet gaat om aspecten van de leeromgeving, hebben we toch beslist om deze zaken mee op te nemen in de analyse omdat ze een beter inzicht geven in de ervaring van de studenten en omdat ze het beeld vervolledigen.

We zullen ook kort ingaan op de redenen waarom studenten hun studies stopgezet hebben. Toch mag dit onderzoek geenszins vergeleken worden met een klassiek drop-out onderzoek. Dit onderzoek heeft niet de bedoeling om de drop-out te verklaren, het geeft daarentegen wel weer hoe afgehaakte studenten de leeromgeving van de UGent beleefd hebben.

In de analyse van de focusgroepen met succesvolle studenten ligt de klemtoon op het identificeren van succesfactoren en het duiden van stimulerende dan wel belemmerende factoren in hun ervaring van de leeromgeving. In beperkte mate komen ook aanbevelingen van deze studenten voor het verbeteren van de leeromgeving aan bod.

We willen verder nog meegeven dat verschillen tussen allochtone en autochtone studenten enkel vermeld worden indien ze relevant zijn binnen het kader van dit onderzoek. Dit geldt evenzeer voor verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke respondenten. In beperkte mate en waar relevant worden ervaringen van studenten vergeleken met andere leeromgevingen, zoals bijvoorbeeld het secundair onderwijs of een andere instelling voor hoger onderwijs. Dit is echter geen vergelijkend onderzoek naar verschillen in leeromgevingen.

De analyse wordt gestaafd met citaten uit de diepte-interviews en focusgroepen. Er is gekozen voor een weergave waarin trouw gebleven is aan de woordkeuze van de respondent, mits enkele aanpassingen om het lezen te vergemakkelijken. De respondent die aan het woord is wordt aangeduid met R, de interviewer met I. Namen van medestudenten, docenten en opleidingsonderdelen, zijn weggelaten of aangeduid met X1, X2. Tot slot willen we als leestip meegeven dat de citaten – naast het feit dat ze de analyse ondersteunen – vaak nog extra informatie bevatten, waardoor het relevant is om zowel de citaten als de analyse door te nemen.

4.2 Ervaringen van afgehaakte allochtone en autochtone studenten met de leeromgeving aan de UGent. Een analyse van de diepte-interviews.

4.2.1 Algemene terugblik op de studiekeerperiode aan de UGent

Bij het begin van het interview werd aan de respondenten gevraagd hoe zij terugkeken op hun studiekeerperiode aan de UGent. Deze vraag was belangrijk als ijsbreker maar schetst ook de context waarbinnen de ervaringen van de respondent met de leeromgeving van de UGent gekaderd moeten worden.

Globaal genomen bleken de meeste respondenten met een positieve blik terug te kijken op hun ervaring aan de UGent ondanks het feit dat ze hun studies stopgezet hebben. Mogelijk is er sprake van een lichte vertekening in de onderzoeksresultaten. We kunnen immers vermoeden dat ex-studenten met een echt negatieve ervaring geweigerd hebben om deel te nemen aan het onderzoek.

Een belangrijk deel van de studenten zegt blij te zijn dat ze de studies aan de UGent geprobeerd hebben zodat ze er later geen spijt van zouden hebben deze kans gemist te hebben. Ze vinden het belangrijk dat ze aan den lijve hebben kunnen ondervinden wat het betekent om aan een universiteit te studeren. Ook de aantrekkelijkheid van Gent als studentenstad en het studentenleven spelen duidelijk een rol in deze positieve ervaring. Enkele studenten omschrijven hun studiekeerperiode aan de UGent als verrijkend: ze hebben kennis opgedaan en nieuwe mensen leren kennen. Vooral allochtone studenten vermelden ook het gevoel van vrijheid en zelfstandigheid als een belangrijk kenmerk van hun positieve ervaring.

Een aantal studenten betreurt dat het geen succeservaring is geworden en enkele studenten spreken expliciet van een mislukking. Deze studenten zijn teleurgesteld en sommigen vinden dat hun studiekeerperiode aan de UGent een verspilling is geweest. Het valt op dat de uitgesproken negatieve ervaringen bijna uitsluitend afkomstig zijn van autochtone studenten.

4.2.2 Grootschaligheid als meest typerende kenmerk van de leeromgeving

Wat bij nagenoeg alle respondenten het meest indruk heeft gemaakt, zijn de grote studentengroepen waarin ze terechtkomen als eerste bachelorstudent. De grootschaligheid van het onderwijs aan de UGent is een belangrijk kenmerk van de leeromgeving en heeft een aanzienlijke invloed op de beleving van die leeromgeving.

Hoewel de meeste studenten duidelijk overweldigd zijn door de grote studentengroepen, wil dit niet noodzakelijk zeggen dat ze dit als negatief ervaren.

- R** Maar ja, ik denk dat niets je echt kan voorbereiden op die eerste dag, op die eerste weken hier, omdat het is iets totaal anders dan dat je gewoon bent. Ze mogen je daar nog zo veel over uitleggen als je wilt, het moment dat je de eerste dag in de aula zit met 600 man, dat is overweldigend. En ik vond dat heel leuk om met zo veel in een aula te zitten en ja, ik heb er wel goeie herinneringen aan.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

Maar een aantal studenten vermeldt wel dat het een onpersoonlijke indruk maakt en hebben het moeilijk om zich thuis te voelen in die grote massa.

- R** Ook het feit dat je met 700 samen zit, dat had echt zo een enorme impact. Ik ging daar helemaal alleen naartoe, ik heb dan wel één iemand leren kennen, maar uiteindelijk voel je je daar toch maar een nummertje in de aantallen en je had mensen die daar geen problemen mee hebben, maar ik had het daar wel moeilijk mee. Ik had zoiets van of dat ik hier nu zit of niet, niemand kan dat wat schelen, of ik had niet het gevoel dat ik gemist werd als ik er niet was of zo. Ik had zo geen groepsgevoel en ik heb dat echt wel nodig. Als ik ergens voor wil gaan, dan wil ik dat liefst zo samen met een groep doen. Ik miste zo wat dat contact. Ik kende zo wel wat mensen, maar het is niet om te zeggen dat dat echt goeie vrienden werden of zo, dat niet. Dat was zo iedereen voor zich natuurlijk, da's ook een stukje normaal want ja, je bouwt je eigen toekomst.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Het feit dat de studentengroepen zo groot zijn, drukt een cruciale stempel op het hele onderwijsgebeuren: het contact tussen studenten en docenten is beperkt en het bemoeilijkt het sociale contact tussen studenten onderling.

- R** Het was wel een kleine shock omdat ja, het zijn grote aula's, met 600 mensen en dan ja, heb je geen direct contact met de leerkracht. En met onbekende mensen, dus snel bevriend geraken, dat doet niet snel iedereen.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

I En hoe was het contact of de omgang met andere professoren?

R Eigenlijk wel afstandelijk, want met zoveel leerlingen, die profs maakten eigenlijk geen tijd voor jou, voor 'one-to-one', dus dat was eigenlijk wel gewoon heel afstandelijk. Dat was gewoon als de lessen gedaan waren hup, zo vlug mogelijk naar buiten. We waren altijd met te veel leerlingen eigenlijk, in het begin toch, ze zaten allemaal op de trappen.

(mannelijke allochtone student toegepaste economische wetenschappen)

R Maar ik heb meer zoiets van, zeker als je van het secundair komt, dan kent iedere leerkracht je, niet alleen bij naam, die kent je ook verder. En als je dan op unief komt, dan is dat zo van boem gedaan contact leerkracht, ja dat is helemaal anders, je kan dat niet vergelijken.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Door de grootschaligheid voelen studenten zich vaak ook minder betrokken bij het onderwijsgebeuren.

R Maar op de universiteit, ja ze zien je niet, je bent een nummer, dus dat maakt niet uit of dat je naar de lessen gaat of niet. Dat wil niet zeggen dat ik niet naar de lessen ging, ik ging wel naar alle lessen, maar ik voelde mij toch wel vrijer, niet geïsoleerd (lacht). Je zat daar in één grote groep dus, ik vond het wel leuk, de lessen waren leuker, en het niveau van de lessen vond ik ook beter.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

R Ja, het was leuk, maar dat was niet als een school, dat was gewoon zoals een bijeenkomst van vrienden, omdat dat gewoon een grote groep is en ook al slaap je in de les, niemand zegt daar iets op.
(...) Gewoon, ik zei altijd van dat was zo een grote groep, dat was zoals een cinemazaal en je kijkt gewoon als een film naar de lector.

(vrouwelijke allochtone student sociologie)

De impact van de grootschaligheid van de leeromgeving aan de UGent komt vooral tot uiting wanneer studenten voor bepaalde opleidingsonderdelen les volgen in kleinere groepen. Dit contrasteert ook vaak met hun ervaring aan de hogeschool.⁸

⁸ De meeste studenten volgen na de stopzetting van hun studies aan de UGent les aan een hogeschool, zie tabel 11, p. 29.

Over het volgen van lessen in kleinere groepen aan de UGent vertelt deze student:

- R** Als je in kleinere groepjes werkt, dan kennen de professoren je beter hé. Bijvoorbeeld voor het vak X1, dan zat je echt misschien maar met 20 man of zo en dan voor vak X2 ook zoiets, misschien 40 man of zo. Dan is dat heel gemakkelijk om zo... ja 't is eigenlijk interactie dan hé. Dus 't is veel gemakkelijker. Maar als je daar zo zit met 600 man, je kent die professoren niet hé. 't Is niet zoals in het secundair, je begint je leerkrachten een beetje te kennen maar die professoren, ja je weet niet wat voor mensen dat zijn hé. Dus je moet dat maar nemen zoals het is hé.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Deze student vertelt over de hogeschool waar ze nu les volgt:

- R** Goed, ja ik ga niet zeggen dat ik toch heel veel contact heb met de leerkrachten, neen dat niet. Maar toch, het zijn kleinere groepen en je kent toch meer mensen in de klas dan hier en je kan sneller vrienden worden omdat je ook groepstaken hebt.

- I** Zijn dat dingen die belangrijk zijn voor jou in je studies?

- R** Belangrijk niet, maar gewoon dan voel je je beter omdat je meer mensen kent. Je voelt je beter als je tien mensen kent bijvoorbeeld, dan dat je op je eentje bent.

(vrouwelijke allochtone student sociologie)

- I** Hoe was dat voor jou om in zo'n grote groep te zitten?

- R** Ik vond dat wel goed om zo les te hebben, maar soms ook minder goed omdat de leerkrachten dan minder contact hebben met de studenten zelf. En de lessen gingen aan een redelijk tempo vooruit, maar je kon moeilijk zo eens stoppen om vragen te laten beantwoorden zodat je dan achteraf wel zelf moest kijken of dat je het snapte of niet. En dat je toch wel moeilijker contact kon hebben met de profs dan nu bijvoorbeeld in de hogeschool met dat het kleinere groepen zijn, dus dat vond ik dan wel een nadeel dat het zo een hele grote groep was.

(vrouwelijke autochtone student farmaceutische wetenschappen)

In de volgende alinea's maken we een meer gedetailleerde analyse van de ervaring met de leeromgeving, het contact met docenten en medestudenten. We zullen aantonen dat de respondenten de grootschaligheid van de leeromgeving als een erg doorslaggevend kenmerk beschouwen en dat dit gevolgen heeft voor de hele beleving van die leeromgeving.

4.2.3 Onderwijsactiviteiten

De UGent biedt verschillende soorten onderwijsactiviteiten aan. We maken een onderscheid tussen onderwijsactiviteiten die gericht zijn op overdracht en verwerking van de leerstof (hoorcolleges), activiteiten die gericht zijn op de inoefening en toepassing van de leerstof (practica, oefeningen, excursies, enz.) en onderwijsactiviteiten die gericht zijn op het integreren van de leerstof (schrijfp opdrachten, groepswerken, projecten, stages, masterproef, enz.)

1 – Hoorcolleges

Zoals reeds eerder aangegeven gebeurt het volgen van hoorcolleges aan de UGent in de eerste bachelor meestal in erg grote studentengroepen. Het is niet evident om in deze omstandigheden kennis over te dragen en betrokkenheid van studenten bij het onderwijsgebeuren te stimuleren. Uit de getuigenissen van de studenten blijkt echter dat het niet onmogelijk is en studenten waarderen het enorm wanneer docenten hier aandacht aan besteden. Het didactisch-pedagogisch handelen blijkt een erg cruciaal gegeven om de interesse van studenten aan te wakkeren en hun betrokkenheid bij het onderwijsgebeuren te stimuleren. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat de manier waarop gedoceerd wordt erg verschillend is van docent tot docent. Studenten hebben een hekel aan docenten die de leerstof 'voorlezen'. Een actieve manier van doceren waarbij docenten gebruik maken humor, (praktijk)voorbeelden aanreiken die de theorie illustreren en waarbij docenten aansturen op interactie kan de studenten erg bekoren. Heel wat studenten geven aan dat ze daardoor gemotiveerd zijn om naar de colleges te komen en dat dit hen ondersteunt bij de verwerking van de leerstof achteraf.

- R** En ja die leest gewoon zijn cursus af, je kan gewoon meelesen. Ja zo zijn er verschillende, dat was nogal een tegenslag eigenlijk. Er waren er wel een paar die extreem goed les gaven en die echt tof waren om les bij te volgen. Die van opleidingsonderdeel X, zeer interessante cursus en goed gegeven ook. Daar ging ik met vreugde naar toe. Maar voor de rest was dat echt... Ja, pff hoelang duurt het nog?
- I** En als je zegt goed gegeven, hoe moet ik dat dan zien of hoe was dat dan?
- R** Die boeit zijn leerlingen. Die geeft dat niet op zo een droge manier dat je kan meelesen. Die vertelt zo anektdotes, die steekt daar een paar interessante dingetjes bij, een paar grappige dingetjes bij vertellen en zo. Praktische voorbeelden geven. Wat nog? Ja, ik weet het niet, het was zo een verhaal. In een verhaal krijg je zo verschillende elementen en je blijft daardoor volgen. Je valt niet in slaap van verveling, zo van wat vertel je nu eigenlijk?
- (mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

- R** En ook, die was precies zo meer, die kwam zo dichterbij, dat is misschien raar, die kwam zo dichterbij naar de leerlingen toe. Zoals die van (opleidingsonderdeel X1), die bleef altijd achter dat bankje staan, maar die van (opleidingsonderdeel X2), die kwam dan naar voor aan die banken staan en zo in het auditorium zelf kwam die dan lopen om les te geven. Dat is wel leuk dat die zowat dichterbij jou staat, ook al ja, natuurlijk is hij diegene die lesgeeft en jij diegene die les volgt, maar die kloof was wat kleiner daartussen.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

- R** Ja, dat was gewoon eigenlijk een cursus. Maar euh, die prof die gaf dan gewoon een lezing. En dan ja, dat was de les dan. Dat was niet echt zo van, ja, antwoord op die vragen. Het was echt zo gewoon, powerpointpresentatie, dus ik vind wel dat dat een beetje mag veranderen. Want als iemand iets leest, dan ga je dat niet zo goed onthouden. Maar als iemand met pit gaat lezen of met bewegingen of met voorbeelden, dan is het zo iets van, a ja ik herinner me dat nog omdat ie dan zo of zo heeft gedaan met z'n armen.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** We hadden geen enkele les in kleinere groepen. Alles was eigenlijk met 700 man samen, dus ja. Er zijn natuurlijk altijd zo proffen die zo een keer af en toe zo rondstappen en zo een keer naar boven komen en een keer een voorbeeld tonen, een keer iemand uit de les pikken of zo als ze iets willen voortonen, maar over het algemeen had ik wel het gevoel dat ze allemaal gewoon vooraan hun ding deden, ja.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Studenten hechten ook veel belang aan het feit of de leerstof op een voor hen bevattelijke manier wordt overgebracht. Dit hoeft geen afbreuk te doen aan de moeilijkheidsgraad van de leerstof. Het gaat er om dat de leerstof op een toegankelijke manier ontsloten wordt, ook al ligt de moeilijkheidsgraad hoog.

- R** Er zijn heel veel lessen waar ik gezeten heb, dat ik zei van dit vind ik echt superinteressant en dat wordt op een echt wel heel goeie manier gegeven. D'r zijn ook heel veel lessen waar ik zat van, die professoren die zijn misschien al 30 jaar met die materie bezig. Ik denk dat er sommigen zijn die niet goed niet meer weten, hoe moet ik dit nu uitleggen aan iemand die dat voor de eerste keer ziet. En wat betreft het lesgeven, is dat zo één van de enige dingen die mij wel zijn opgevallen, dat je soms wel zo iets hebt van kijk, bij hun zit dat automatisme er al in, dat denken, en bij veel leerlingen zit dat er gewoon nog niet in. En die kloof is soms iets te groot. Maar voor de rest stoort mij dat niet. Je kan altijd vragen stellen natuurlijk, maar ik zit het liefst in een les waar alles duidelijk is van de eerste keer dan dat ik 10 vragen moet stellen.

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

- I** In hoeverre heeft de manier waarop die prof les gaf een invloed gehad op jouw studies?
- R** Ik denk héél veel, want (opleidingsonderdeel X1) is eigenlijk wel een heel zwaar vak en ik dacht van ah ça va dat gaat nog, dat zal wel lukken en hij heeft dat zodanig goed uitgelegd dat je het begreep en dan dacht ik van ja kijk, ik begrijp het nu, ik ga het nu niet opgeven. (opleidingsonderdeel X1) doe ik echt wel graag, ja mede omdat het echt zo een goede professor was en omdat hij het echt zo goed had uitgelegd.
- (vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Afwisseling in lesmethoden vinden studenten ook belangrijk. Het motiveert hen om de lessen te blijven volgen.

- R** Ja, het waren dus wel verschillende teksten, maar alle teksten werden op dezelfde manier bekeken en op den duur ja... Het werd ook iedere keer, iedere tekst werd op dezelfde manier gebracht dus had ik zoiets van ok, dan weten we zelf ondertussen wel hoe dat het moet.
- (vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

- R** Die prof gaf ook een keer in een les een film en die gaf ook opdrachten zo van: "Ja, bekijk die film en bespreek dat." En die liet ook andere mensen, ervaringsdeskundigen, die liet die dan ook komen en een keer twee uurtjes spreken of gastlectoren en dat was veel meer afwisseling dan gewoon elke week naar dezelfde prof gaan luisteren en horen wat hij of zij te vertellen heeft en ik vond die manier van lesgeven verfrissend. Dat was altijd wel een keer iets anders, terwijl hoofdstuk per hoofdstuk de cursus afwerken, dat begon na een tijdje wel tegen te steken.
- (mannelijke autochtone student pedagogiek)

2 – Lesmateriaal

De studenten stellen het gebruik van audiovisueel materiaal zoals foto's en filmfragmenten in de hoorcolleges erg op prijs. Het maakt het volgen van de lessen aangenamer, het illustreert de leerstof en het biedt studenten een geheugensteuntje bij het studeren.

- R** Ja, want hoe meer dat je iets kan visualiseren, hoe meer dat je het ook onthoudt. Dat was nu iets heel stoms, zo een filmpje en dan passeerde er op een gegeven moment een gorilla door het beeld en dan vroeg de prof achteraf: "Wie heeft er de gorilla gezien?" Dan stak maar de helft zijn hand op de andere helft zat daar van: "Euh gorilla?". Maar dan weet je van als je een begrip ziet van ah dat was dat begrip, dat heeft te maken met dat filmpje of die prent, dan kan je je dat gemakkelijker voorstellen en is het ook gemakkelijker om te onthouden, voor mij is dat toch zo.

Ik kan niet uit een volledige tekst kan ik niet zo gemakkelijk iets onthouden,
ik moet daar altijd iets bij zien of zo...

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

- R** Zijn lessen waren ook altijd op dezelfde manier opgebouwd en dat was ook niet heel de tijd pure theorie, maar daar kwam dan een film tussen en dat maakte het gemakkelijker verteerbaar, je mocht ook vragen stellen op het einde van de les en de vragen die dat daar uit kwamen waren soms ook ronduit hilarisch.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

Ook presentaties en slides zien de respondenten als een belangrijk instrument om de leerstof te verwerken en in te studeren. Presentaties en slides helpen hen om de lessen te volgen, om notities te maken en bieden structuur bij het verwerken van de grote hoeveelheden leerstof. Zo vinden studenten het eenvoudiger om hoofd- en bijzaken te onderscheiden wanneer er slides voorhanden zijn. Het is opvallend dat vrijwel alleen autochtone studenten spontaan het gebruik van presentaties en slides ter sprake brengen wanneer de vraag gesteld wordt wat zij vinden van het lesmateriaal. Allochtone studenten hebben het dan vaker over handboeken en het gebruik van audiovisuele ondersteuning. Hieruit kan men echter niet concluderen dat allochtone studenten minder gebruik maken van presentaties en slides om leerstof te verwerken.

- R** Meestal waren die met powerpoint dacht ik de lessen en ja, in het algemeen vond ik dat wel goed om zo les te krijgen met powerpoint. Op de powerpoint stonden dan zo de belangrijkste dingen uit de cursus en dat hielp ook wel om te studeren. Dan ging ik de dingen studeren die ook in de powerpoint voorkwamen en de andere extra tekst ging ik dan gewoon eens doorlezen zodat de hoeveelheid ook wat mindere daardoor. (...) Door die powerpoint kon je gewoon zo gemakkelijk meevolgen in de cursus en als er zo dingen waren die toch wel moeilijk waren stonden zij daar zelf bij stil, dat je toch ook wist, ah ja, dat is belangrijk, dat moet ik zeker goed begrijpen en goed leren.

(vrouwelijke autochtone student farmaceutische wetenschappen)

Het merendeel van de studenten laat zich positief uit over de handboeken en het cursusmateriaal. Enkele studenten leggen wel enkele pijnpunten bloot. De voorkeur gaat uit naar goed gestructureerde cursussen die aansluiten op de hoorcolleges. Illustraties en voorbeelden zijn een dankbaar gegeven.

- R** Maar, en dan de cursussen, (opleidingsonderdeel X1) was ook bijvoorbeeld gewoon doorlopende tekst met titeltjes, heel moeilijk om te leren omdat het heel moeilijk was om hoofd- en bijzaken te scheiden. (opleidingsonderdeel X2) was heel lastig omdat eigenlijk niets dat we in de les hadden gezien in onze cursus stond,

in ons handboek, dat stond volledig los van mekaar eigenlijk. De lessen waren aanvullend op het handboek, in plaats van dat het handboek verder uitgediept wordt. Opleidingsonderdeel X3 was ook heel moeilijk omdat je een boekje had, een syllabus en de lessen. Opleidingsonderdeel X4 was eigenlijk een cursus met heel veel voorbeelden, dat was een heel overzichtelijke cursus wel, maar redelijk lijvig. En opleidingsonderdeel X5 was niet te doorgronden, maar ja, dat kan ook gewoon zijn door mijn gebrek aan wiskundig inzicht of zo natuurlijk. Ja, nu heb ik ze allemaal gehad denk ik.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

Enkele studenten geven aan dat ze het soms moeilijk hebben met het taalgebruik in handboeken. Sommige cursussen zijn in het Engels opgesteld, wat een extra barrière is om de leerstof te kunnen doorgronden. Maar ook wanneer cursussen in het Nederlands zijn opgesteld, geven studenten aan dat ze soms moeite hebben met het academisch taalgebruik. Hieronder gaan we verder in op het gebruik van het academisch jargon.

R Je hebt echt wel de profs die zeggen van, ik zet het hier in mijn taal en ze moeten het maar verstaan, en je hebt profs die zeggen van ik ga mijn taal duidelijk proberen te maken aan die student en zien dat die dat begrijpt en zo'n cursus werkt echt wel een pak aangenamer. Want je zit met een vraag en eigenlijk heb je iets van ik ga gewoon verder lezen en het antwoord op je vraag staat er gewoon. Die weet, waarschijnlijk door ervaring, die weet echt wel van kijk, zo denkt een student en die antwoorden komen daar ook echt in voor. Terwijl, bij die andere stel je je vragen en heb je gewoon iets van pff, ik draai het blad om, klaar, het is goed geweest.

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

3 – Taalvaardigheid en academisch taalgebruik

Hoewel in het interview taal niet als topic was opgenomen, brengen een aantal autochtone en allochtone studenten het aspect academisch taalgebruik of hun eigen taalvaardigheid spontaan ter sprake. Dat meer allochtone studenten dit doen, is niet het geval. Het is wel zo dat proportioneel meer mannelijke respondenten dit onderwerp aansnijden.

De meeste van deze studenten zeggen één of ander probleem ondervonden te hebben met het academisch jargon of met verwachtingen die docenten hebben ten aanzien van hun taalgebruik. Zowel autochtone als allochtone studenten begrijpen de uitleg van de docent niet altijd, worstelen met nieuwe terminologie of vinden het moeilijk om te begrijpen wat er in de cursustekst staat.

- R** Ik zeg nu maar hé, je zit in het eerste jaar, voor mij was er gewoon heel veel materie gewoon nieuw. Dus ze gebruiken heel veel nieuwe termen. Nu termen, dat is nog het minste, je zoekt dat op, je begrijpt dat, je schrijft dat erbij en dat is in orde. Maar als er nieuwe dingen zijn die je echt nog nooit gezien hebt, is dat altijd wel handig om dat verstaanbaar te maken aan de hand van voorbeelden of gewoon iets dat dat makkelijker maakt voor een student om dat te lezen en vooral ook om dat te begrijpen. Als je een volzin krijgt van 3 bladzijden lang om het zo te zeggen, dan is het gemakkelijker om die zin in 3 te verdelen en die iets anders te verwoorden, daar gaat een student veel meer mee zijn. Je hebt echt wel veel van die proffen die het uitschrijven en voor hen zal dat wel heel duidelijk zijn, maar de meeste van die studenten hebben gewoon zoiets van als ik dat de eerste keer lees heb ik echt zoiets... Ze moeten zichzelf echt al buigen en buigen over dezelfde zin om die juist te kunnen interpreteren. Ik had dat zelf ook soms wel met sommige van die vakken, dat ik zei van weet je, is er nu echt geen gemakkelijkere manier om dit verstaanbaar te maken?

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

Van de allochtone studenten zijn er slechts enkele die hun taalproblemen in verband brengen met het feit dat het Nederlands niet hun moedertaal is. Het gaat dan hoofdzakelijk om studenten die hun onderwijsloopbaan niet volledig in het Nederlands doorlopen hebben. Deze studenten zeggen vooral problemen met spreken en met het formuleren van antwoorden te ondervinden. Onderstaande quote is van de enige allochtone student die zijn taalprobleem in verband brengt met het feit dat het Nederlands niet zijn moedertaal is, ook al heeft hij zijn volledige onderwijsloopbaan in het Nederlands doorlopen. Hij is na de stopzetting van zijn studies aan de UGent naar de VUB gegaan en heeft er gebruik gemaakt van een ondersteuningsaanbod academisch Nederlands waarover hij erg tevreden was.

- R** Als je op mondelinge examens komt bijvoorbeeld. Voor mij – mijn eerste taal was niet het Nederlands – is het dan beginnen zoeken naar woorden die ik in een zin kan vormen, het tweede zal zijn controleren of de grammatica van mijn zin, wat ik uitspreek wel juist zal zijn. Eén leerkracht gaf mij als raad om veel boeken te lezen. Ik heb veel boeken gelezen, ik heb ook gezien dat daardoor m'n woordenschat is verruimd, maar het taalbesef, het taalgevoel, het gebruik van lidwoorden, ja daar is een achterstand in.

(mannelijke allochtone student rechten)

Enkele allochtone studenten die afkomstig zijn uit een andere regio in Vlaanderen, vermelden dat zij het soms moeilijk hebben om docenten te verstaan omwille van een Gentse tongval.

Autochtone studenten vermelden naast problemen met terminologie en academisch jargon ook problemen met refereren en het gebruik van wetenschappelijk taalgebruik bij het schrijven van papers. Eén van de studenten vindt het onterecht dat een docent

taalfouten aanrekende op examens. Eén student meldde dat een docent moeilijk verstaanbaar was omdat die geen moedertaalspreker Nederlands was.

4 – Practica en oefensessies

Hoewel het merendeel van de onderwijsactiviteiten bestaat uit hoorcolleges, zegt zowat de helft van de geïnterviewden ervaring te hebben met practica en/of oefensessies in kleinere studentengroepen. Veelal is dit een positieve ervaring en voor de meeste studenten een verademing. De respondenten vinden dat de drempel om in contact te treden met de docent veel kleiner wordt, dat er meer interactie is. Ze durven meer vragen te stellen, begrijpen de leerstof beter en krijgen de gelegenheid om na te gaan of ze de theorie kunnen toepassen. Doordat de groepen kleiner zijn leggen studenten tijdens practica en oefensessies ook heel wat gemakkelijker contact met medestudenten.

- R** (lacht) Ik zat er meestal zo in die les van: “Goh nee wat is dit?” (lacht). Ik snapte soms echt niet wat dat was, maar ik vond dat wel goed dat de oefeningen er waren. Niet dat ik altijd mee kon, maar toch, dat was ook in kleine groepen en dat was ook gemakkelijker om vragen te stellen.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

- R** Voor oefeningensessies van (opleidingsonderdeel X1) was dat denk ik in kleinere groepen, van een stuk of 20 dacht ik, en dat vond ik wel goed. Je mocht dan eerst het antwoord op jezelf een keer zoeken en dan samen overlopen met de rest van de klas en dan soms een keer één op bord brengen om de beurt of zo. Ik vond die manier wel goed omdat je dan echt in de les ermee bezig bent en dan kan je wel direct vragen stellen als je het niet begrijpt en achteraf had ik dan wel minder moeite met instuderen omdat in kleinere groepen ging dat wel vlot om dat zonder uitleg te krijgen die oefening. Ja dat vond ik wel goed.

(vrouwelijke autochtone student farmaceutische wetenschappen)

- R** Voor (opleidingsonderdeel X1) hadden we ook een uur of twee uurtjes monitoraat, zo dat je extra oefeningen en zo kan krijgen en dat is ook dan zo een beetje “one-to-one”. ‘t Is te zeggen twintig personen, “one-to-one” is een beetje extreem, maar de leerkracht had dan wel ook meer tijd voor jou. Voor de rest was het altijd in de aula, met massa’s.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Het is niet altijd mogelijk om studenten in kleine groepen op te delen. Toch zijn er ook docenten die erin slagen om ook in relatief grote studentengroepen de interactie te stimuleren en studenten de gelegenheid geven om de theorie in te oefenen en toe te passen.

- R** Hij werkte met slides. Je kreeg ook een moleculedoos. Hij zei van: “Als je dat wil kopen...” En iedereen had dat wel gekocht en hij gaf ons tijd om zelf oefeningen te maken en hij geeft zo opdrachtjes mee naar huis. Hij loste dat dan zelf op, maar hij gebruikte niet het systeem van kom aan ‘t bord of zo, maar je moest dat gewoon zelf maken voor jezelf. Ja, zijn uitleg was gewoon goed en hij wist waarover hij bezig was en ik vond hem echt een open persoon. Bijvoorbeeld hij was papa geworden en hij had doopsuiker mee voor iedereen, dat was echt wel leuk, dat was echt wel tof. Ja en zijn lessen waren gewoon goed, hij werkte met de slides en jij moest dan notities maken en hij ging traag over alles en alles was duidelijk en op het einde kreeg je oefeningen en dan kwam hij rond in het auditorium en vroeg hij van: “Ja, heb je nog vragen?” En als je vragen had dan ging hij wel stoppen, je moest gewoon je hand op steken en hij kwam dan persoonlijk bij jou.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

5 – Groepswerk en individuele opdrachten

In sommige opleidingen krijgen studenten de opdracht om een groepswerk te maken. Verschillende respondenten geven echter aan dat ze in praktijk de nodige begeleiding missen en dat groepswerk meestal neerkomt op het samenbrengen van taken die individueel worden verricht. Ook laten ze zich negatief uit over een aantal organisatorische aspecten.

- R** We hebben één groepswerk moeten maken, maar dat is enorm tegengevallen. Je moest alles eigenlijk via internet regelen. Opeens zeiden ze van: “Kijk, jij en jij en jij, jullie samen.” Je kende die mensen totaal niet en opeens moet je daar een groepswerk gaan maken dat wetenschappelijk onderbouwd moet zijn. Je krijgt totaal niet genoeg instructies. Ja, dat testje moet je dan daar een keer afleggen en je regelt dat onder elkaar, maar dat is heel moeilijk als er bijvoorbeeld 2 uit West-Vlaanderen komen, 1 uit Antwerpen, jij komt uit Gent, om dan nog een keer in het weekend af te spreken voor een groepswerk met personen die je niet kent. Da’s echt moeilijk vind ik om een groepswerk te doen met 4 mensen die je nog nooit gezien hebt. En dan was dat allemaal zo wat via msn en dat was zo in het wilde weg en je werd daar totaal niet in begeleid. Er waren momenten dat je uitleg kon vragen over je groepswerk of hoe dat je het moest en zo, maar ik vond dat allemaal zo onprofessioneel. Dat was echt een chaos, dat was echt niet duidelijk, hoe en wat. Alleen zo van: “Op die dag moet je je groepswerk indienen en tegen dan moet dat gedaan zijn.” Maar niet meer en ja, ik wist soms echt niet wat ze van ons verwachtten bij dat groepswerk. Ik vond dat als je een groepswerk moet doen, laat ons dan eerst een keer even elkaar leren kennen. Dat miste ik echt.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

- R** Ik heb één keer een opdracht gekregen om een groepswerk te doen. Dat was een taak waar je individueel op voorbereid moest zijn, dus niet met twee. Ik heb die gast

2 keer gezien, dus 2 keer tijdens die uitvoering van die taak en dat was het. En dat is wel goed gegaan. Ik had aan die jongen ook wel gezegd van wees alsjeblief gewoon goed voorbereid, want vanaf nu hangt het ook van jou af (lacht). Dus wat dat betreft heb ik daar niet echt veel ervaring mee om te zeggen van we hebben langdurig met iets. Ieder had z'n aparte taak en we hebben elkaar zo wel wat geholpen en gestuurd, maar voor de rest is dat niet echt gebeurd.

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

Daar waar autochtone studenten vooral de pijnpunten van het groepswerk blootleggen en ze het meestal echt als een opdracht ervaren om samen te werken met andere studenten, zien allochtone studenten in groepswerk vooral veel voordelen voor hun academische en sociale integratie. Zij staan in het algemeen positiever tegenover groepswerk: ze leren andere studenten kennen, kunnen aan die studenten hulp vragen over andere lessen en het levert hen vaak betere studieresultaten op omdat ze op een andere manier geëvalueerd worden.

- R** Omdat ik veel mensen heb leren kennen en dan in de loop van het schooljaar ook elkaar een beetje helpen in de studies en zo. Dan leren we elkaar een beetje beter kennen, omdat je echt bezig bent met dat interview en voor dat onderzoek spreek je af met elkaar, je leert elkaar beter kennen, samenwerken... Het is anders dan dat je iemand in de aula leert kennen die naast jou zit, het is intenser. Ja, het was leuk.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Wel, in het tweede semester hadden we groepswerken en ik was er door voor die vakken. Dat was met interviews en zo die je moest afnemen, zoals jij nu doet, en dat was naar scholen gaan en zo. En dat viel nog mee, ik heb daar veel door geleerd door die groepswerken. We moesten drie of vier groepswerken maken, doorheen het semester. Je had zo vragen, je moest evalueren met codes via pc en dat viel mee. We kwamen regelmatig samen, ik vroeg informatie over andere vakken ook, of dat ze samenvattingen hadden.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

Het gebeurt niet zo heel vaak dat eerste bachelorstudenten al individuele schrijfp opdrachten krijgen. Wanneer dit wel het geval is, zijn er bij de respondenten positieve signalen te horen over de begeleiding en feedback. Deze student vertelt dat zij voor het schrijven van een paper eerst een proefversie kon indienen en hierover feedback kreeg van de docent:

- I** Dus dat systeem met de proefpaper zal ik maar zeggen dat vond je wel ok?

- R** Ja, dat vond ik echt wel goed, heel goed. Want dat was dan de eerste keer voor veel mensen en toen we het er over gehad hebben, was dat van:

“Ah ja, da’s wel interessant”. Dat je weet van dat doe ik nog verkeerd en dat moet nog wat beter eigenlijk en daar moet ik misschien iets anders gebruiken. Ja, ik vond dat wel tof.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

4.2.4 Gebruik van ICT en elektronische leermiddelen

Aan de UGent verloopt heel wat communicatie met studenten online en via het elektronisch leerplatform Minerva. Aan de studenten werd gevraagd wat zij hiervan vonden en of ze er mee overweg konden.

1 – Belang van het gebruik

Er wordt vaak van uitgegaan dat jongeren gemakkelijk met een computer overweg kunnen en het gewend zijn om elektronisch te communiceren. In de interviews wordt dit bevestigd, maar dit wil niet altijd zeggen dat studenten het belang kennen van het gebruik van een elektronisch leerplatform in een leercontext. Enkele autochtone vrouwelijke respondenten geven aan dat ze bij aanvang van hun studies niet wisten dat het elektronisch leerplatform een prominente plaats inneemt binnen de leeromgeving van de UGent.

R In het begin keek ik daar niet veel naar, maar toen dat ik daar dan eens naar keek, dan zag ik zo boem allemaal ‘bellekes’ en ‘cursusblokskes’, zo van notities. En ik dacht van oh, ik moet dat hier meer checken want er komt echt wel veel informatie op zoals gewijzigde lessen en mails in verband met lessen en cursussen en zo. Dus in het begin was dat even aanpassen, alles wordt nu via computer geregeld. In het secundair heb je dat natuurlijk niet, daar zeggen ze je alles, daar schrijf je alles nog netjes in je agenda zo van tegen die datum doe je dat en nu moest je dat allemaal op internet lezen. En kon je daar ook geen vragen meer bij stellen, tenzij dan door te mailen naar je prof.

I En hoe ben je dan te weten gekomen dat het wel belangrijk was om daar dikwijls naar te kijken?

R Door mezelf hé. Of door zo te horen van medestudenten zo van: “Ja, dat stond op Minerva.” En ik: “Hm, Minerva wat? Eens kijken vanavond...” En dan zag je inderdaad dat daar al veel op gebeurd was en dan toch wel dagelijks beginnen checken.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

2 – Gebruik van het elektronisch leerplatform Minerva

Minerva wordt vooral gebruikt om mededelingen te bekijken i.v.m. lessen, leerstof en examens. Enkele studenten klagen dat de info over afgelaste lessen, hen vaak niet tijdig bereikt. Daarnaast wordt Minerva vooral geraadpleegd om presentaties en slides te downloaden als voorbereiding op de les. Studenten vinden het handig om er documenten terug te vinden wanneer ze een les gemist hebben. Ook de studentenfora worden door de respondenten regelmatig bezocht. Op deze fora vinden studenten verduidelijking bij de leerstof, antwoorden op vragen die andere studenten gesteld hebben en voorbeelden van examenvragen. Een aantal studenten vindt het positief dat je via Minerva gemakkelijk docenten kan contacteren. Slechts enkele studenten vermelden de mogelijkheid om (extra) oefeningen te maken.

- R** De powerpoints kon je daar terugvinden en de lessen en oefeningen, of extra oefeningen of extra opgaven. Ja, ik vond dat wel een gemakkelijk systeem om extra studiemateriaal te hebben om beter te kunnen studeren. En die powerpoints kon je dan achteraf nog bekijken samen met je cursus als je zo niet mee was in de les of zo. En er stond daar ook een forum op dacht ik, en dat vond ik ook wel handig, om zo als je vriendinnen het niet direct weten, het antwoord op de vraag uit de cursus of zo, dan kon je daar ook iets op posten om het dan aan andere studenten ook eens te vragen, of meestal stonden de vragen die ik zelf niet begreep er al op en was er ook al antwoord op gegeven en dat was ook wel handig, zo een forum. En via Minerva kon je ook extra oefeningen opsturen naar de assistenten of om iets te laten verbeteren en dat heb ik ook een keer gedaan.

(vrouwelijke autochtone student farmaceutische wetenschappen)

3 – Gebruiksvriendelijkheid van Minerva

Nagenoeg alle respondenten hebben hun mening gegeven over de gebruiksvriendelijkheid van het elektronisch leerplatform Minerva. De meeste studenten laten zich erg positief uit over Minerva: het is een erg performant systeem en de meeste studenten zijn er onmiddellijk mee weg, ze vinden het eenvoudig om ermee aan de slag te gaan. Enkele allochtone vrouwelijke studenten geven daarentegen wel aan dat ze het ingewikkeld vonden om met Minerva te werken. De meeste studenten zoeken zelf uit hoe het werkt en precies omdat het zo gebruiksvriendelijk is, lukt dit bij de overgrote meerderheid van de studenten heel goed. Eén student contacteerde de helpdesk om meer uitleg te krijgen en een andere student verwees naar uitleg over het gebruik van Minerva op de introductiedag. Enkele studenten zeggen dat een docent er in de les naar verwezen heeft en getoond heeft hoe het werkt. Het is opvallend dat allochtone studenten vaker dan autochtone studenten zeggen dat ze de hulp in hebben geroepen van medestudenten.

- R** Ja, maar ik vond Minerva, ik vond dat zo ingewikkeld. Omdat de eerste keer..., ik wist echt niet hoe dat werkte en ik had dat aan een vriendin gevraagd van: "Ja, hoe werkt dat?" En die had dat uitgelegd.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

4 – PC-faciliteiten

In deze tijden lijkt het vanzelfsprekend dat studenten thuis of op kot over een eigen computer beschikken. Uit de interviews blijkt dat dit toch niet zo vanzelfsprekend is voor allochtone studenten. Zij blijken vaak uit noodzaak gebruik te maken van de computerinfrastructuur van de UGent. 1 student zegt dat hij tijdens zijn studies niet over een internetaansluiting beschikte. Een andere student had geen pc en enkele studenten drukten hun slides af in het computerlokaal omdat ze niet over een eigen printer beschikten of om de kostprijs te drukken.

- I** Je zegt daarnet van ik heb thuis geen pc, dus hoe deed je dat dan?
- R** Altijd in de Blandijn hé. Als je daar dan toch bent, tussen de lessen. Je hebt ook wel bepaalde uren dat echt druk is en dat je moet wachten maar 'k vond meestal..., 'k vind het gemakkelijk ook.
- I** En gebruikte je dan de pc-klas alleen om mails te checken?
- R** Neen, ook gewoon op internet zitten, als je daar dan toch zit.
- I** En bijvoorbeeld ja, ik denk maar aan je paper schrijven of zo...
- R** Daar deed ik dat dan. Ja want er was ook een probleem, ik had mijn paper geschreven en ik had dat doorgemailed naar de prof maar die kon dat blijkbaar niet openen. En dan zei die ook gewoon: "Geen probleem," want ik had dan een mailtje gestuurd: "Ja, ik weet echt niet hoe ik u dat anders moet, ik ken echt niets van computers." En het was zo van: "Ja print het dan gewoon af." Ze vroeg eerst via mail: "Ben je in de Blandijn zelf?" Ik zeg: "Ja nu ben ik in de Blandijn." "Ah ja, print het anders gewoon af en breng het dan gewoon naar boven." En ik vond dat heel vriendelijk want die kon even goed gezegd hebben van: "Zet het gewoon om." Het lukte mij echt niet, dus dan was dat geen probleem en wel gemakkelijk.

(vrouwelijke allochtone student geschiedenis)

4.2.5 Docenten

De rol van docenten in de ervaring van studenten is van het grootste belang. Het contact met docenten en de manier waarop zij lesgeven en hun houding ten aanzien van studenten heeft een grote invloed op het welbevinden en de studiemotivatie van studenten.

- R** Ik ga eerlijk zijn, als er zo een prof was die mij met een glimlach benaderde of die ik in de gang passeerde en die lacht, dan motiveerde mij dat ook om te studeren voor dat vak, dan iemand met een pruimgezicht van hier tot ginder, dat was zoiets van: "Oh die weer, ik heb daar echt geen zin in." En of je dat nu wilt of niet, bij mij toch, dat beïnvloedt mij mentaal of dat wil dan niet lukken of minder goed lukken.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

1 – Contact met docenten

Omwille van de grote studentengroepen is het contact met docenten zeer beperkt. Studenten ervaren dit vaak als onpersoonlijk en afstandelijk, maar tonen ook begrip voor de situatie. Ze ervaren dit als een immens verschil met de hogeschool of met het secundair onderwijs.

- I** En hoe was het contact met proffen hier dan?

- R** Nooit, nooit geen contact gehad. Ik herkende hen wel op straat, maar zij herkenden mij niet natuurlijk. Ik denk zelfs dat ik nooit in persoon met een prof heb gesproken en hoeveel heb ik dat nu al niet gedaan in de hogeschool. Van zodra ik een probleem heb, ga ik naar de prof.

(mannelijke autochtone student toegepaste economische wetenschappen)

- R** Goh, de prof zei meestal wel voor zijn bepaald vak van: "Dit en dit kan je vinden daar", maar ja ik had het er gewoon echt moeilijk mee dat het allemaal zo anoniem was. Omdat we zaten met 700 en ik vond dat enorm. Als je van een klas van 20 komt, is dat echt iets heel nieuws. En ja, ik had het moeilijk met zo weinig contact met je prof. Je kon er altijd naartoe stappen, maar ik vond dat die zo te ver stond van jou om er zo naartoe te gaan vond ik.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Niet alleen de grootte van de studentengroepen vormt een drempel om docenten te contacteren, ook genieten docenten een zeker aanzien wat de afstand vergroot. Studenten ervaren een verschil in kennisniveau met docenten.

- R** Ik durfde dat eigenlijk niet echt (lacht), zo naar voor gaan en een vraag stellen. (...) Want die staan daar zo helemaal vooraan en dat is echt wel een afstand. Je kijkt er naar op naar een prof en je hebt zoiets van laat die maar wat doen. Dat zijn intelligente mensen en die zijn zo met vanalles bezig en meestal tijdens de pauze gaan die dan ook zo even weg dus ja. Er zijn wel mensen die dat deden, maar ik had er eigenlijk nooit echt behoefte aan ten eerste en ik vond de afstand ook wat groot. Ik ben ook niet iemand echt zo, ja sociaal ja, maar niet zo dat ik direct zo op iemand ga springen.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

- R** Nee, ik denk het eigenlijk niet want ik ben eigenlijk nooit echt zo naar een prof toegestapt, ook als ik een vraag had. Ik durfde dat niet goed omdat ik had altijd het gevoel van mijn vraag is niet belangrijk of dat gaat raar overkomen als ik dat vraag, dus ik durfde dat echt niet. Ik was misschien nog niet zelfstandig genoeg of zo, ik weet het niet. Misschien dat ik dat nu wel zou durven, misschien gewoon omdat dat zo je eerste jaar is of zo, ik weet het niet. Maar ik had zo geen uitnodigend gevoel en ik moet dat eerst hebben vooraleer ik zo naar iemand toestap, zo dat ze tonen van kijk, je bent altijd welkom en dat gevoel had ik gewoon niet zo. Maar ja, ik weet het niet, dat kan aan mij liggen ook hoor. (...) Als ik vergelijk met nu, ze zeggen ook tegen ons van: "Kijk, als je vragen hebt, kom gerust naar ons toe, welke vraag dan ook, zelfs als het niet over de les gaat of het een of het ander..." Maar op de unief had ik niet dat gevoel dat je daar zo gewoon naartoe kon stappen van: "Kijk, ik snap dit stuk niet of dit stuk." Ik weet niet, ik had altijd zo het gevoel dat ze zich zo hoger opstelden dan ons. Dat gevoel had ik zo, maar ja... Het kan echt aan mij liggen hoor, niet dat ze dat zo uitstralen van ik sta hoger dan jullie. Dat onpersoonlijke gewoon, daar had ik het gewoon moeilijk mee denk ik.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Enkele studenten geven aan dat docenten inspanningen leveren om de afstand met studenten te verkleinen ondanks de grote studentenaantallen.

- R** We hadden wel altijd de mogelijkheid om nog vragen te stellen. Je mocht dat op een briefje schrijven en dan werd dat naar voor gegeven in het auditorium en dan tijdens die pauze of als die even tijd had, bekeek die dat en dan beantwoordde die dat, daar niet van. En je kon er ook wel een afspraak mee maken om vragen te stellen, maar je kan toch niet van: "Meneer, ik heb dat niet gehoord".

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Wanneer studenten voor oefeningen, practica of groepswork in kleinere groepen les volgen, is er beduidend meer contact met de docent. Voor veel studenten valt de drempel om vragen te stellen weg, iets wat ze in een groot auditorium niet durven te doen. Studenten vinden ook dat er veel meer interactie is en dat de docent oog heeft

voor individuele studenten. De meeste studenten ervaren dit als zeer aangenaam. Op de vraag hoe het contact was met docenten tijdens het groepswork zeggen deze studenten:

- R** Goed, die waren echt, die waren superaanspreekbaar. Dat was dus geen enkel probleem. Daar kon ik dus wel mijn vinger in de lucht steken, of er naar toe lopen of die kwam als je in groep zat eens een toetje doen: "Lukt het? Waar zijn de struikelblokken?" Eigenlijk hebben die groepsworkjes echt veel gedaan als ik daar zo over nadenk, dat mogen ze zeker niet afschaffen, dat moet er bij zitten.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- I** Hoe was dat contact met de proffen?

- R** Maar eigenlijk was het meer tijdens de praktijk, als ik vragen had dan stelde ik vragen aan de profs of assistenten. Maar voor de rest, tijdens de gewone lessen, eigenlijk... Het was meer zo in de les zitten, luisteren en dan weggaan.

(vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

- I** Gebeurde dat vaak dat je gewoon naar hen toe ging en dan iets ging vragen?

- R** Ja, bij de profs van de kleinere lessen dan, ja. Ja, als ik dan een vraag had over een oefening of wat dan ook, dan kon ik die gerust stellen. Dat was dan ook wel leuk natuurlijk. En in de grotere, maar dan ga je ook wel niet zo rap eigenlijk naar de prof zelf stappen.

(vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

Wanneer studenten toch contact zoeken met een docent, gebeurt dit hoofdzakelijk om meer uitleg te vragen over de leerstof. Heel wat studenten verkiezen om hun vraag via e-mail te stellen, maar enkelen zeggen ook na de les persoonlijk iets te gaan vragen. Slechts een enkeling maakt gebruik van het spreekuur.

- R** 'k Denk dat het hier meer via mail wordt gedaan, als er iets moet gevraagd worden over de cursussen, dat er meer via mail wordt gevraagd en minder persoonlijk gevraagd wordt. Of in de klas, da's nog minder, persoonlijk gaan vragen doen ze misschien nog tijdens de pauze, maar echt gewoon hand opsteken midden in de les van: "Kijk, ik heb het niet begrepen of wat bedoel je daarmee?", dat wordt echt wel niet gedaan denk ik eigenlijk, bijna niet.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Ja, het was gewoon via e-mail. En als ik eens naar de les ging, dan ging ik na de les zeggen van ja, iets van in de e-mail wat ik niet verstond en dan na de les. Als ik de

kans kreeg, dan ging ik naar die toe, maar meestal kreeg ik de kans niet, omdat die direct weg gaan. Ik had eigenlijk echt weinig sociaal contact. Behalve met mijn ene leerkracht, met dat groepswerk. Dus dan moesten we overleg doen met die prof, we gaan dat zo en zo uitwerken. En dan, ja, dan zagen we hem terug bij de jury natuurlijk, maar ja, daar ben ik niet geraakt. (...)

Het was wel moeilijk, want je moet wel alles zelf uitzoeken. Je kunt er niet over praten of ergens op ingaan, echt zo uitgebreid erover praten, want het was via e-mail en dan ga je geen verhaal schrijven. Dus dat was wel iets moeilijker.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Enkele studenten wijzen op de grote verschillen met het hogeschoolonderwijs of het secundair onderwijs. Zij vermelden dat zij daar meer informele contacten hebben met lesgevers en dat docenten of leerkrachten hen daar persoonlijk kennen. Dat is niet het geval wanneer zij aan de UGent studeren. Voor sommigen vergt dit een grote aanpassing.

R (...) Maar het contact met de professoren zelf, er was toch wel een grote afstand. Als je een vraag hebt, dan kon je wel een antwoord krijgen, maar zo een babbeltje slaan of gewoon sociaal contact was er niet echt of je wist ook niet veel van de professoren. Vergeleken met de docenten was dat toch wel een groot verschil.

I Met de hogeschool bedoel je?

R Ja, aan de hogeschool, ja zo gewoon praten, iets dat totaal niet met de lessen te maken heeft of zoiets, dat ging wel nog. Maar als dat een professor is, dan ga je z'n tijd niet verspillen (lacht). Je stelt je vraag en je krijgt wel een antwoord, maar dat was ook al.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Volgende studenten vertellen over hun band met leerkrachten uit het secundair onderwijs en het verschil met de UGent:

R Dan zeggen ze (*de leerkrachten secundair onderwijs*) van: "Ah, je ziet er vandaag niet goed uit." En dan zeg je van: "Ja, ik heb wat problemen en zo..."

En dan kan je ook een klasgesprek houden en zo, maar hier (*aan de UGent*) was dat niet zo dus als je je niet goed voelde, je stond gewoon alleen.

(vrouwelijke allochtone student sociologie)

R Maar ik heb meer zoiets van, zeker als je van het secundair komt, dan kent iedere leerkracht je, niet alleen bij naam, die kent je ook verder. En als je dan op unief komt, dan is dat zo van boem gedaan contact leerkracht. Ja, dat is helemaal anders, je kan dat niet vergelijken.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

We hebben de studenten ook gevraagd of de afstand met de docenten die zij ervaren een invloed heeft op hun studies en studeergedrag. Verschillende studenten geven aan dat een goed contact met de docent hen motiveert om te studeren:

- R** Gewoon als je een band opbouwt met iemand, de persoon die die les dan geeft, is voor mij ook al een stimulans om dat vak te studeren. Als je je daar goed bij voelt, dan studeer je dat vak ook liever, bij mij is dat toch zo. Misschien zijn er mensen die daar helemaal geen last van hebben, maar bij mij is dat wel zo. Er zijn nog altijd vakken dat ik voel dat dat niet helemaal klikt en dan studeer je dat ook minder graag, dat was in het middelbaar ook al zo, dus... (lacht)

(vrouwelijke autochtone student geschiedenis)

- I** Het feit dat je met die twee proffen gesproken hebt hé, had dat dan invloed op jouw studies?

- R** Misschien onrechtstreeks omdat dat mij... Zo van ik wil mij bewijzen tegenover de prof. Als ik ze één keer, twee keer spreek gaan ze de derde keer weten ah dat is (naam), dus dan verwachten ze misschien onrechtstreeks een prestatie van mij. Dus dan moet ik mij zogezegd bewijzen.

- I** Heb je dan ook harder gestudeerd of zo voor die vakken?

- R** Niet zo hard, maar toch iets geforceerd.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

Precies omdat de afstand met de docent zo groot is en studenten niet altijd om uitleg durven te vragen, hanteren zij een aantal oplossingsstrategieën. Veel studenten zeggen eerst zelf uit te zoeken of ze het antwoord niet kunnen vinden of vragen uitleg aan medestudenten. Pas wanneer dit geen soelaas biedt, zullen ze overwegen om de docent te contacteren. Geen enkele student vermeldde de mogelijkheid om in dit geval het monitoraat of de studiebegeleiding te contacteren.

- R** Wat ik wel vaker deed was eerst in het boek alles nog eens goed nalezen, want in de les vliegen die pagina's voorbij. Thuis kan je dat op 't gemak nog eens lezen, kan je zo eens zien van kijk, ah ja dit wil ik eigenlijk wel duidelijk krijgen en lukt dat niet met mijn boek, met mijn notities, dan stuur ik gewoon een mail of spreek ik die (de docent) daarop aan eigenlijk. Dus ik wou het wel altijd zeker weten.

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

- R** 't Is ook, je gaat gemakkelijker de stap ook zetten om aan hen een vraag te stellen omdat je weet dat zijn studenten, dan zo naar een prof mailen want dan denk

je soms, ook al zijn ze vriendelijk, dat is misschien zo een domme vraag en bij studenten, dat kan je niets schelen.

(vrouwelijke allochtone student geschiedenis)

- R** En weet je, dan dacht ik het is veel gemakkelijker om dat aan een medestudent te vragen. Dat deed ik dan wel, aan een medestudent vragen, zo van: "Dit deel begrijp ik niet goed en hoe zie jij dat, hoe interpreteer jij dat?" Zo was het wel gemakkelijker. Dus eigenlijk, 't is echt een teamwork vind ik persoonlijk. 'k Denk als je echt iemand hebt aan wie je 't kan vragen, dan is dat veel gemakkelijker dan als je alles zelf moet proberen uitvissen. 'k Vond het ook niet echt zo nodig om naar de professoren te gaan als ik iets niet begreep, omdat ik het gewoon aan de medestudenten kon vragen.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

2 – Functioneren en houding van docenten

Didactisch-pedagogisch handelen

Heel wat studenten die voor het eerst in het hoger onderwijs zitten, hebben het moeilijk om te weten hoe ze de academische leerstof moeten verwerken. Het verwerken van grote hoeveelheden leerstof met een hoge moeilijkheidsgraad vergt van nieuwe studenten een aangepaste studiehouding en -methode. Vaak hebben studenten aan het begin van hun studieloopbaan die methode nog niet onder de knie en is het zoeken naar die methode een leerproces op zich. Docenten die studenten daarin begeleiden door aanwijzingen te geven over essentiële leerstof, examenvorm en verwachtingen, betekenen voor veel studenten een enorm verschil in studieresultaten én welbevinden.

- R** Want dat is ook wel hier aan de unief, de prof legt een taak uit, maar ja, meestal is dat helemaal niet duidelijk wat die verwacht van je, hoe je 't moet aanpakken, die geeft de opdracht en dan doe het maar.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- I** Gebeurde het dan wel eens dat daarover door de profs of de assistenten uitleg werd gegeven hoe je die leerstof precies moest verwerken?

- R** Voor de kleine vakken wel, zoals voor de taalvakken – voor (opleidingsonderdeel X1) bijvoorbeeld – weet ik dat daar uitvoerig tijd en uitleg werd aan besteed en dat was heel goed, want dat hielp echt wel. Maar voor de grote vakken, de algemene vakken en zeker voor (opleidingsonderdeel X2) waar dat je met heel veel grote groepen zit niet. Want voor (opleidingsonderdeel X1) waren we nog in kleinere groepen onderverdeeld en daar konden ze wel uitgebreid over dingen praten en hoe dat het op de examens ging gaan en wat dat je moest doen en zo, dus daar was het wel

duidelijk en dat hielp echt ook wel, want je had minder stress ook en je wist wat je te wachten stond en je wist wat je moest doen. (...) Misschien denken ze ook dat wij zelfstandig genoeg kunnen zijn om dat zelf te weten en volgens mij zijn er wel studenten tussen die dat ook weten, maar ik geloof dat er een grote groep is die dat ook allemaal zelf moeten uitzoeken.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

R (...) en ook bepaalde proffen gaven voorbeeldvragen in de les, bijvoorbeeld als een hoofdstuk was afgesloten, dan zeiden ze van: "Kijk, probeer deze vragen eens op te lossen." Dat vond ik dan wel positief, maar niet iedere prof doet dat dus.

I En maakte dat dan voor jou een verschil?

R Ja, echt een groot verschil, omdat je krijgt eigenlijk zo wat te zien hoe de prof wil dat je begint te denken in de cursus. Zoals die ene persoon is zeer algemeen en wil gewoon dat je de stof kent en dat je de formules kent en dat je ze kan toepassen enzovoort, dan weet je van ok, zo moet ik dat dus leren. En van sommige proffen wist je echt niet van hoe gaat die dat nu in godsnaam vragen, want soms zijn dat enorm grote pakken en je weet echt zo niet van... Ok, je schrijft wel op in de les en je denkt van hetgeen hij in de les zegt is zeer belangrijk en dan vraagt die opeens volledig andere dingen die we nooit gezien hebben, die dan ergens zo in het klein in het boek staan en dan denk je van dat is niet belangrijk en dan is dat dan opeens zo drie vragen op je examen. Dus dat bedoel ik met je kan je echt veel beter voorbereiden als je weet wat zij verwachten van jou dat je kent. En met die voorbeeldexamens en die voorbeeldvragen vond ik dat echt goed, want dat heeft voor mij echt veel uitgemaakt. Ik zag dat echt aan de punten van mijn examens, diegenen die dat gedaan hebben en die echt probeerden de studenten een beetje op weg te helpen van: "Kijk, je moet je vooral daar op concentreren en niet dat." Dan lukte dat echt ook wel.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Behulpzaamheid

We hebben al gezegd dat de contacten met docenten erg beperkt zijn en dat de drempel om docenten te contacteren vaak groot is. Maar wanneer studenten hun drempelvrees overwinnen en toch toestappen op docenten, zijn studenten in het algemeen wel erg tevreden over het contact met docenten. De meeste studenten vinden de docenten behulpzaam en waarderen het enorm wanneer ze hulp aangeboden krijgen of vragen kunnen stellen. Studenten voelen zich in het algemeen correct en vriendelijk behandeld en geholpen.

- R** Die zijn eigenlijk wel zeer blij om je te helpen en bereid om je vragen te beantwoorden. En als er een interessante of een belangrijke vraag was die de rest kon helpen, dan zei die dat wel na de pauze van: “Ik heb een interessante vraag gehad, ik vind dat jullie dit ook moeten weten.” Nee, daar heb ik eigenlijk niets op aan te merken.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Achteraf heb ik het gevraagd en hij heeft het heel letterlijk uitgelegd. Het was heel simpel uiteindelijk. Hij had het op een zeer normale manier uitgelegd. Het was een totaal ander soort uitleg dan dat hij in de les had gegeven. In de les kwam het zo heel ingewikkeld over, maar achteraf bekeken was het heel simpel en hoe hij het ook heeft uitgelegd, dus soms ja ze zijn ook intellectueel, ze zijn zo slim dat ze soms gewoon zelf vergeten van hoe ze iets uitdrukken.

(mannelijke allochtone student rechten)

- R** Door dat mondeling waarover ik daarstraks al vertelde, dat mondeling van (opleidingsonderdeel X1), had ze mij gezegd die prof dat ik sommige woorden niet goed uitsprak. Dus dan wou ik daar iets aan doen en ze had mij gezegd: “Als je wil, kom je maar langs, dan kom je maar om een cd met uitspraak oefeningen.” En ik ben daar dan naartoe gegaan, na een les van haar ben ik dan gegaan van: “Mevrouw, ik zou toch wel graag die cd kopiëren zodat ik die oefeningen kan maken.” En die zei: “Ja ok, dat is goed.” En dan ben ik meegegaan, ik heb die cd gekregen en ik mocht die kopiëren en dan heb ik die terug afgegeven. En ja, dat contact dat was goed. Eigenlijk was dat de enige prof, denk ik, waar dat ik echt zo eens dichtbij... Want bij (opleidingsonderdeel X2) of zo heb ik nooit echt iets gaan vragen. En die algemene vakken ook niet eigenlijk. Ik zeg het, die gaven altijd echt wel goede uitleg en info en tips hoe dat je moet studeren en zo. Maar natuurlijk, ik zeg het, ze gaan niet meer bij jou komen zitten, maar ja dat moet ik ook niet verwachten hé, ik weet dat wel hoor. Ik vond dat leuk dat die prof dat voorstelde van je kan altijd een cd gebruiken.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Volgende student houdt evenwel geen prettige herinneringen over aan het contact met een docent:

- R** (...) Plus ook ja, je kan moeilijk iets vragen. Dat gaat altijd, je kan dat altijd wel doen, maar in de klas ken je iedereen. In een auditorium van 500 man, 300 man – ik moet eerlijk blijven in de getalletjes – dan doen de meeste mensen hun mond niet gemakkelijk open. Je gaat daarna wel naar de prof, maar de prof is dan gehaast omdat hij geen goesting heeft om te werken, hij wil naar huis gaan, hij wil iets anders doen en dan geeft hij een kort antwoord. Soms heb ik zelfs gehad dat hij exact hetzelfde antwoord gaf, namelijk letterlijk van de tekst en ik had daar juist een vraag over gesteld (lacht schamper).

- I Is dat jou persoonlijk overkomen?
- R Dat is mij persoonlijk overkomen ja. Dat is echt zo van ja, ok goed. Je kan evengoed rewind and play again.
- I En was dat bij één prof of was dat bij...?
- R Ik heb dat niet veel gevraagd, het is maar bij één prof dat ik dat eens had, dat was bij die van (opleidingsonderdeel X1). Maar ja, hij legt het wel uit, hij heeft het wel uitgelegd. Maar dezelfde bewoording, dezelfde manier als in de les. En als je het nog eens vraagt, dan heeft hij iets van: "Jij dwaze kloot, allez heb je het nu nog niet begrepen?". Hij zegt het wel niet, maar je kan echt wel duidelijk merken dat het hem tegenstak.
- I En waaraan merkte je dat dan dat het hem tegenstak?
- R Gewoon ja, als je zo iets vraagt. De eerste keer is het al zo van: "Allez, heb je dat niet begrepen? Ik zal het je eens uitleggen." En als je het nog eens vraagt van: "Ik begrijp het nog niet." Dan is het echt zo van... Dan merk je van ja, je bent niet welkom bij hem. Dat kan ik ze enigszins ook niet echt kwalijk nemen, maar het is wel zoiets van...
- I En wat voor gevoel gaf dat dan bij jou?
- R Ik had daar eigenlijk niet veel problemen mee, ik had zoiets van ja, als jij het niet wilt uitleggen, dan ga ik het wel ergens anders gaan zoeken hé.
- (mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

Motiverende en stimulerende houding

Hoewel de meeste studenten vinden dat heel wat docenten erg behulpzaam zijn en bereid zijn om vragen te beantwoorden, geven studenten meermaals aan dat ze niet het gevoel hebben dat docenten echt geloven in hun kunnen. Ze vinden dat hun docenten weinig motiverend en stimulerend te werk gaan. Al van bij het begin van het academiejaar benadrukken heel wat docenten dat de slaagkansen in het eerste jaar beperkt zijn, wat op heel wat studenten een ontmoedigend effect heeft.

- R Maar ook op unief, het eerste jaar, de meeste profs zeggen ook van: kijk links van je, kijk rechts van je, één van jullie drie slaagt en die andere twee vallen af.
- (vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Ik vond het een enge professor (lacht), om eerlijk te zijn, het was echt een enge professor. Dat was echt iemand die, ja hij was blij als er een vraag niet opgelost geraakte of hij was iemand die, ja ik weet het niet... hij kwam een beetje venijnig over.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

- R** We waren altijd met te veel leerlingen eigenlijk, in het begin toch, ze zaten allemaal op trappen enzovoort. En dat was ook zo iets strafs: "Dat zal binnenkort wel allemaal in orde zijn," zei hij. Er zullen er wel veel afhaken, dat was gewoon de eerste dag les dat hij dat zei, dat vond ik wel grappig.

- I** Jij vond dat grappig?

- R** Ja, en toevallig hij had nog gelijk ook, dan kwam ik niet af.

(mannelijke allochtone student toegepaste economische wetenschappen)

- R** (...) er waren dan anderen waarbij het was van: "Ja, kijk maar in je boek, het staat er allemaal in uitgelegd." En dat is dan natuurlijk niet zo wijs als je dan echt hulp nodig hebt en je wil een vraag stellen. Zoals ook bij (opleidingsonderdeel X1) was het: "Ja, de slides komen niet op Minerva, je moet het allemaal opschrijven." Maar die slides gingen zo ongelooflijk snel en ja, als je studenten wil helpen, zet je dat op Minerva, zodat je dat toch kunt begrijpen, maar nee. Daar had ik ook zo iets bij van die wil precies dat mensen niet slagen voor het vak, dat is misschien grof dat ik dat zeg, maar ik vond wel dat dat zo was. Dat is al een mythe dat (opleidingsonderdeel X1) een buisvak is, dus we gaan dat in stand houden. Want normaal, ik vind een normale professor zet dat daarop om de studenten te helpen, zeker als er oefeningen op staan, maar zelfs dat kwam niet op Minerva en dat vond ik dan echt wel jammer.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

- R** (...) Want ze motiveren je ook niet in geen enkele zin hé, die profs. Ze beginnen al met te zeggen hoe het examen zal zijn en hoe weinig dat er door zijn en het is alsof ze er fier op zijn dat er maar heel weinig door zijn. Dat is iets typerends, ze zijn daar echt trots op. Ze moeten het minstens vijf keer verteld hebben. Je hebt er maar een paar die dat niet doen.

(mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

Respect en aandacht voor diversiteit

De respondenten voelen zich in het algemeen respectvol behandeld door docenten. Enkele studenten beschrijven wel voorvallen waarbij docenten uitvliegen tegen een student in een vol auditorium. Dit laat bij de studenten een sterke indruk na.

R Hij is dan ook op een bepaalde keer eens uitgevlogen tegen een student en dat vond ik er ook een beetje over en dan dacht ik bij mezelf van how, hier stopt het.

I Wat was er dan juist gebeurd?

R Hij was aan het praten, die student, en hij is dan beginnen uitvliegen van: "Ja, je moet niet naar mijn les komen en je zit hier en je ouders hebben daarvoor betaald en je verdient het niet om hier te zitten als je zo de hele tijd toch maar mijn les stoort en als je het zelf betaalt, dan is het nog erger en waar ben je mee bezig?" En ik had zoiets van je kan gewoon zeggen van: "Wil je zwijgen aub?" "Ja, dat vind ik (lacht).

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

R Ah, ik had ook zo schrik voor een bepaalde professor. Hij had mensen buitengegoid omdat zij aan het babbelen waren en zo en ik dacht: "Amai, zijn die hier zo streng?" Want ik had me zo voorgesteld dat dat echt zo lieve mensen zijn die je echt wel helpen en zo, bijvoorbeeld als je vragen hebt, dat ze je echt wel helpen en zeggen: "Ja, kom straks eens langs of zo van die dingen." Maar in één bepaald vak was ik echt... Ik zat daar zo met schrik van oei, ik mag niets zeggen want hij gooit je echt wel buiten. Voor 600 man of zo zegt hij: "Jij daar, buiten!" Dus dat was wel... Ja, ik had dat nog nooit meegemaakt.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

De vraag of docenten ook rekening houden met de diversiteit onder de studenten, bleek voor studenten moeilijk te beantwoorden. De meeste studenten geven aan dat iedereen op een gelijke manier wordt behandeld en dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen studenten. De grootte van de studentengroepen speelt hier ongetwijfeld mee: weinig studenten voelen zich individueel aangesproken en het gevoel anders behandeld te worden dan medestudenten is dan ook afwezig.

R Iedereen was gelijk. Of je nu geel of bruin of wit was, het was ja, gewoon diegenen die te laat kwamen: buiten. Diegenen die niet opletten: buiten. Diegenen die slapen: buiten. Diegenen die opletten: ok, blijf maar zitten. Het was echt gelijk. Dus er werd niet een verschil gemaakt van zij is anders, of zij is oud, of zij is jong, het was echt, in de les het was gelijk. Dus het was wel goed eigenlijk, dat iedereen gelijk wordt behandeld. Want ja, dat heb je niet overal hé.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Goh neen, iedereen, ja en neen, ja pff, iedereen was gelijk, maar het is niet alsof ze meer aandacht schonken omdat je anders was, gewoon iedereen was gelijk. Dus ik weet niet in hoeverre... Je zag daar eigenlijk allemaal een beetje dezelfde koppen zitten.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Studenten zeggen dat docenten zich concentreren op het overbrengen van de inhoud van hun lessen. Ze zien niet in hoe de docent daarbij bijvoorbeeld rekening zou kunnen houden met de achtergrond of diversiteit van het studentenpubliek. De meeste studenten zijn de mening toegedaan dat dit ook niet hoeft. Wanneer diversiteit als topic toch in de les aan bod komt, zeggen studenten dat dit door nagenoeg alle docenten op een neutrale manier behandeld wordt. Ze onderschrijven het belang van de academische vrijheid.

- R** In de les X1 werd er wel gepraat over geloof en zo. In de andere vakken was dat gewoon je leert je les, je leert je vak en dat is het hé. Ze geven hun les en voor hen maakt het niet uit wie er in het auditorium zit, wat hun les is gaan zij geven. Als er daar een element van één bepaald geloof in komt, dan ja het is het vak X1 en ik denk ook dat je open minded moet zijn en dus als er iets gezegd wordt over bijvoorbeeld een bepaalde bevolking of zo, dan moet je d'r aan denken van 't is een les en weet je als het zo is, dan is het zo. Ik ga een voorbeeld zoeken. Stel bijvoorbeeld dat, ik weet niet of dat je de geschiedenis kent van de Armeniërs en de Turken, dat waren zo niet de beste vrienden en stel nu dat in een vak een professor iets zou zeggen over die geschiedenis, en dat bijvoorbeeld de Turkse mensen zich dan zouden geïsoleerd voelen of zo, voelen van is hij tegen de Turken of zo? Dat vind ik ook fout, want ik denk dat is een vak en als je een argument hebt of zo en als je met iets niet akkoord bent, moet je dat op een beleefde, respectvolle manier kunnen zeggen. Iedereen heeft recht op zijn eigen mening, maar ik vind niet dat je je dan zo aangevallen moet voelen of zo, want uiteindelijk die professor doet gewoon z'n job. Ok ja, moest hij echt zo beginnen zijn mening geven en echt zo opmerkingen maken tegen de Turkse bevolking, dat zou ik echt wel fout vinden. Maar ja, zo'n dingen werden niet gedaan.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Soms maken studenten gewag van opmerkingen of grapjes, maar die zijn volgens hen niet kwetsend bedoeld of zeer algemeen van aard.

- R** (...) Ik weet wel dat we zo één hadden voor een bepaald vak en die was vrij ironisch maar dat, sommige mensen snappen dat dan, maar andere dan niet en ik kan me wel inbeelden dat er wel bepaalde dingen gezegd zijn geweest die niet echt zachtvaardig overkomen. Bijvoorbeeld psychiatrische patiënten die hij dan nadoet of zo. Maar ja, je lacht daar dan ook wel mee, maar dat kan inderdaad wel overkomen van oei, misschien was dat iets erover of zo, maar ja echt kwetsende dingen, echt grove dingen zijn er niet gezegd geweest, toch niet dat ik mij kan herinneren, wel zo van

die opmerkingetjes om grappig te zijn of om een grapje te maken misschien. Maar niet per se naar alloctonen toe of zo, ik denk gewoon in het algemeen.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Enkele studenten hebben wel uitzonderlijke voorvallen beschreven waarin telkens dezelfde docent cassante opmerkingen maakt over minderheden. Zowel autochtone studenten als allochtone studenten reageren nogal gelaten op deze voorvallen of doen er lacherig over. Ze vinden het sensationeel of zeggen dat verschillende meningen gerespecteerd moeten worden.

R Ik moet zeggen ja, kijk daar, je hebt één professor, hij was natuurlijk nogal een extreme, die nogal de moslimcultuur precies viseerde (lacht).

I Ja, hoezo?

R Wel ja, hij is zo wat pro Israël en pro Bush en ja dan heeft hij eens geloof ik een hele discussie gehad met een meisje met een hoofddoek op. Dus ja, dat is een beetje...

I In de aula?

R In de aula, ja ja. Dat hangt af van persoon tot persoon zeker.

I En wat vond je daar van?

R Ik vond dat... Dat was wel wat sensatie een keer hé. Maar ik ben zelf... Persoonlijk ga ik geen mensen voortrekken of ik ga het niet opnemen voor iemand, ik ga ook niemand viseren of zo, ik ben nogal passief op dat vlak. Dus ja, ik kan niet zeggen, het deed mij eigenlijk niet veel, ik vind dat gewoon ja... uiteindelijk dat gebeurt nu eenmaal zo'n discussies. Ja, er zijn verschillende mensen op de wereld hé, verschillende meningen, ja. We moeten gewoon naast elkaar leven. Je moet er gewoon proberen uitkomen, meer kan ik daar niet van zeggen.

(mannelijke autochtone student rechten)

4.2.6 Medestudenten

1 – Contact met medestudenten

Uit de interviews blijkt duidelijk dat studenten in het algemeen slechts in beperkte mate contact hebben met medestudenten. De grote studentengroepen verhinderen dat studenten veel medestudenten leren kennen. De contacten blijven meestal dan ook beperkt tot enkele medestudenten. Dit vormt een groot verschil met

het secundair onderwijs of met het hogeschoolonderwijs, waarvan studenten zeggen 'iedereen' er te kennen.

- R** Ja, maar als je vijf, zes mensen kent is dat al veel, want je hebt daar honderden mensen die je niet kent, maar secundair onderwijs, je kent daar misschien honderden mensen, maar dat is dan normaal, het is dat dat ik eigenlijk bedoel.

(vrouwelijke allochtone student sociologie)

De meeste studenten zijn over deze contacten wel positief. Maar een aantal studenten zeggen dat ze de contacten vaak te oppervlakkig vinden.

- I** En hoe waren dan de contacten met andere studenten?

- R** Gewoon vriendelijk, aangenaam. Het is het niet dat we bewust bij elkaar gingen of bewust met elkaar omgingen of dergelijke, maar als we elkaar tegenkwamen waren ze vriendelijk, zeiden ze goedendag.

- I** Maar daar bleef het bij...?

- R** Ja, daar bleef het bij.

(mannelijke allochtone student rechten)

- R** En ja, voor de rest, je zit met heel veel mensen in een aula natuurlijk hé, en om daar echt heel veel contact te leggen, dat ligt voor mij wat moeilijk. Omdat meestal als ik met mensen omga, wil ik daar zo intensief mee omgaan en niet zo gewoon heel veel mensen kennen en daar niets mee doen, dat is eigenlijk niets voor mij.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

Het valt op dat studenten doorgaans weinig contact hebben met medestudenten in hun vrije tijd. Ze hebben vooral contacten met medestudenten in het kader van de onderwijsactiviteiten. Sommige studenten zeggen af en toe samen wel eens samen iets te gaan drinken tijdens de pauze of na de les, maar van hechte vriendschappen of het ondernemen van activiteiten buiten de schoolcontext is slechts heel sporadisch sprake.

- I** En met die vijf mensen, wat deden jullie dan zoal samen?

- R** Naar de les gaan en dan de één had dan geen zin om naar de les te gaan en dan zei de andere: "Goh, ik heb ook niet zoveel zin," en dan gingen we samen een keer iets gaan drinken. Of na de les gingen we dan bij elkaar pizza'tjes gaan eten, zo van die dingen. We zijn ook een keer samen weggegaan, een stuk of twee drie keer zeker, maar dat was niet dat we alle dagen bij mekaar zaten en dat we een hechte groep waren. Dat was gewoon, we zijn vrienden op school, en daarbuiten kunnen we wel een keer iets doen, maar we gaan niet speciaal met mekaar afspreken als we elkaar

daarvoor niet hebben gezien. Dus het was altijd van op school bij iemand afspreken en dan naar huis. Maar we stuurden 's avonds geen berichten naar elkaar van: "Hé, wat ga jij doen vanavond?" Zo was dat niet.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Een paar studenten hebben zelfs gescheiden vriendenkringen: ze maken een onderscheid tussen schoolvrienden (medestudenten) met wie ze in de les zitten en afspreken voor activiteiten in schoolverband. Geheel daarbuiten hebben ze een aparte vriendenkring voor activiteiten in de vrije tijd.

R Ik deed wel niks samen, ik had mijn eigen vrienden, mijn eigen vriendenkring. Dus ik zeg ik ga mij niet forceren om met iemand waarmee ik toch niet écht écht mee ga overeenkomen in mijn vrije tijd. Dus in mijn vrije tijd had ik eigenlijk geen vrienden van de unief zelf.

(mannelijke allochtone student toegepaste economische wetenschappen)

Voor enkele allochtone vrouwelijke studenten duikt er een culturele barrière op wanneer medestudenten hen vragen iets mee te gaan drinken. Deze student vond samen met haar medestudenten een oplossing:

I En wat deden jullie zoal samen?

R Eigenlijk niets zo buiten het unief. Ja, tijdens de pauzes misschien, maar tijdens de pauzes ging ik meestal naar de boekentoren om al wat te leren of voor te bereiden of zo. Dus ik was niet zo iemand die van hier naar daar gaat. Sommige meisjes die ik ken waren echt zo, in de pauze naar hier en dan naar 't stad, en dan kwamen ze soms niet terug voor de les en zo. Maar ik ging altijd naar de boekentoren om daar een beetje te herhalen eigenlijk. Dus ja, veel deed ik eigenlijk niet. Maar tijdens de pauzes van de lessen zelf, dan was dat wel babbelen en zo, en ze vroegen altijd: "Ga je mee iets drinken, ga je mee iets drinken?" Maar ik zei altijd nee, dus ja. Ik ben niet zo iemand die dat doet.

I En hoe was dat dan voor jou om altijd nee te zeggen?

R Maar ze begrijpen dat wel hoor. Ze begrijpen dat echt wel. Maar ze vragen het toch omdat ze zo niet grof over willen overkomen. Zo van: "Oeh, we hebben het haar niet gevraagd." Of zo van: "Eén keer is dat toch niet erg." En ik zei: "Nee." Maar ze zijn daar wel nog lief in. Dan zeiden ze: "Ok ja, gaan we dan iets anders doen dat jij leuk vindt of zo?" Maar ik ben meer zo iemand die zo ergens in een park zou gaan zitten of zo en dan een beetje picknicken of zo van die dingen. En dan gingen we wel bijvoorbeeld aan het Zuidpark zitten en daar een beetje babbelen en zo, dus dat is wel nog leuk.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Dit wil niet zeggen dat de respondenten het contact met medestudenten niet belangrijk vinden, integendeel. De meeste studenten geven aan dat ze deze contacten echt nodig hebben, in eerste instantie omwille van het sociaal contact en om zich minder eenzaam te voelen. Ten tweede vinden heel wat studenten dat andere studenten hen motiveren en stimuleren om de lessen te volgen en om door te gaan met hun studies. Heel wat studenten zeggen dan ook dat medestudenten een grote invloed hebben op hun studiegedrag.

- R** In het begin dacht ik, ik kom daar om te studeren, ik ga me niet te veel focussen op vrienden maken. Omdat ik dacht van eens dat je vrienden begint te maken en dan ga je met hen daar en daar en dat kan een invloed hebben op je studies want er zijn veel van mijn vriendinnen die dat doen. Bijvoorbeeld, ze gaan niet naar de les en dan gaan ze samen naar 't stad of iets gaan drinken van die dingen, dus ik dacht ik ga me niet focussen op vrienden maken. Ik ben daar gewoon om te studeren, maar die vrienden komen vanzelf dan hé. En je merkt dat wel dat tijdens de les, je zet je naast een bepaalde vriend of vriendin, dan gaat je aandacht veel minder zijn als je begint te babbelen. Maar soms kan dat wel handig zijn als iemand naast je zit en je bent echt wel aan het opletten en bijvoorbeeld je hebt iets gemist of iets niet begrepen, dan kan je het vragen aan de persoon naast je. Zo is dat wel goed, en dan kan je ook samen studeren en zo in de boekentoren, of in de bibliotheek. 't Is leuk gezelschap, maar dan moet je echt wel focussen op studeren en niet de hele tijd babbelen.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

- R** Ik vind dat wel belangrijk dat ik mensen om mij heen heb en vriendinnen, want ook al scheelt er iets... Ik bedoel dat moet nog niet over school gaan, gewoon als je je even niet goed in je vel voelt, ik wil dat er tegen kunnen vertellen of ook over school of zo, dat heb ik wel dikwijls, dat weet ik nog, dat ik dat nog tegen (naam) heb gezegd van dat (opleidingsonderdeel X1) is toch wel moeilijk en ik weet toch niet of dat dat iets voor mij is. En die zeiden dan wel van: "Je moet dat afwachten en dat zal wel lukken." Die stimuleren je wel en die geven je wel moed dus ik vind dat wel belangrijk dat je op een school mensen rondom jou hebt. Ik word er eigenlijk gelukkiger van. Moest dat niet zo zijn, ik zou mij echt slecht voelen en zo. Maar ik denk de meeste scholen, je leert sowieso wel nieuwe mensen kennen en er zal altijd wel iemand tussen zitten waarmee het klikt en ik vind dat wel belangrijk want ik voel mij er ook beter door en ja dan ging ik ook wel veel liever naar school eigenlijk.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Niet in het minst grijpen studenten contacten met medestudenten aan om hulp te krijgen bij het verwerken van de leerstof. Zo stellen ze gemakkelijk vragen aan medestudenten als ze iets niet begrijpen. De drempel om daarvoor een docent te contacteren is immers vrij groot. Het uitwisselen van notities en samenvattingen heeft wisselend succes. Sommige studenten ervaren solidariteit, anderen zeggen dat de sfeer soms weinig coöperatief is. Het valt op dat allochtone studenten net iets vaker

aangeven dat ze een beroep doen op medestudenten om vragen te stellen bij de leerstof. Ze hekelen ook vaker de mentaliteit bij andere studenten wanneer die zich minder coöperatief opstellen.

- R** En dan, bijvoorbeeld, als ik in een les aanwezig ben en iemand is afwezig en dan vraagt die je nota's of zo, dan geef je die gewoon en zeg je: "Ja, kopieer maar." En dan als ik bijvoorbeeld in de les aanwezig was, maar ik heb een bepaald deel gemist of ik was te traag of zo dan vroeg ik dat ook aan een persoon om de nota's te zien of zo. Dus eigenlijk viel het wel goed mee, als je samenwerkt dan ging dat wel. Maar ik denk op je eentje is dat wel een beetje moeilijk.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

- R** Dat heb ik wel gemerkt in Gent, dat iedereen meer op zichzelf is: "Ik heb mijn notities gemaakt, dus dat zijn mijn notities." Of je hebt bijvoorbeeld een les gemist: "Dan moest je maar in de les geweest zijn." Niet dat ik dat echt gevraagd heb, maar ik zie dat wel bij andere studenten, dat 't echt wel gaat van ik moet slagen en de rest, I don't care (lacht). (...) Of bijvoorbeeld hogere jaren, eens taken vragen, bijvoorbeeld je vraagt een taak om te weten hoe het in elkaar zit, da's altijd een hulpmiddel. 'k Denk niet dat je dat bij de UGent moet gaan vragen aan de studenten van de hogere jaren, mag ik jouw taak eens zien om te zien hoe jij dat hebt aangepakt.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Deze student pakt het bijzonder strategisch aan:

- R** Ik ging elke dag naar de les, elke dag met iedereen een beetje babbelen voor in het geval dat je ziek was dat je zo samenvattingen kunt vragen enzovoort. (...) Dat vind ik ook belangrijk, om schoolvrienden te maken eigenlijk, mensen van de unief leren kennen, niet persé om mijn vrije tijd mee te spenderen, maar wel van: "You scratch my back, I scratch your back." Dat kan wel handig zijn om iemand eens te helpen of jou eens te laten helpen, mensen zoveel mogelijk te leren kennen.

(mannelijke allochtone student toegepaste economische wetenschappen)

2 – Het leggen van contacten: op zoek naar het vertrouwde

We hebben hierboven verduidelijkt dat studenten belang hechten aan contacten met medestudenten. Maar studenten vinden het doorgaans niet zo gemakkelijk om in die grote studentenmassa wildvreemde studenten aan te spreken en een netwerk uit te bouwen. Wanneer studenten les hebben in kleinere groepen, lukt het hen beter om contacten te leggen met medestudenten.

- R** Ik had het natuurlijk ook wel gemakkelijker omdat zoals voor (opleidingsonderdeel X1) en (opleidingsonderdeel X2) zaten wij dan in kleine groepen, waardoor we wel onderling beter contact konden maken, want ik denk ook dat als je dan echt een richting doet waar je alleen in zo een groot auditorium zit dat dat dan wel iets moeilijker is.

(vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

Een andere vaststelling is dat bij het begin van het academiejaar groepjes gevormd worden die veelal het hele academiejaar hun samenstelling blijven behouden. Studenten zeggen dat deze groepjes een houvast bieden. Daar staat tegenover dat studenten die zich laattijdig inschrijven, het moeilijk vinden om nog contacten te leggen met medestudenten en om hun plaats te vinden in de reeds gevormde studentengroepjes.

- R** Maar je zag zo heel snel dat er zo groepjes gevormd werden, wat wel normaal is waarschijnlijk, maar eens dat die groepjes dan gevormd zijn, zijn er weinig die daar nog zo buiten gaan. (...) Ja, ik heb eigenlijk een heel jaar bij dezelfde mensen zo wat gezeten.

(vrouwelijke autochtone student geschiedenis)

- R** 't Komt ook, ik ben ook wel laattijdig begonnen, dus ik ben niet meegegaan met de eerste momenten dat normaal iedereen zijn eerste vriendengroepen maakt eigenlijk hé. Dus omdat ik laattijdig ben ingeschreven, kom je d'r zo nadien bij en dan is dat toch wel anders.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Zowel bij autochtone als bij allochtone studenten is het zoeken naar vertrouwdheid een rode draad doorheen het uitbouwen van een netwerk van medestudenten. Studenten leggen het gemakkelijkst en het eerst contact met medestudenten die op dezelfde secundaire school hebben gezeten of die afkomstig zijn uit dezelfde regio, stad of gemeente. Er hoeven voorheen niet eens nauwe contacten geweest te zijn, vaak is het herkennen van een gezicht al genoeg om een praatje te beginnen. Vanuit deze contacten met oude bekenden breiden zij hun netwerk met nieuwe contacten uit.

- R** Maar de meeste mensen waarmee ik optrok, waren mensen die dat vanuit Mechelen waren, die dan hier op kot zaten en ja, dat waren mensen die ik al langer kende, waarvan ik wist wat ik eraan had.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

- R** Maar ik kende wel al een meisje dat dat ook ging doen, maar wel andere talen en dan kwamen we op het station en dan kwam ik daar nog een meisje tegen ook van mijn

school in het middelbaar en die ging dezelfde talen doen als mij dus dat was wel leuk. Dat je dan al direct met twee bent. Het is niet dat ik asociaal ben of zo, maar toch het is toch leuker. En dan hier op school... dat was, wij leerden andere mensen meteen kennen en zo.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Het zoeken naar vertrouwdheid wil ook zeggen dat studenten op zoek gaan naar gelijken. Factoren die daarbij mogelijk een rol spelen zijn bepaalde uiterlijke kenmerken (bv. kledingstijl), etniciteit en gender.

R De eerste keer, ik kwam zo ergens zitten in een groepje en ze stonden allemaal op en die gingen verder, ergens anders zitten. Dus, ik had zoiets van ok.

I En waarom denk je dat dat zo gegaan is?

R Goh, ik weet dat niet. Misschien omdat ik een ander genre ben of zo. Zij zijn echt zo skaters, ze hebben echt zo'n soort van look. (...) Ik kleeed me meestal klassiek en zo. Ik denk misschien dat dat hen heeft doen afschrikken of zij dachten dat ik dacht van: "Ja, wat zijn dat voor mensen?"

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

R We waren met twee in de klas als vreemden, twee Turken. Eén was een meisje, dus ik heb direct contact met haar opgenomen, want Turk en Turk die trekken elkaar aan en daarna dus meer en meer Belgische vrienden en zo.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

R Dus ieder heeft z'n eigen cultuur, maar als je iets meeneemt van een ander z'n cultuur dan is dat sowieso een verrijking, dus vond ik dat heel interessant om zowel allochtone als autochtone mensen te leren kennen. Maar 't is niet zo dat ik sneller met allochtonen kan praten dan met autochtonen. Maar toch, tóch is het anders hoor, als je als allochtoon... Misschien is dat gewoon als een moslim met een moslim praat, zij noemen je direct dan je zuster of zo en dan voel je je meer zo een beetje verenigd, begrijp je. 't Is heel raar, maar bijvoorbeeld in het secundair onderwijs is dat ook zo, de sfeer bijvoorbeeld in de Islamles was helemaal anders dan de sfeer in de gewone les. 'k Weet niet ja, dat is gewoonte denk ik.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Deze student van Turkse origine vertelt hoe zij en haar tweelingzus (die dezelfde opleiding volgt) eerst omgingen met autochtone vrouwelijke studenten die zij kenden van het secundair onderwijs. Wanneer dit groepje uiteenviel doordat een aantal studenten afhaakten, kwamen ze in contact met andere Turkse studenten die ze uiteindelijk nog bleken te kennen van in de lagere school.

- R** De behoefte om met iemand anders te praten was ook heel klein omdat we ook met een groepje van zes waren die van dezelfde school kwamen en we kenden elkaar heel goed, maar na een tijdje kwamen zij niet meer naar de lessen en die groep is dan zo weggevallen. En dan ging ik meer met de andere meisjes om, meer babbelen, dat was weer een andere vriendenkring. (...) Het waren Turkse meisjes (lacht) en die zagen al direct van oh twee meisjes met een hoofddoek, dus ik ga daar wel bij gaan zitten en uiteindelijk bleek dat we samen in het lager hadden gezeten, zo van: "Hé, jij bent toch (naam)? Ja, ik ken jou van in het lager, we hebben samen – ik ben (naam) – we hebben samen gezeten in het lager." Ik zei ah ja en zij had nog een fotootje van mij toen ik zo jong was. Ze zei kijk dat ben jij (lacht). (...) Dat is eigenlijk hoofdzakelijk de reden waarom we samen zijn gaan zitten, omdat we allochtoon waren, we waren allemaal allochtoon (lacht), we zijn allemaal gaan samenzitten.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

- R** Stel dat er in een heel auditorium misschien zes allochtonen zitten, zij gaan sneller met elkaar beginnen praten dan anders. Omdat zij voelen zich direct al, ja eigenlijk, je kent die misschien niet maar het is veel gemakkelijker om op hen af te stappen denk ik. Voor mij bijvoorbeeld was het heel gemakkelijk om op zo'n meisje met een hoofddoek af te stappen en te zeggen van: "Ah ja, wat volg je?" 't Is gewoon, 'k weet niet ja, dat is gewoon zo.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Onderstaande allochtone student zegt dat de afwezigheid van Turkse jongens een rol gespeeld heeft bij zijn beslissing om zijn studies stop te zetten en te kiezen voor een instelling waar de aanwezigheid van allochtone jongens groter is.

- R** Niet echt. En ook het feit, achteraf bleek dat de meerderheid van de studenten, 90 procent, bijna meisjes waren en dat wist ik niet. Ik kwam zo binnen in de les en dat was ook één van de grootste redenen dat er weinig jongens zijn en vooral weinig Turkse jongens. Dat was toch ook wel één van de grootste redenen. (...) Maar moesten er nog een paar gasten zijn, Turkse gasten, dan zou ik zeker misschien 70 procent gebleven zijn.
- I** En kan je dan zeggen waarom dat dan zo belangrijk was voor jou of waarom dat je dan wel gebleven zou zijn?
- R** Ik vond dat nog een goede richting pedagogiek en ik wou ook nog afstuderen, maar euhm... dat zou ook nog leuk zijn om naar school te gaan mochten er een paar Turkse vrienden zijn.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

Ook deze student – die na zijn studieperiode aan de UGent aan een Brusselse instelling is gaan studeren – vindt de aanwezigheid van andere allochtone jongeren belangrijk.

- R** Als ik naar de klas kijk, je ziet dat er veel meer allochtone studenten zijn en dat geeft toch een andere soort omgang met mensen en dat motiveert je ook veel beter want dan hoor je ook de ervaringen van anderen. Dan hoor je meer ervaringen van diegenen die daar dan langer zitten en die hetzelfde doen en ik vind toch wel dat dat belangrijk is. Want anders had ik helemaal geen idee hoe de komende jaren eventueel zullen verlopen.

(mannelijke allochtone student rechten)

Zowat alle autochtone studenten zeggen dat ze nauwelijks contact hebben met allochtone studenten. Als reden daarvoor geven ze dat er enerzijds weinig allochtone studenten zijn en dat ze anderzijds geen zichtbare groep vormen. Respondenten leiden de aanwezigheid van etnische diversiteit af uit bepaalde zichtbare kenmerken zoals huidskleur of het dragen van een hoofddoek.

- I** Je hebt me verteld over jouw contact met andere studenten, had je dan soms ook contact met allochtone studenten?

- R** Nee, maar er zaten ook niet veel allochtonen in de groep waar ik zat, in de klasgroep. Ik denk goh, hoeveel zou ik er mij kunnen herinneren? Twee denk ik, dat ik mij herinner hé. Het kunnen er meer zijn, ik weet het niet hoor, ik denk dat er één meisje was met een hoofddoek en één meisje dat... ja, een bruiner getint meisje, waarvan ik dacht dat ze waarschijnlijk van een andere origine ging zijn, maar dat ik het eigenlijk niet weet. Dus ja, ik zou zeggen twee of één waarvan dat ik weet... Op jongens ja, daar heb ik niet op gelet, dat was alleen de meisjes die zowat opvielen of ze een hoofddoek ophadden of dat ze...

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

- I** Ja wat ik nog wou vragen, had jij soms contact met allochtone studenten?

- R** Nee. Nee, maar er was ook maar één allochtoon meisje, een hoofddoek, in onze richting. Allez, voor de rest weet ik het eigenlijk niet, allez, die herinner ik mij nog.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

Maar terwijl de hoofddoek voor allochtone studenten een zichtbaar kenmerk is dat uitnodigt om contact te leggen, zorgt het volgens sommige allochtone studenten wel eens voor onwennigheid of afstandelijkheid bij de autochtone studenten.

- R** Maar in het begin had ik het er wel moeilijker mee, wegens de studenten zelf, die zich in het begin heel anders hebben gedragen tegenover mij. Weet je, ik ben de enige dan in de ganse aula van 500 man of zo die dan een hoofddoek draagt. Da's ook wel een beetje wennen denk ik voor hen. (...)
- 'k Vind dat wel heel grappig, bijvoorbeeld, als ik mij ergens in de aula zet, da's echt altijd zo, dan gaan ze zeker 2–3 stoelen verder gaan zitten, ze durven niet echt naast mij gaan zitten. Of als ik iemand aanspreek, dat mensen *verschieten* dat ik die aanspreek terwijl dat eigenlijk... 'k Weet het niet, misschien doen ze dat bij anderen ook hé, 'k weet dat niet. Maar dat vond ik wel zo, bijvoorbeeld, je hebt in de les, je hebt zo'n moment dat je met je klasgenoten iets moet bespreken voor een vraag van de prof, heb ik zo één voorval gehad dat ik zeg, dat ik echt een uitleg gaf want ik heb ook een verleden in de psychologie aan de VUB, dus ik weet eigenlijk het antwoord al op die vragen. En, dat ze dan zo *verschieten* van: "Ze kan spreken," en daarna was ik wel *efkes* genegeerd en zijn zij verder beginnen onderhandelen met mekaar. Of bij de bushalte zal ik maar zeggen, dat ik iemand aanspreek en van: "Hé, hoe was de les?", terwijl ik die niet ken, dat ze ook zo een beetje teruggetrokken zijn, maar da's wel normaal denk ik. 'k Weet het niet, ze zijn misschien ook niet altijd veel in contact hier in Gent. En zeker studenten van Gent zijn meestal ook van West-Vlaanderen zeker en in West-Vlaanderen heb je niet echt veel allochtonen, daarom misschien. Maar 't zal niet echt persoonlijk zijn, denk ik.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Ja, want ook mijn vriendinnen nu, want degenen die ik al heel lang ken bijvoorbeeld, ze zeggen tegen mij: "Ja, nu ken ik jou, en nu maakt dat mij niet uit of jij een hoofddoek draagt of niet omdat ik jou ken. Ik kende je van daarvoor en ik weet hoe je persoonlijkheid is." En ze zeiden: "Maar moest ik je van dag één met hoofddoek kennen, zou ik misschien niet zo snel naar jou gekomen zijn om te praten met jou. Ik zou mij meer zo een beetje op afstand houden, want ik weet niet hoe jij denkt." Bijvoorbeeld in de Islam, relaties buiten het huwelijk, dus eigenlijk een koppeltje zijn, dat is eigenlijk niet toegestaan hé. En mijn vriendin, als zij bijvoorbeeld problemen heeft met een vriendje of ze heeft iets leuks gedaan, zij vertelt mij dat gewoon en dan praten wij daarover en zo. En ze zegt: "Ja, moest jij een hoofddoek dragen, zou ik misschien minder snel zo dingen vertellen aan jou omdat ik zou denken van oei, misschien is ze daar tegen of zo."

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Toch ervaren lang niet alle studenten met een hoofddoek dit op die manier.
Dit blijkt uit deze getuigenis:

- R** Ik moet toegeven dat er niet zoveel allochtonen zijn op de universiteit en ik vind 't tof dat we onze hoofddoek mogen aanhouden en ik voelde mij eigenlijk niet verschillend dan een ander, iedereen was gelijk, de professoren ook, dat was geen verschil, dus ik had niet het gevoel dat ik anders was dan de anderen.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

3 – Deelname aan het studentenverenigingsleven

Slechts enkelingen onder de respondenten hebben contact met een studentenvereniging of zijn er bij aangesloten. Mannen die lid zijn van een studentenvereniging doen dit voornamelijk om sociale contacten uit te bouwen met medestudenten. Vrouwelijke respondenten zeggen eerder dat ze bij de studentenvereniging terecht konden voor studieondersteuning: ouderejaars geven de eerste bachelorstudenten informatie over cursussen, examens, studietips, enz.

Twee allochtone studenten waren actief bij een allochtone studentenvereniging. Voor deze studenten betekent een studentenvereniging zeer veel: ze kunnen sociale contacten uitbouwen met andere allochtone studenten – die vaak als rolmodel optreden – én ze kunnen er terecht voor studieondersteuning. Het heeft voor hen ook een grote meerwaarde dat zij studenten kunnen ontmoeten die zich in een gelijkaardige positie bevinden. Zo had deze studente het moeilijk om contacten te leggen met medestudenten in de les en bood de allochtone studentenvereniging een alternatief:

R En dan ben ik zelf naar een studentenvereniging toegestapt om nieuwe mensen te leren kennen, zal ik maar zeggen. Want anders had het nog wel *ambetanter* geweest denk ik, had ik geen studentenvereniging gehad waar ik dan toch nog contacten had, dan zou het echt wel heel eenzaam verlopen geweest zijn. 'k Denk wel dat 'k richting depressieve kant zou gaan als op 't school niet zo goed ging.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

4.2.7 Examens

1 – Evaluatiemethoden

Voor heel wat studenten is het niet alleen zwoegen op de hoeveelheid leerstof, de moeilijkheidsgraad en het tempo van de lessen, maar ook de examenmethode is nieuw ten opzichte van het secundair onderwijs en vergt van heel wat studenten een enorme aanpassing. Ze vinden dat de vraagstelling moeilijker is en dat examenvragen op een heel andere manier gesteld worden. Studenten beseffen vaak niet dat van hen verwacht wordt dat ze de leerstof echt grondig moeten kennen om te kunnen slagen. Ze vinden het vaak moeilijk om hoofd- en bijzaken te onderscheiden.

R Dus ik had een beetje te oppervlakkig gestudeerd en niet zo in detail en zo gewoon algemeen rap rap lezen. Ik dacht ik ga dat wel kunnen, maar toch bleek dat ze veel detailvragen stellen. Daarin heb ik mij vergist. Het was ook een beetje aanpassen aan de universiteit. Je komt uit het secundair van: "Som mij drie kenmerken van dit of dat op." Ik heb ook een beetje enerzijds te gedetailleerd geleerd, zo onnodige informatie.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

- R** Je krijgt twee vragen en als er één niet lukt, dan was je er al niet door. Dat was nogal een harde klap. Maar praktisch op alle examens kreeg je twee vragen en voor sommige vakken kreeg je nog een paar multiple choice vragen, maar die konden je ook niet echt redden. Dus dat was ook wel de moeilijkheid eraan, je moest alles kunnen en de moeilijkste vragen die kreeg je dan natuurlijk, diegene die je net niet had geleerd of ietsje minder. Of ik had alles geleerd en dat stuk net niet herhaald en dan weet je er ook niet meer zo veel van op 't examen zelf. Dus dat was ook wel... twee vragen vind ik ook wel een beetje te weinig.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Meerkeuzevragen zijn een vaak gebruikte evaluatiemethode bij grote groepen studenten. De studenten die op deze manier geëxamineerd zijn, houden hier vrijwel geen positieve herinneringen aan over en geven duidelijk de voorkeur aan open vragen. Hoewel studenten begrijpen dat het stellen van open vragen niet altijd haalbaar is, vinden ze dat meerkeuzevragen de examens aanzienlijk moeilijker maken. Enkele studenten maken gewag van strikvragen of noemen de vragen misleidend. Enkele studenten uit eenzelfde opleiding vermelden dat bij één examen vooraf niet bekend is hoeveel antwoordmogelijkheden per vraag correct zijn, wat het examen nog moeilijker maakt dan andere examens met meerkeuzevragen.

- R** Nu het examen was ook het meest ambetante examen dat je je kunt inbeelden. Het was niet zoals een ander examen dat je multiple choice hebt en één van de vier is juist, je kreeg gewoon een vraag en je had 4 of 5 mogelijkheden en er kon één juist zijn, 2,3,4 maar ook alle vijf, dus je wist dat totaal niet. Wat je examen natuurlijk wel veel zwaarder maakt.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

2 – Voorbereiding op de examens

Verschillende studenten noemen de voordelen van proefexamens. Door mee te doen aan proefexamens weten studenten op welke manier vragen gesteld worden. Ze kunnen hun eigen kennisniveau inschatten en ze kunnen vertrouwd raken met de examenmethode.

- R** Ze hebben wel, wacht hoor, want dat is toch al twee jaar geleden, ik denk wel dat ze in bepaalde lessen, sommige proffen deden dat wel, zo voorbeeldexamens doen. Dat heb ik dan meegedaan en dat is echt een goeie ervaring geweest, want ik weet nog bij (opleidingsonderdeel X) was dat, dan mochten we echt zo naar een examen gaan, dat was met een blaadje invullen, da's ook helemaal anders hé, met die *bollekes* invullen en zo, je bent dat niet gewoon. En ja dat proefexamen, ik had daar niet voor gestudeerd, maar ik wou gewoon een keer weten hoe de vraagstelling was. En ja, dan kreeg ik daar ook de punten van en dacht ik van ok, als je er niets voor doet,

dan heb je ook slechte punten, dat is direct duidelijk. Dus ik had zoiets van ja, ik ga er zeker voor gaan. Maar dat was wel goed want voor dat examen had ik dan een zeer goed punt omdat ik mij enorm goed kon voorbereiden, omdat ik wist van kijk die vraagt dat op die manier en ik moet mij daarop concentreren en dat was wel zeer positief vond ik dat ze dat deden. Maar niet elke prof doet dat, en ik snap dat ook voor een deel ja, je moet daar tijd voor hebben, je moet dat allemaal in mekaar steken. Maar ik vond dat iets zeer goed zo die voorbeeldexamens.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Hoewel de voordelen van proefexamens door verschillende studenten worden aangehaald, zegt slechts een handvol studenten effectief deelgenomen te hebben aan proefexamens. Veel vaker gaan ze op zoek naar voorbeeldvragen op studentenfora, bij ouderejaars of bij studentenverenigingen. Studenten waarderen het ook heel erg als docenten zelf voorbeeldvragen aanreiken, gecombineerd met aanwijzingen en tips hoe zij zich best kunnen voorbereiden op het examen. Deze student vertelt dat zij haar studieaanpak nog heeft kunnen bijsturen aan de hand van voorbeeldvragen:

- R** In het begin, in de eerste lessen dan zeggen ze zo wel ongeveer hoe ze iets vragen. Maar toch, ja het is toch anders wanneer je het zelf doet. Ik zou dat toch liever hebben dat je nog wat meer echt zo voorbeeldvragen had, dat je echt zo weet van dat moet ik verwachten eigenlijk. Zo moet ik het aanpakken. Want dat had ik dan ook wel, zoals bij (opleidingsonderdeel X) had ik dan al vragen gekregen en daar was ik dan *verschoten*, maar daardoor heb ik het wel anders kunnen aanpakken, ik had dan wel nog maar een dag niet meer, maar dan heb ik veel gedetailleerder, echt zo bepaalde dingen gaan doen, terwijl ik dat eigenlijk meer oppervlakkig had gedaan.

(vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

3 – Feedback

Slechts een paar studenten vermelden dat ze gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om feedback te vragen over hun examenresultaten.

- R** Bij één examen ben ik een keer naar feedback geweest en dat was wel nog interessant. Maar dat was een examen dat ik echt niet wist waarom dat het kwam dat ik daarvoor gebuisd was. En door dat examen te zien wist je echt wel beter waar dat de fouten lagen en op welke manier dat je beter kon studeren om dat examen beter te doen de volgende keer.

(vrouwelijke autochtone student farmaceutische wetenschappen)

- R** Er was wel een mogelijkheid om examens te gaan inkijken en zo, maar ik heb dat nooit gedaan omdat ik dacht van: ik ben gebuisd, wat kan ik er nog aan veranderen? Misschien achteraf was het dom of zo. Gelijk nu ook ik heb dat nooit gedaan feedback voor mijn examens, ik heb daar geen behoefte aan ook niet, ik weet dat ik gebuisd ben, dus ik weet dat ik opnieuw moet blokken dus ja.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

4.2.8 Voorbereiding op hoger onderwijs vanuit het secundair onderwijs

Uit bovenstaande blijkt duidelijk dat de nieuwe, grootschalige leeromgeving heel wat aanpassingsvermogen vergt van de eerstejaarsstudenten. Enkele studenten geven aan dat zij vanuit het secundair onderwijs onvoldoende voorbereid zijn op het volgen van universitaire studies. Zij zeggen dat in het secundair onderwijs onvoldoende aandacht gaat naar het verwerven van bepaalde vaardigheden zoals notities nemen, samenvattingen maken, kennisverwerving op een complex en abstract niveau, het zelf actief op zoek gaan naar informatie (bijvoorbeeld via het elektronisch leerplatform), papers schrijven in een wetenschappelijke taal en het verwerken van grote hoeveelheden leerstof door middel van structureren en plannen. Het is opvallend dat vrijwel uitsluitend autochtone studenten het ontbreken van deze vaardigheden expliciet benoemen en met de vinger wijzen naar het secundair onderwijs. Allochtone studenten geven net zoals autochtone studenten aan dat de studies moeilijk zijn, dat het tempo hoog ligt en dat de hoeveelheden leerstof groot zijn, maar verwijzen haast nooit naar onvoldoende voorbereiding vanuit het secundair onderwijs.

- R** In het secundair wilden ze ons altijd wel voorbereiden op het leven na het secundair onderwijs, maar nog altijd dicteren en we kregen in het secundair onderwijs nog altijd: "Allez, schrijf deze zin nu eens op." Misschien in het zesde wel iets minder, maar dat werd nog altijd gedaan en dan kom je daar en dan is het praten, praten, praten en jij moet opschrijven terwijl je aan het luisteren bent, maar eigenlijk ben je daar nog niet zo goed op getraind om dat te kunnen doen. En ook dan moest je eigenlijk op jezelf terugvallen en dat was: hoe ga ik dat hier in orde maken en maken dat ik alles mee heb? Tegenover in het middelbaar, dat was een cursus die je voor jou had en dat was aangeduid, alles werd rechtstreeks uit de cursus verteld, er kwamen daar geen bijkomende dingen bij. Tegenover hier was dat ja, in het boek staat het anders dan hoe hij het vertelt, we gaan hoe hij het vertelt ook nog eens opschrijven, want misschien is dat wel duidelijker dan hoe dat het in het boek zou staan. Er werd op een andere manier les gegeven, wat wel logisch is natuurlijk.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Deze student moest een paper schrijven:

- R** Ja (lacht), ik had dat nog nooit gedaan, allez ja, van die werkjes in het middelbaar, maar ja, dat is totaal niet te vergelijken met wat wetenschappelijk is en je moet allemaal letten op... ik wist eigenlijk ook helemaal niet hoe dat je dat moest doen (lacht), echt helemaal niet.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

Onderstaande student was onvoldoende voorbereid op het verwerken van grote hoeveelheden leerstof:

- R** Maar zo'n hoeveelheden dat leer je niet in ASO, en trouwens in ASO, ik begon twee weken op voorhand aan mijn examens te leren, dat kwam gewoon in orde (lacht).

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

Eén student beschrijft uitvoerig hoe zij een verschil in kennisniveau en onderwijsmethode heeft ervaren. In het secundair onderwijs behaalde zij goede resultaten voor twee taalvakken en deed zij deze vakken zeer graag. Zij heeft dan ook voor deze talencombinatie gekozen aan de UGent. Zij vertelt hoe het voor haar heel erg moeilijk was om het niveau van de lessen in de ene taal te volgen, terwijl dit voor de andere taal niet zo'n groot obstakel was. Zij zegt dat dit te maken heeft met een verschil in verwachte voorkennis.

- R** Dat was dikwijls ook bij lessen over literatuur moesten wij nota's nemen en dikwijls dat ik de helft van de lessen nog niet begreep. Dus ik wist al op voorhand dat gaat hier niet goed komen en zo blijft dat ook niet meer plezant. Pff, ik ging ook niet meer gemotiveerd naar de lessen, want als je er niets van begrijpt... Ik vond dat wel spijtig, want ik zag er wel naar uit en zo hé. Dat (opleidingsonderdeel X2) was dan wel beter. Maar (opleidingsonderdeel X1) was veel te moeilijk, voor mij persoonlijk hé, ik vond dat veel te moeilijk ten opzichte van het niveau van mijn middelbaar. Misschien dat ik dat daarom in het middelbaar zo goed kon, dat je dan denkt van dat zal wel lukken. Maar ik heb dat echt onderschat.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Zij vertelt het volgende over de onderwijsmethode en het niveau in het secundair onderwijs:

- R** Ik denk dat dat echt aan dat niveau lag. Ik weet nog wij hadden soms toetsen. Je had ons boek van (taalvak X1), ieder hoofdstuk begon met een tekst, een verhaal en dan moeilijke woorden die eronder stonden in een schema'tje en dan de Nederlandse vertaling er ook bij en dan met een voorbeeldzinnetje. En zo moesten we dat dan

leren en vaak moesten wij gewoon die woordjes leren en dan zei die leerkracht een Nederlands woordje en dan moest jij dat vertalen in het (taal X1).

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

En over de onderwijsmethode aan de UGent:

- R** Die literatuurlessen. We kregen in het begin van het jaar een hele bundel met allemaal verhaaltjes, dan moesten we telkens twee verhaaltjes – allez, verhaaltjes dat was soms wel veel – lezen en heel veel woorden verstond ik ook al niet. Dan moest ik heel veel met mijn woordenboek erbij zitten, dat duurde natuurlijk lang. Daarna werd er een bespreking over gedaan. De prof had een namenlijst en die zei dan een naam en dan moest die student als die daar aanwezig was, daar een samenvatting van maken van dat verhaaltje, in het (taal X1) hé natuurlijk voor heel die groep. Die prof maakte ook een powerpoint met verschillende dingen, opvallende punten in het verhaal, dat werd dan opgesomd en zo en wij moesten ook nota's daarvan nemen. (...) En ze heeft ook eens een hele les uitgelegd over – maar dat vond ik heel moeilijk – dat was een tekst van een blad denk ik en wij moesten die tekst samenvatten in de helft, nog eens de helft zodat hij nog maar uit de helft van die oorspronkelijk tekst bestond, maar ook in volledig je eigen woorden. Dat vond ik ja, dat is echt niets voor mij eigenlijk, dat vond ik al verschrikkelijk. De prof gaf ons wel tips en zo, maar ja dat is allemaal gemakkelijker gezegd dan gedaan, maar dat was eigenlijk totaal niets voor mij, dat weet ik nog.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

In een gesprek met de studiebegeleider hoort ze het volgende over het instapniveau voor het ene taalvak:

- R** En die zei dat ook van de drempel is heel hoog hier in Gent van (opleidingsonderdeel X1), want ze verwachten eigenlijk dat je al tweetalig bent opgevoed, dat je (taal X1) al goed onder de knie hebt.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

4.2.9 Studiehouding

Een groot deel van de studenten geeft toe dat ze het studeren op de lange baan hebben geschoven als ze reflecteren over hun studiehouding. Dit uitstelgedrag heeft volgens hen verschillende oorzaken. Sommige studenten zeggen dat ze een foute studiekeuze gemaakt hebben en doordat de studies niet aan de verwachtingen voldoen, verliezen ze hun interesse en motivatie om regelmatig te studeren. Andere studenten geven aan dat ze niet over de nodige zelfdiscipline beschikten en omdat er geen tussentijdse evaluatie en opvolging is, ze de leerstof niet regelmatig bijhielden.

Er zijn ook heel wat studenten die aangeven dat ze in het secundair onderwijs nooit veel moeite hebben moeten doen om de leerstof te verwerken. Ze zijn het niet gewoon om regelmatig te studeren of hebben geen adequate studiemethode ontwikkeld.

- R** Omdat het zo een sleur is, al die massa's informatie, al die boeken. Ik zie het nog maar liggen op mijn bank en dat is zo van: "Och jij daar, kom we moeten eraan beginnen hé." Of een vak dat je niet zo graag doet of de leerkracht die je niet echt ligt en daardoor net dat stukje van de cursus je niet echt boeit, daar ga ik ook niet zo snel aan beginnen. Je hebt zo mensen die zeggen van: "Kom, dat is saai, ik ga eerst dat doen." Bij mij is het zo: "'t Is saai ik ga dat een beetje..." Dan merk ik het wel op mijn examen van: "Oei, ik had dat wel eerst moeten doen."

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Je hebt geen toetsen meer, geen controle eigenlijk en zo. Je denkt dikwijls ik zal het morgen wel doen en ik heb nog tijd en zo, maar naarmate dat die examens dichterbij kwamen was dat wel zo van: "Goh ik had daar vroeger aan moeten beginnen."

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

- R** Het is zo een heel ander systeem beseft ik dan op het einde. In het secundair was ik gewoon van alles echt regelmatig bij te houden met de grote toetsen die om de zoveel weken komen en bijvoorbeeld de examens dan, maar je houdt dan eigenlijk alles goed bij en dat is een heel andere structuur geweest. En de manier van leren ook je kon op een dag al klaar zijn met dingen en ik had eigenlijk niet zoveel moeite gehad met studeren in het secundair zelf. En dat was eigenlijk wel gevaarlijk omdat je dan ook zo had van ja, op het unief gaat dat misschien ook zo zijn, maar dat is eigenlijk een heel foute gedachte, want dat is niet zo. Het is een heel andere manier van werken, dus ik denk dat ik mij daaraan laten vangen heb. Ook met de manier van werken in het middelbaar dat dat heel anders is.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Toch zijn er een aantal studenten die zeggen dat ze zich wel degelijk hebben ingezet voor hun studies, maar precies doordat ze te perfectionistisch zijn, mislukt zijn. Ze konden het niet bolwerken om alle leerstof tot in de details te kennen. Een aantal studenten zegt ook dat ze door de grote hoeveelheden leerstof in paniek raakten en dat studeren hen erg veel stress bezorgde.

- R** Ik ben nogal perfectionistisch, dat is mijn grootste probleem, ik wil alles kunnen maar dat gaat niet hé. Dat is zeker één van mijn grootste problemen dat ik alles wil kunnen en dat gaat niet.

(vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

- R** 't Was wel, van in 't begin had ik zo'n paniekgevoel want 't was begonnen in oktober, eind september en ik was al aan 't denken: oei, de examens zijn er al bijna (lacht). Dus ja, ik had wel de hele tijd een paniekgevoel, zo stress. Omdat de hoeveelheden die je hier moet studeren dat was ook heel veel en als ik op een dag eens niet kon studeren, dan dacht ik oei.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Er zijn ook een paar studenten die aangeven dat ze zich omwille van een problematische thuissituatie onvoldoende konden toeleggen op hun studies.

Opvallend is ten slotte dat een gebrekkige inzet afwezig is in het discours van allochtone mannelijke respondenten. Wanneer zij reflecteren over hun studiehouding beklemtonen zij dat zij de lessen systematisch bijwonen en dat zij zich sterk ingezet hebben om de leerstof te doorgronden, bij te houden en samenvattingen te maken.

4.2.10 Studiemethode en studievaardigheden

Voor heel wat studenten is leren studeren een leerproces op zich. Vaak zijn studenten ervan overtuigd dat zij grondig studeren en voldoende tijd investeren in hun studies, maar dan blijkt tijdens en na de examens dat dit toch niet het geval is. Het zoeken naar een efficiënte studiemethode en het aanleren van studievaardigheden gebeurt dus nog grotendeels tijdens een eerste ervaring in het hoger onderwijs. Heel wat studenten beseffen pas na hun stopzetting dat er wat schortte aan hun studieaanpak.

- R** Want dat heb ik ook geleerd, het is eigenlijk ook de manier waarop je studeert die heel belangrijk is en niet alleen de tijd, misschien dat ik dat ook te oppervlakkig gedaan had. (...) Ik denk voor mijn ander vak was het niet grondig en ook verkeerd geleerd en dat ondervond ik ook achteraf. Ik had het op een andere manier moeten aanpakken, want ik denk dat ik mij meer focuste om alles echt op tijd klaar te hebben en dat ik er niet echt goed bij nadacht van hoe moet ik dat vak aanpakken en dat vak moet ik misschien op een andere manier leren en daar stond ik niet echt bij stil.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

- R** Ik weet nog dat ik in de tweede zit – mijn eerste examen was (opleidingsonderdeel X) – en ik had dat enorm goed geleerd, alle, naar mijn weten dan toch, ik had mij echt goed voorbereid en ik kwam op dat examen en ik dacht: "Oei, ik zit er volledig naast." Ik had echt het gevoel dat ik volledig verkeerd geleerd had en ik had echt iets van: "Oei, het is echt fout." En ik kwam thuis en ik was echt ingestort en ik zei tegen mijn mama van: "Allez, ik heb er zo mijn best voor gedaan en dat examen is niet goed gegaan." Da's niet leuk als je begint met je eerste examen dat enorm tegenvalt.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

De fragmenten hieronder illustreren de voornaamste problemen inzake studievaardigheden. De meeste studenten hebben het vooral moeilijk om het onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken waardoor ze problemen ondervinden met samenvatten. Bijgevolg studeren sommigen ook niet grondig genoeg, anderen bekijken zich te veel op details. Een aantal studenten zegt niet goed of niet snel genoeg te kunnen noteren tijdens de les. Anderen vinden het dan weer moeilijk om handboek, notities en slides te combineren. Een aantal studenten worstelt ook met studieplanning. Sommige studenten geven aan dat ze goed kunnen memoriseren, maar dat ze last hebben met het oplossen van toepassingsgerichte vragen of met het leggen van verbanden.

- R** Wat ook een probleem was, ik wist niet wat wordt er nu verwacht dat ik opschrijf, dus ik schreef bijna alles op, maar da's ook niet goed denk ik. 't Was echt te veel. 't was ook, je kiest zelf, je selecteert zelf welke informatie die jij persoonlijk belangrijk vindt en die schrijf je dan op, maar ik kon dat onderscheid moeilijk maken want ik vond alles belangrijk. Want ik dacht als hij het gedetailleerd vraagt, dan wou ik zo echt wel elk voorbeeld dat hij geeft opschrijven, dus dat was ook een moeilijkheid.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

- R** Daarbij moesten wij ook nota's nemen en ik had dat echt moeilijk om te luisteren, te kijken en dan nog eens op te schrijven, ik kon dat niet goed. Ik vond die lessen ook niet zo leuk.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

- R** Want het is enorm moeilijk om uit een boek te vinden wat echt belangrijk is en wat niet en ik had in het begin echt iets van wow, dit is allemaal enorm belangrijk. En op de duur leer je bijna een boek vanbuiten en dat is eigenlijk bijna niet doenbaar. En dan verlies je eigenlijk ook zo een beetje het geheel van wat je dan aan het leren bent. En daar mikken ze dan echt op. Op je examen kijken ze echt of je verbanden ziet en dat vond ik dan echt heel moeilijk natuurlijk.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

4.2.11 Studie- en trajectbegeleiding

Ondanks het feit dat veel studenten worstelen met hun studiemethode, zijn er slechts een paar respondenten die op eigen initiatief contact zoeken met het monitoraat (studie- en trajectbegeleiding). Een groot deel van de studenten weet vaak niet eens dat er zoiets bestaat als een monitoraat. Een aantal studenten kent het monitoraat vaag of heeft wel eens een bericht of een brochure gezien waarin het monitoraat wordt voorgesteld, maar heeft toch nooit de stap gezet.

I Heb je daar ooit contact mee gehad?

R Neen, maar ik herinner mij wel dat toen ik mij ben komen inschrijven was er zo ook een soort introductie en toen hebben ze daar wel over gesproken over die... studiebegeleiding en studietrajectbegeleiding.

(vrouwelijke autochtone student geschiedenis)

I Ben je aan de UGent ook op een bepaald moment naar zo'n dienst gestapt?

R Nee, dat heb ik niet gedaan. En ik weet niet waarom. Ik heb daar gewoon nooit aan gedacht.

I Kende je die dienst of wist je dat dat er was?

R Ik denk dat ik toen... Ik denk dat ik het wel wist, maar gewoon nooit eigenlijk de stap gezet, ja.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

I Wist je dat er ook zoiets is als monitoraat of studiebegeleiding?

R Ja, ik wist dat ook. Dat stond ook op Minerva, je kon dat zien, maar niemand had mij ook gezegd van: "Ga naar deze... Ze gaan je daar misschien helpen of zo." Dat staat daar zo 'monitoraat'.

I En wist je dan dat ze je daar misschien wel konden helpen?

R Ik wist dat wel, maar ik had niet zo echt behoefte om naar daar te gaan, misschien door luiheid of misschien ik weet het niet.

I En wist je wie dat was of welke persoon dat dan juist deed? Had je die al eens ergens gezien?

R Ik denk van niet, misschien wel, maar ik herinner het mij niet meer.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

De redenen waarom ze de stap niet zetten zijn erg divers. Sommige studenten hebben er ook niet echt een verklaring voor. Bij een aantal studenten leeft de perceptie heel sterk dat je aan de universiteit je plan moet trekken en dat hulp vragen een teken van zwakte is. Studenten associëren het student zijn aan een universiteit heel sterk met zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Het zoeken van hulp maakt geen deel uit van de onderwijscultuur. Dit wordt heel duidelijk in de getuigenis van deze student die zelfs niet op de hoogte was van het bestaan van het monitoraat:

- R** Ik had eigenlijk verwacht dat er meer begeleiders zouden zijn. Het was niet dat ik het nodig had hoor, het was gewoon dat ik dat merkte dat er echt zo géén begeleiding was, zo nul *noppes*. Maar ja, dat is misschien unief hé, allez, hoe kun je dat stellen? Dat is misschien karakteristiek voor de unief hé, zo op je eentje dat moeten doen. Maar ja, ik vind het toch aangener als je mensen hebt bij wie dat je terecht kunt. Je hebt altijd wel een keer een vraagje en dan moet je naar je maten *tsjollen* die het zelf maar half weten, ken je 't? Da's dan *ambetanter* dan dat je deftig kunt... Zoals wij hebben zo een monitoraat op onze school (*de hogeschool*) en je kunt daar alles gaan vragen. Er zit daar gewoon een meneer en die helpt jou bij alles, want hij kan alles, hij kan chemie, alles wat wij hebben, fysica, mechanica, ah ja, da's wel heel goed, misschien zou de unief daar beter ook een keer een dienst voor aanstellen. Maar ja, dan pakt dat gelijk een beetje de unief zijn eigenheid weg hé ja, dat is wel unief hé, dat grootse... je eigen leven in handen pakken.

(mannelijke autochtone student toegepaste economische wetenschappen)

Een aantal studenten zegt ook dat ze het eerst op eigen houtje willen proberen. Een aantal studenten gelooft ook niet dat het monitoraat kan helpen bij het bijsturen van een studiemethode omdat die erg individueel zou zijn.

- R** Want uiteindelijk vond ik het niet nodig, want ik had niet het gevoel dat ik er eigenlijk zelf niets aan wou veranderen, want dat leek mij een beetje onbegonnen werk ook. Anderzijds zou ik ook niet echt weten welke studiemethode dat ik anders zou moeten gebruiken. Dus ja, ik had er dan ook totaal geen behoefte aan om er met iemand over te praten. Dat zou ik een beetje zinloos gevonden hebben.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Eén allochtone student geeft aan dat hij in het verleden een slechte ervaring heeft gehad met het CLB en wil daarom geen studieadvies meer inwinnen. Hij is bang dat men niet in zijn slaagkansen zal geloven.

- R** Maar uiteindelijk heeft dat iets te maken met mijn slechte ervaring. Het laatste wat ik zou willen aanhoren is: "Je zal het niet aankunnen, je zal van studierichting moeten veranderen of je zou eventueel voor minder studiepunten kunnen studeren." Dat zijn adviezen die vaak worden gegeven en dat is het laatste wat ik eigenlijk zou willen aanhoren, dat ik daar compleet niet toe in staat ben, laten we maar zeggen.

(mannelijke allochtone student rechten)

Soms hebben studenten het ook moeilijk om toe te geven dat er niets verkeerd is met hulp vragen. Dit komt voor bij een aantal studenten met een problematische thuissituatie.

- R** Dus ik had misschien wel wat meer naar die diensten moeten stappen, zeg ik nu zelf, maar ik weet niet, ik was toen nog niet zo (lacht). Allez, ik heb mezelf dat echt moeten aanleren om echt zo naar mensen toe te stappen en dat te gaan uitleggen en echt hulp te krijgen want het is ja, als niemand het weet dan kunnen ze ook niet echt iets doen, nooit helpen. Dat heb ik dan wel wat moeten leren, dat jaar heb ik dat nog niet echt zo voluit gedaan, eigenlijk.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

Het is opmerkelijk dat het idee om hulp te vragen of studieadvies in te winnen bij heel wat studenten verandert zodra ze aan een hogeschool studeren. Daar vinden heel wat respondenten het vanzelfsprekend dat je langsgaat bij het monitoraat. In tegenstelling tot de universiteit, maakt het er als het ware deel uit van de onderrichtcultuur. De drempel om daar hulp te zoeken is er ook aanzienlijk kleiner. Studenten worden door studiebegeleiders gemakkelijk aangesproken en bepaalde sessies over studievaardigheden zijn opgenomen in het curriculum. Maar studenten beseffen ook vaak pas na een eerste jaar hoger onderwijs dat er wat schort aan hun studiemethode. Ook het besef dat ze een tweede, maar laatste kans hebben gekregen speelt mee om aan de hogeschool de stap te zetten naar de studiebegeleiding.

- R** Ze geven je wel uitleg om samenvattingen te maken en zo, maar echt een les of zo hebben we er niet over gehad (*aan de UGent*). Want ik weet wel op de hogeschool, vertaler-tolk, in dat eerste semester, ik was er dan nog niet, maar ik ben begin december ingeschreven, maar ik heb dan geen lessen meer meegevolgd. Maar ik weet dat ze toen bij Nederlands een les hebben gekregen over samenvatten en dan moesten ze daarvan ook examen maken en zo en dat vond ik wel goed, ik vond dat wel spijtig dat ik dat heb gemist. Dat was misschien wel iets goed geweest voor mij, dus dat is ook wel een beetje mijn probleem: samenvatten. Ja, ik heb echt de neiging om alles er gewoon in te laten staan, maar ja dan is het geen samenvatting hé, van dat is belangrijk en dat gaat ze zeker vragen.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Bij de studenten die de stap wel gezet hebben naar het monitoraat aan de UGent, merken we op dat zij dit pas gedaan hebben nadat de studie- of studietrajectbegeleider herhaaldelijk aanwezig was in de les of nadat dit meermaals ter sprake is gebracht door een docent.

- R** Met gewoon één keer te zeggen, dan blijft dat niet in je hoofd. Als je door hebt dat de prof daar op hamert, dan gaat er wel een belletje rinkelen van hé, dat kan mij wel helpen.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Euh... Ik denk dat dat één van de eerste lessen was, dat ze zichzelf had voorgesteld en ja ik had dat onthouden. We kregen een powerpointpresentatie en ik denk dat ik een mailtje had gestuurd of had gebeld, ik weet het niet meer, of één van ons had gebeld en we zijn daar allemaal samen naar toe geweest.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Studenten die groepssessies gevolgd hebben, zijn er tevreden over en vinden dat ze goede tips meegekregen hebben.

- R** Wij hadden ook info gekregen over het monitoraat en dan ook die studietraject-begeleidster: "Als er iets is, heb je problemen met studeren of zo, dan mag je altijd komen." Die zat op bepaalde uren, je kon gewoon bellen, je moest geen afspraak maken en dan kon je daar mee babbelen en zo. We hebben er zelfs ook eens een les van gekregen, daar ben ik ook naartoe geweest, dat was op een woensdagnamiddag, sprak die in het auditorium ook. Ik heb zo een boekje – ik heb dat boekje nog, dat kan altijd nog van pas komen – van hoe studeer ik een les, hoeveel tijd dat je eraan moet besteden, allez het best, want dat is voor iedereen nog persoonlijk. Ontspanning dat dat ook heel belangrijk is en zo. Daar stonden heel veel tips in ook en dat je dat eerst allemaal moet lezen en dan memoriseren en zo stond er ook allemaal bij en die legde dat ook allemaal uit, daar ben ik ook naartoe geweest. Ik vond dat wel goed dat ze zoiets doen, dat moeten ze echt verder blijven doen.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Studenten die effectief de stap zetten naar het monitoraat doen dit meestal pas na tegenvallende studieresultaten en bij twijfel over deelname aan herexamens. Zij zijn in het algemeen wel tevreden over dit contact en over het advies dat ze gekregen hebben. Het gevoel slecht gepresteerd te hebben wordt door de studiebegeleider gekaderd en daardoor voelen studenten zich aangemoedigd om door te zetten en deel te nemen aan herexamens. Door het gesprek met de studiebegeleider heeft bijvoorbeeld deze student toch nog het tweede semester aangevat:

- R** Ik had er eigenlijk toch wel veel aan, ze zei: "Ja, da's normaal dat de resultaten zo slecht zijn na de eerste examens, dus doe toch je best voor je tweede examens." En ik ben eigenlijk wel blij dat ze dat gezegd heeft, want ik heb echt hard gewerkt en dán is het niet gelukt en dan zeg ik van ja, ik heb mijn best gedaan dus ik ben eigenlijk wel blij dat ik ben gaan spreken met haar, anders had ik het opgegeven en dat was misschien een jaar verloren, maar ik heb toch mijn best gedaan.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Enkele studenten die contact opnamen met het monitoraat, betreuren dat niet naar de bredere context van hun hulpvraag werd geïnformeerd en dat het verstrekte

advies beperkt bleef tot een bijsturing van hun studiemethode terwijl onderliggende problemen een bedreiging vormden voor hun studievoortgang.

- R** Dat was eigenlijk een zeer goed gesprek hoor, maar ik denk dat hij zich veel te veel heeft geconcentreerd op het uitleggen van mijn studiemethode en ik vind als ik mijn methode heb om iets te leren of iets te onthouden, dan vind ik dat moeilijk. Ik snapte zijn theorie wel, van hé je moet dat in het geheel zien en dit en dat, maar de manier waarop dat hij mij dat allemaal uitlegde kwam meer zo over van: “Kijk, ik weet het hier allemaal, ik ga het jou hier rap een keer zeggen en dan de volgende.” Dat vond ik gewoon heel spijtig want hij vroeg niet van: “Kijk, hoe komt het nu dat jij je hier zo slecht voelt? Hoe komt het nu dat het zo slecht is gegaan denk je?” En ja, ik zei dan van: “Kijk, ik leer dit zo en zo.” Hij vroeg niet naar een dieper liggend probleem, wat dat misschien zou kunnen geweest zijn dat ik mij niet goed in die groep voelde of zo en misschien had hij daar dan iets over kunnen zeggen. Dat miste ik wel zo, gewoon een beetje een persoonlijk gesprek zo, het was zo meer zo van: “Kijk, ik ga het hier rap een keer uitleggen en volgens mij is dit jouw probleem,” en baf baf baf. En dat was het dan zo. Dat vond ik wel spijtig, maar uiteindelijk ja, ik heb er wel iets uit geleerd uit dat gesprek dus.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

4.2.12 Sociale situatie

1 – Gezondheidsproblemen

Een deel van de studenten vermeldt dat gezondheidsproblemen hen parten hebben gespeeld tijdens hun studies aan de UGent. Bij enkelingen gaat het om medische aandoeningen of ingrepen. Maar bij de andere studenten liggen stress en mentale problemen aan de basis van hun medische problemen. Zij worden vooral ziek tijdens examenperiodes. Eén van hen kampt met aanpassingsproblemen:

- R** Misschien is dat ook door mijn ziekte dat ik gewoon geen sociologie meer wou volgen, want ik was depressief en zo. En de psychiater had gezegd dat dat gewoon een grote aanpassing was voor mij niet enkel door school, ook bijvoorbeeld ik ben een heel verwend kind. Ik ben de oudste thuis en we zijn maar met twee meisjes, dus we kregen alles wat we wilden. En ik was juist 18 jaar en ik had niet echt problemen met mijn vrienden en zo, maar stilaan veranderde alles en dan begon ik zo wat problemen te hebben. Maar ik was dat niet gewoon om problemen te hebben en met mijn ouders had ik nooit problemen, dus ik wist daar niks van. En opeens, bijvoorbeeld vroeger kende ik heel de school en ik was zo het populairste meisje van de school en opeens je komt naar hier, je komt zo binnen, daar zijn zo echt heel veel mensen en je kent er maar misschien vijf of zes, dat was een grote aanpassing, maar toen had ik dat niet door, maar nadat ik ziek was zei de dokter van ja het heeft daar ook mee te maken.

(vrouwelijke allochtone student sociologie)

2 – Thuissituatie en ondersteuning vanuit de directe omgeving

Een heel aantal studenten brengt tijdens het interview spontaan de thuissituatie ter sprake. De meerderheid van de studenten kan rekenen op de steun van hun ouders om door te zetten en om tegenslagen te verwerken.

- R** En ik kwam thuis en ik was echt ingestort en ik zei tegen mijn mama: “Allez, ik heb er zo mijn best voor gedaan en dat examen is niet goed gegaan en da’s niet leuk als je begint met je eerste examen dat enorm tegenvalt...” Mijn mama dan: “Allez, je mag je niet laten doen, komaan gewoon verder doen, niet te veel bij stilstaan, wie weet valt het nog mee.”

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Ook allochtone studenten zeggen dat ze erg veel steun krijgen van hun ouders, vooral dan van de moeders.

- R** Ja, als ik zo ‘s avonds wakker bleef, dan zette zij wel koffie en: “Ja, het gaat wel lukken en maak je maar geen zorgen,” en: “Zou je niet beter een beetje slapen?” of: “Het komt wel in orde.” Ja, je hoort dat wel hé, of de ochtend dat we vertrekken, ik had het gevoel dat ze eigenlijk ook een beetje mee afzag met onze studies dus ja...

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

- R** Vooral, ze maakte mij altijd... het belangrijkste is ze maakte mij altijd wakker om naar school te gaan. En ze motiveerde mij tijdens de examens, ze doet dat nog altijd.

- I** Was dat belangrijk voor jou?

- R** Ja, ja, motiveren is echt belangrijk. Toch, als je voelt dat er iemand je steunt dat is altijd toch wel positief meegenomen hé.

(mannelijke allochtone student pedagogiek)

Een aantal allochtone studenten zegt echter dat hun ouders wel het belang inzien van studeren, maar dat ze niet weten hoe ze hun kinderen daarin best ondersteunen en hoe ze hen kunnen motiveren. Ouders zijn ook niet altijd vertrouwd met het (hoger) onderwijssysteem. Dit zeggen twee allochtone studenten over hun moeders:

- R** Maar uiteindelijk is het wel zo, je krijgt de cursus en die cursus moet je tegen het einde van het semester leren en je examens zal je zelf moeten maken. Maar dat hele proces alleen doen zal mentaal veel moeilijker zijn omdat ja de thuissituatie, je familiale situatie, zit daar mentaal veel minder achter. (...) Ze (*de moeder*) weet niet veel van studies, ze weet niet veel van hoe dat moet verlopen en ze weet niet veel van het systeem hier, het schoolsysteem. In Marokko – waar zij dan heeft

gestudeerd – werken ze met een totaal ander systeem en het enige dat zij wel weet is van als men studeert dan zal men slagen, als men niet studeert zal men niet slagen.

(mannelijke allochtone student rechten)

- R** Dus ik kreeg wel steun van haar, maar soms niet in de opzichten die ik verwachtte. Zoals, als zij wil dat ik studeer dan wordt zij boos, en dat heeft een averechts effect op mij, je moet mij positief steunen en niet negatief, niet op mijn kap zitten om te zeggen van: “Je studeert niet, je moet beter studeren,” want dat werkt niet bij mij. En dan zegt ze van: “Ik weet niet wat ik moet doen,” en ik zeg: “Je moet mij met rust laten.”

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

Ook in autochtone families zijn de verwachtingen vaak hoog gespannen. Vooral wanneer studenten goede prestaties behaalden in het secundair onderwijs en daarna problemen ondervinden in het hoger onderwijs stoten studenten wel eens op onbegrip.

- R** (...) Mijn ouders zeggen ook wel van: “Allez, je moet wel je best doen. In het middelbaar ging het allemaal zo goed en nu wil het niet meer lukken. Wat scheelt er?” vragen ze dan.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

Deze studente is het oudste (klein)kind in een familie waarvan de meeste leden arbeiders zijn. Ze vertelt dit over de reactie van familieleden:

- R** Die waren er allemaal zo trots op en dan zei ik van: “Ik ga psychologie doen.” “Ah, goed hé.” En die dachten dat ik daar waarschijnlijk in vijf jaar ging doorzwemmen zonder problemen. Ik heb daar op zich nooit problemen mee gehad met het feit dat ze verwachtingen hadden, maar ik had er wel een probleem mee toen die verwachtingen niet ingelost werden. Dat was precies of ik had iets verkeerd gedaan en pff ja, ik was ineens veel minder waard. Dat is misschien veel gezegd, maar het kwam soms wel zo over.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Onder de respondenten zijn er echter ook verschillende autochtone en allochtone studenten die te kampen hebben met een problematische thuissituatie. Bij enkele van deze studenten is er sprake van ontwrichte gezinnen door scheiding van de ouders en allerlei problemen die daar uit voortvloeien. Twee studenten verloren hun thuisbasis gedurende hun eerste jaar hoger onderwijs en moesten aankloppen bij het OCMW. Studenten geven aan dat zij zich door de moeilijkheden op het thuisfront vaak moeilijk kunnen concentreren op de studies en bij een aantal studenten heeft

dit er uiteindelijk ook toe geleid dat ze hun studies stopgezet hebben. Toch willen studenten hun thuissituatie liever niet als excuus gebruiken. Studenten die niet kunnen rekenen op de steun van hun ouders, zoeken die meestal bij broers of zussen, medestudenten, vrienden of een partner.

- R** Ja, mijn ouders zijn al twee jaar gescheiden, ik woon bij mijn vader en mijn moeder heeft een tijd een alcoholprobleem gehad. Mijn vader heeft nu een vriendin, maar dat klikt dan niet goed en de stress stapelt zich op en dan begonnen de examens en dan heb je geen rust thuis. (...)
- Die omstandigheden en zo, ik vond ergens ook dat ik het daar niet op mocht steken, dat is zo van je moet daar wel door kunnen, maar achteraf denk ik ook soms van nu mag ik dat wel een keer daar opsteken, op die problemen en zo. (stilte)
- (vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

3 – Studiefinanciering

Wat het financiële plaatje betreft, stellen we wel een verschil vast tussen autochtone en allochtone studenten. In de meeste gevallen betalen de ouders van autochtone studenten de studiekosten. Verschillende autochtone studenten doen wel een weekend- of vakantiejob, maar dat is eerder ter vervanging van zakgeld. Een meerderheid van de allochtone studenten staat daarentegen zelf in voor het eigen onderhoud en voor de studiekosten. Zij combineren het studeren dan ook vaak met werken. Zij vinden dat hun ouders niet moeten opdraaien voor de studiekosten omdat de financiële draagkracht van het gezin beperkt is. Dit heeft een impact op hun studies.

- I** Ja, hoe zeg je dat, een studentenjob, soms een keer in het weekend, maar ik doe dat nu nog altijd. Dit weekend moet ik bijvoorbeeld twee dagen gaan werken, maar dat is voor mezelf omdat ik een beetje geld wil ik heb geen goesting om altijd bij mama en papa te gaan schooien hé.
- (mannelijke autochtone student toegepaste economische wetenschappen)
- R** Tja, dat heeft mezelf wel veel geld gekost, omdat ik alles zelf heb betaald en zo (lacht). Zo eerlijk ben ik dan wel ook, dat ik niet zoiets heb van mijn ouders gaan dat betalen, dat is voor mezelf wel een dure kost geweest maar ik weet nu wel wat ik wil en dat is het belangrijkste eigenlijk.
- (mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)
- R** Ik ging meestal werken, omdat ik ben hostesse, ja m'n uren van m'n school kwamen niet overeen met die van m'n werk. En dan kon ik niet naar de lessen gaan. Dus, ik had wel e-mailcontact met m'n leerkrachten, maar niet echt sociaal contact van in de les.
- (vrouwelijke allochtone student psychologie)

4 – Studentenvoorzieningen

De meeste studenten weten wel dat ze aan de UGent ook een beroep kunnen doen op studentenvoorzieningen. Slechts enkele studenten hebben nog nooit gehoord van de jobdienst, de huisvestingsdienst of de sociale dienst. Maar slechts heel zelden zetten studenten ook de stap naar deze dienstverlening. Studenten maken wel gebruik van collectieve voorzieningen zoals de studentenrestaurants.

- R** Ik heb daar wel van gehoord dat er zo dingen bestonden, maar ik heb daar niet echt... Ik zit ook niet op kot of zo en zaterdagwerk doe ik dan hier in de omgeving, dus ik had dat ook allemaal niet nodig. Zoals fietsen en zo, ik kon heel gemakkelijk van het station met de tram naar school. Ja, ik had daar wel van gehoord dat dat allemaal bestond, maar ik had zoiets van ja, ik heb dat toch niet nodig.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

- R** Ik ben af en toe een keer komen eten naar het restaurant, hier ben ik vaak komen eten, voor de rest niets denk ik. Nee, niet dat ik mij herinner, nee. Nee, ik deed dat eigenlijk zelf allemaal alleen, dat was misschien ook, ik dacht dat dat misschien zo moest hé unief, dat dat misschien de bedoeling was dat je het helemaal op je eentje deed, zonder dat te vragen aan iemand hé, denk ik.

(mannelijke autochtone student toegepaste economische wetenschappen)

De weinige studenten die toch bij de individuele studentenvoorzieningen (sociale dienst) terecht zijn gekomen, zijn wel erg tevreden over de dienstverlening en begeleiding.

- R** Ja, het was goed. Ze zijn heel behulpzaam. 't Is niet zo dat ze je naar huis sturen en zeggen van je moet naar hier bellen, je moet naar daar bellen en dan naar daar. Zij bellen zelf voor jou terwijl je daar zit. En dan leggen ze je uit wat er gezegd werd en hoe dat systeem juist in elkaar zit. Dus dat is wel heel evident eigenlijk, da's gemakkelijk.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Het valt op dat – net zoals bij studiebegeleiding – studenten de stap naar dienstverlening wel sneller en gemakkelijker zetten aan een hogeschool.

- I** Je hebt hier een sociale dienst, maar heb je daar ooit van gehoord?
- R** Neen, ik heb daar niet veel van gehoord, ik heb daar ook geen gebruik van gemaakt en ik had dat misschien wel kunnen doen...

I En hoe komt dat dan dat je er aan de UGent geen gebruik van gemaakt hebt en nu wel?

R Sovoreg (i.e. sociale dienst van de hogeschool) dat was overal te zien, dat werd een beetje in de kijker gezet, ja ik weet het niet, zoals campagnes en reclame-affiches die je overal zag van Sovoreg. Ik ben er gewoon naar toe gestapt, ik moest ook voor mijn studiebeurs en dat was zo van wauw, ik had dat veel eerder moeten doen. Die mensen zijn echt bereid en ze weten wat dat ze doen. (...) Aan de Hogeschool Gent, mensen kwamen af en toe in de les, en zeggen van kijk, Sovoreg kan je zo en zo helpen, Sovoreg organiseert dit en dan ben je je daar wel van bewust.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

5 – Psychologische begeleiding

Aan de studenten die aangaven dat ze te kampen hadden met persoonlijke of psychologische problemen, werd ook de vraag gesteld of zij wel eens een beroep gedaan hebben op psychologische begeleiding aan de UGent. De meeste studenten antwoorden hierop negatief. Ze hebben in het beste geval een vaag idee dat ze aan de UGent ook voor dit soort zaken terecht kunnen, maar vaak treden ze met hun problemen niet altijd graag naar buiten of minimaliseren ze het effect op hun studies.

R Ik heb er eigenlijk nooit aan gedacht neen. Pff, ik had er ook niet echt behoefte aan. Ik heb een heel goede relatie met mijn vriend en daar kan ik alles aan kwijt en zo. Ik had op zich niet echt de behoefte om er met iemand anders nog over te praten, want ik had het gevoel dat ik daar niet echt veel wijzer bij ging worden. Ja, dat ik er eigenlijk misschien alleen maar tijd bij kon verliezen. Ik heb wel woelige jaren achter de rug op thuisgebied en zo, maar ik kon daar zelf wel zo een lijn in trekken en het was niet dat ik er onderdoor ben gegaan dus. Ik had ook niet echt behoefte aan psychologische hulp van iemand anders of zoiets. Ja, een beetje op mijzelf doorzwommen en bepaalde personen ook om te babbelen en zo. Ik vond dat meer dan voldoende eigenlijk.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

R Goh... Ik wist niet echt waar dat ik met mijn probleem terecht kon en eigenlijk voor het grootste deel besepte ik ook niet dat het wel zo erg... dat het iets was dat mij belemmerde in mijn studies, dus daarom dan dat ik denk ik ook niet echt hulp gezocht heb. En ik ging op dat moment ook zelf nog in het begin van het jaar bij een psychologe zelf via de dokter dan en dat ik waarschijnlijk dacht van dat gaat niet nodig zijn om over die studies dan zelf nog eens te praten dus...

(vrouwelijke autochtone student geschiedenis)

Ook in dit geval zetten sommigen deze stap wel wanneer ze een hogeschoolopleiding volgen nadat ze hun studies aan de UGent hebben stopgezet.

- R** En ja, ik weet niet of er echt zo iets is voor mensen die echt zo, moeite hebben met thuissituaties en niet goed weten wat en hoe. Maar ja, en op de hogeschool was dat echt zo expliciet. Allez, dat staat ook zo op hun site en zo van die... heb je problemen thuis? Dus ja, dan heb je wel zo direct iets van ah ja, daar moet ik eigenlijk zijn en op de unief had ik dat zo niet, echt niet.
- (vrouwelijke autochtone student sociologie)

4.2.13 Studiekeuze

1 – Bespreking studiekeuze

Autochtone studenten bespreken hun studiekeuze voor het hoger onderwijs in de eerste plaats met hun ouders, maar ook met vrienden of klasgenoten. Dit verschilt van allochtone studenten die hun studiekeuze voornamelijk bespreken met vrienden en met broers of zussen. Allochtone studenten betrekken in mindere mate hun ouders bij hun studiekeuzeproces. Er zijn ook enkele allochtone studenten die zeggen dat ze die keuze zelfstandig gemaakt hebben zonder anderen daarbij te raadplegen. Anderzijds zijn er enkele autochtone en allochtone studenten die raad gevraagd hebben aan een leerkracht uit het secundair onderwijs. Een enkeling vermeldt een studieadviseur van de UGent of een CLB-medewerker.

2 – Informatie studiekeuze

Waar halen studenten hun informatie wanneer ze een studiekeuze voor het hoger onderwijs moeten maken? Bij allochtone studenten is het internet de voornaamste informatiebron bij het maken van een studiekeuze. Sommige van deze studenten geven aan dat websites soms een te rooskleurig beeld geven van opleidingen en de manier waarop de lessen in realiteit verlopen. In mindere mate bekijken allochtone studenten brochures en hun participatie aan de SID-in's⁹ of infodagen is erg beperkt. Dit staat in contrast met de autochtone studenten waarvan de meerderheid zegt een infodag aan de UGent en/of de SID-in te hebben bijgewoond. Het zijn voornamelijk autochtone studenten die verwijzen naar studiekeuzeactiviteiten in het secundair onderwijs. Niet alle studenten vonden de studiekeuzebegeleiding in het secundair onderwijs voldoende. Enkele studenten vermelden wel dat ze in het kader van studiekeuzebegeleiding konden spreken met studenten of afgestudeerden en vonden dit een laagdrempelig en goed initiatief.

⁹ Elk jaar organiseren de CLB's en het Agentschap voor Onderwijscommunicatie netoverschrijdende Studietoelatedagen (SID-in) in de vijf Vlaamse provincies. De doelstelling van de SID-in's is om tijdens deze beurs de laatstejaarsleerlingen secundair onderwijs kennis te laten maken met studie- en beroepsmogelijkheden na het secundair onderwijs.

R Ja, ik heb dat op 't internet opgezocht, maar ja dat is allemaal zo theorie. Ook als je dat leest weet je nog altijd niet echt wat dat inhoudt, tenzij dat je echt zo'n les meemaakt hé. Bijvoorbeeld de eerste les (opleidingsonderdeel X1) was dat al oei, ik dacht nee (lacht).

I 't Was niet wat je ervan verwacht had?

R Op 't internet leek dat allemaal zo mooi en zo en over de auteurs en zo. En ik dacht gewoon aan hoe mijn leerkrachten in het secundair dat brachten en hoe zij zo iets zeiden, dus dat is echt wel interessant. Maar hun manier van op 't unief, de manier van dat brengen en de hoeveelheden, 't was echt niet wat ik er van verwacht had.

I Want de faculteiten organiseren ook infodagen... Ben je daar misschien naar toe geweest?

R Nee, daar ben ik niet naar toe geweest. Ik was eigenlijk aan 't werken of misschien was dat tijdens de examens, 'k weet het niet meer, en dus ben ik niet kunnen gaan. Ik had dat echt moeten doen en dan zou ik meer geweten hebben van hoe worden die lessen gegeven en zo. Dus je kon denk ik ook een les meemaken en ik heb dat niet gedaan. Dat is echt wel iets wat ik had moeten doen.

I Maar je was wel op de hoogte van het feit dat die infodag er was en zo...

R Ja, ja dat wist ik. Dat wordt ook gezegd – ik weet niet meer wie het was, maar hij kwam ook zo informatie geven over de studie... – in het secundair onderwijs was dat toen, dat ze zo informatie komen geven over hoe dat systeem werkt met die studiepunten en zo, want dat was allemaal nieuw voor ons. Hij had ons ook geïnformeerd over de infomomenten en zo op 't unief zelf, 'k denk dat dat iemand was van het CLB, maar ik ben niet zeker.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

R Er was ook zo een moment dat we konden spreken met mensen die al verderstuden. Dat werd dan georganiseerd door onze school. Die kwamen daar dan over praten en toen heb ik ook beslist om sociologie te gaan doen. Dat was iemand die ook hier aan de unief zat en dan er wat over vertelde, dus ik wist wel ongeveer wat dat het inhield en hoe dat dat was. Maar dat was ook een heel rustig gesprek en dat was heel informeel. Dat heeft mij eigenlijk het meeste geholpen denk ik.

(vrouwelijke autochtone student sociologie)

4.2.14 Stopzetting

1 – Reden stopzetting

Hoewel dit onderzoek strikt genomen geen onderzoek is naar de reden van de drop-out, is dit wel ter sprake gekomen in de interviews en vinden we het toch belangrijk om mee te geven wat bij de studenten aan de basis lag van de beslissing om een punt te zetten achter de studies.

Een meerderheid van de studenten beslist om de studies stop te zetten wanneer ze voor zichzelf geen perspectief meer zien op slagen. Vaak ontstaat dit gevoel na tegenvallende studieresultaten.

- R** Ik vond dat heel leuk om met zoveel in een aula te zitten en ik heb er wel goeie herinneringen aan. Ik ben niet gestopt omdat ik het niet leuk meer vond, ik ben gewoon gestopt omdat ik het gevoel had dat het toch niet ging lukken.

(mannelijke autochtone student pedagogiek)

- R** Ja ik was er eigenlijk voor niets door en dat was echt wel een harde klap, want ik heb echt wel goed gewerkt en ik wist niet wat ik moest doen. Ik had er zo veel voor gedaan, hoe moest ik dan...? Vooral voor (opleidingsonderdeel X1) had ik net een negen en ik had er zoveel voor gedaan en ik had echt geen zin om nog zoveel te doen en nog altijd buizen, dus zei ik van: "Het is genoeg geweest." En ik ben dan een beetje informatie gaan zoeken over andere studierichtingen.

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

De oorzaken voor de beslissing om de studies stop te zetten zijn zeer divers en we willen benadrukken dat het in bijna alle gevallen een samenloop van omstandigheden betreft, net zoals bij deze student:

- R** In het tweede semester waren het nog saaier vakken, ik had ook allemaal achten en negens en dan in de herexamens is mijn grootvader overleden en dan heb ik gezegd van: "Kruip de boom in."

(mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

We kunnen daarbij wel een onderscheid maken tussen studiegerelateerde oorzaken, persoonlijke problemen en externe factoren. De overgrote meerderheid van de studenten verwijst naar studiegerelateerde oorzaken. Zo geeft een meerderheid van de studenten aan dat de studie een te grote belasting voor hen vormt: de moeilijkheidsgraad ligt te hoog en ze kunnen de grote hoeveelheden leerstof niet verwerken. Slechts enkele studenten brengen een verkeerde studiekeuze in verband met de beslissing om hun studies stop te zetten: deze studenten zeggen vooral dat ze

heel andere verwachtingen hadden m.b.t. de inhoud van de leerstof. Vaak gaat een niet ingelast verwachtingspatroon ook gepaard met een bepaald beroepsperspectief dat deze studenten voor ogen hebben. Wanneer blijkt dat in de universitaire studies het verwerven van abstracte en algemene kennis vooropstaat en dit de verwachtingen met betrekking tot het verwerven van praktijkgerichte (beroeps)competenties niet kan inlossen, beslissen deze studenten vaak om een punt te zetten achter hun universitaire opleiding en kiezen ze voor een praktijkgerichte opleiding aan een hogeschool.

- R** Sowieso wil ik nog altijd politieagent worden, dat is mijn droomjob. Ik dacht eerst dat het beter was om criminologie te volgen. Daarna heb ik eens gesproken met mensen die ik kende bij de politie. Zowel gewone agenten als commissarissen als ondercommissarissen, ook de hoofdcommissaris. En die zei: "Criminologen, daar moeten ze niet van weten, het is heel simpel." En dan had ik zoiets van ja waarom zit ik dan mijn broek te slijten voor vijf jaar, terwijl dat ik vijf jaar de zaligste job van de wereld zou kunnen doen.

(mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

- R** Soms had ik zo het gevoel, weet je, op de hogeschool is het meer praktijkgericht, je leert echt wel iets doen, begrijp je. En daar (*aan de UGent*) was het heel theoretisch. Soms zat ik daar en dacht ik: "Oei, wat zit ik hier nu te doen?" Want ik dacht later ga ik werken en dan gaan ze me echt niets vragen die auteur, welke boeken heeft hij geschreven en in welk jaar en zo. En ook in zo vakken zoals (opleidingsonderdeel X1) dacht ik echt zo van: "Ik zit hier niet op mijn plaats." Dat is ook de reden. 't Heeft niet te maken met de organisatie of met de unief zelf. Het was gewoon ikzelf, in de richting die ik gekozen had voelde ik me niet zo thuis.

(vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Zowel een aantal autochtone als allochtone studenten kampen met een aantal problemen van persoonlijke aard, waardoor ze zich genoodzaakt zien om een punt te zetten achter hun studies. Het gaat om studenten met een problematische thuissituatie en om studenten met mentale of fysieke gezondheidsproblemen.

- R** Ik ben eigenlijk ook vrij veel ziek geweest in dat jaar. Allemaal zo van die kleine kwaaltjes en ik moest mij soms echt naar de lessen slepen, met een koord bij wijze van spreken. Ik denk ook wel dat dat een beetje kwam door de stress en het feit dat ik gewoon nooit zo volledige rust had.

(vrouwelijke autochtone student psychologie)

Heel opmerkelijk is dat uitsluitend allochtone studenten externe factoren noemen als medeoorzaak voor de stopzetting van hun studies aan de UGent. Omdat zij vaak moeten instaan voor hun eigen levensonderhoud en hun studies combineren met werk, vormt dit vaak een zware belasting waardoor zij hun studies moeten stopzetten. Eén student is bijvoorbeeld afhankelijk van de uitkering van een leefloon

en diende daarvoor voldoende studievoortgang te boeken. Een andere student kreeg geen toestemming van de RVA om zijn studies te combineren met een werkloosheidsuitkering nadat hij al een aantal jaren gewerkt had.

2 – Bespreking stopzetting

Net zoals bij de bespreking van hun studiekeuze is er een verschil tussen allochtone en autochtone studenten: allochtone studenten zullen hun twijfels omtrent het al dan niet verderzetten van hun studies vooral eerst bespreken met vrienden of medestudenten of met broers of zussen. Daarna delen zij hun beslissing mee aan hun ouders. Autochtone studenten bespreken de stopzetting van hun studies in eerste instantie en meer in samenspraak met hun ouders.

- R** De beslissingen die ik neem, ik doe dat alleen, als ik iets besloten heb, dan doe ik het. Ja natuurlijk heb ik tegen mijn moeder gezegd dat ik wel ging stoppen en ze vond dat wel, verdrietig was ze een beetje...

(vrouwelijke allochtone student Oosterse talen en culturen)

Slechts een minderheid van de studenten bespreekt het stopzetten van de studies met een professionele studieadviseur of trajectbegeleider. Sommige van de studenten die dit wel deden, missen een zekere betrokkenheid, hoewel ze niet verwachten dat de adviseur hen ompraat omdat hun beslissing meestal al vaststaat wanneer ze de studieadviseur contacteren.

- I** Heb je daar ook over gesproken met mensen hier van de unief?

- R** Neen. Neen. Het is gewoon zo... Ik weet het niet, waarom zou ik met hen gaan spreken? Ze kennen mij niet, ze weten niet hoe ik in elkaar zit. Logisch dat ze zeggen je moet blijven voortdoen, maar ja in sé hebben ze gelijk als je voor een diploma wil gaan. Maar ik weet niet, waarom zou ik naar hen gaan luisteren?

(mannelijke autochtone student criminologische wetenschappen)

- R** Dat was eigenlijk gewoon vóór ik mij ging uitschrijven, ik ging daar toch nog eens mee babbelen om te vragen: "Ik zou mij graag laten uitschrijven." Maar eigenlijk dat was totaal geen lang gesprek, omdat ik was eigenlijk al vrij zeker. (...) Dat was een vriendelijke mevrouw, maar ja die zei ook niet zoveel. Ik weet niet, die had mij niet meer terug kunnen overtuigen om er te blijven hoor, dat niet, maar misschien was die toch te ongeïnteresseerd. Dat klinkt nu misschien verkeerd, maar begrijp je wat ik wil zeggen? Die heeft zeker gevraagd waarom, maar eigenlijk was dat echt een kort gesprek. Maar eigenlijk, dat was een moment dat ik daar ook zo snel mogelijk buiten wou.

(vrouwelijke autochtone student taal- en letterkunde)

R Wat ik me misschien wel een beetje afvraag is dat ze zichzelf meer hadden moeten afvragen: “Waarom stopt die nu?” En daar dan als ik mij uitschreef misschien toch een keer stil bij gestaan hebben, een keer gevraagd hebben: “En hoe komt het?” Want ik ben eigenlijk gewoon gegaan, ik heb mijn papier afgegeven, ik heb mijn studentenkaart afgegeven, het is doorgeknipt en het was in orde. Terwijl ze niet zelf een keer gevraagd hebben: “Hoe komt het dat je stopt?” Misschien dat dat ergens wel mocht. Maar voor mij was dat dan op dat punt ook ergens van... ik had mijn besluit dan wel al gemaakt, ik had er wel lang over nagedacht. Maar ‘t is misschien toch goed als je er eens over kan praten voor sommigen. Op dat punt misschien wel. Want ja dat is wel meer afstandelijker nu, er zijn ook zoveel leerlingen en al. Er zijn er ook zoveel die stoppen. Ik weet ook niet of dat dat mogelijk is om met elke persoon die stopt om daar echt mee te praten. Het zijn er ook zoveel en ergens heb ik daar dan wel begrip voor.

(vrouwelijke autochtone student Oosterse talen en culturen)

Enkele autochtone studenten hebben ook aan een docent laten weten dat ze een punt achter hun studies wilden zetten.

R Nee. Alleen toen dat ik wist dat ik ging stoppen, ben ik die prof waarvoor dat we dat historisch werk moesten maken, daarmee had ik wel persoonlijk contact. Ik was dus bezig met dat werk dus ik was dat al aan het maken en toen ben ik wel bij hem geweest en heb ik gezegd van kijk dit ligt mij echt niet. Dan zei hij tegen mij: “Je moet voortdoen, want je bent goed bezig en zo.” Ik had zo echt iets van dit is echt niets voor mij en ik ga er heel veel tijd insteken en tijd die ik eigenlijk liever aan iets anders zou besteden. Dan met die prof heb ik wel contact gehad.

(vrouwelijke autochtone student geschiedenis)

4.2.15 Na de UGent

De meeste respondenten hebben na de stopzetting van hun studies aan de UGent gekozen voor een opleiding aan een hogeschool, veelal een professionele bachelor. Daar volgen zij les in kleinere groepen en doordat de opleiding meer praktijkgericht is, de studiebelasting minder groot is, er meer omkadering en permanente evaluatie is én er meer contact is met docenten en medestudenten heeft dit een positieve invloed op hun studieresultaten en ook op hun welbevinden. Velen vinden dat ze terecht gekomen zijn in een leeromgeving die beter bij hen past. Tot slot is het opmerkelijk dat vrijwel alle studenten de wens hebben om na hun hogeschoolopleiding ooit terug universitaire studies aan te vatten.

R Ik heb nog altijd ergens het gevoel van op een dag ga ik die studies wel herpakken.

(mannelijke allochtone student criminologische wetenschappen)

4.3 Ervaringen van succesvolle allochtone studenten met de leeromgeving aan de UGent. Een analyse van de focusgroepen.

4.3.1 Succesfactoren

In eerste instantie werd aan de deelnemers van de focusgroepen gevraagd om succesfactoren te identificeren. De deelnemers konden eerst individueel een aantal succesfactoren noteren. Daarna werden deze in groep besproken en konden de deelnemers op elkaar reageren. Het is opmerkelijk dat de deelnemers van de beide focusgroepen voornamelijk succesfactoren identificeren die te situeren zijn buiten de leeromgeving en in de schoolloopbaan die voorafgaat aan het hoger onderwijs. Vrijwel alle studenten hechten veel belang aan een stimulerende omgeving waarin de mentaliteit gericht is op het volgen van hoger onderwijs en waarin ze de nodige ondersteuning vinden om hun studies met succes te doorlopen.

1 – Steun van ouders en familieleden

Nagenoeg alle studenten vermelden dat de steun van hun ouders zowat de belangrijkste succesfactor is. Veel ouders willen dat hun kinderen studeren omdat ze zelf nooit die kans hebben gehad. Een aantal studenten zegt wel dat hoewel hun ouders het belangrijk vinden dat hun kinderen studeren, ze te weinig kennis hebben van de onderwijsstructuren om hun kinderen op een gepaste manier te kunnen ondersteunen en motiveren. In dat geval zijn het vaak oudere broers of zussen die de rol van de ouders overnemen of ten aanzien van de ouders het belang van verdere studies onderstrepen. Heel vaak zijn deze broers of zussen belangrijke voorbeeldfiguren voor de studenten.

- R** Mijn oudere broer – die is nu industrieel ingenieur – maar die heeft BSO gedaan en net vóór ik eigenlijk naar mijn eerste jaar secundair ging, begon die net te werken aan de dokken. En ja, in de winter, da's verschrikkelijk. Toen besepte die dat die studies belangrijk zijn voor je werk. Mijn ouders komen van Marokko, dat zijn boeren, die hebben absoluut geen besef van wat het belang van studies is. Mijn vader wou me naar een schrijnwerkerij sturen, maar omdat mijn resultaten in het lager altijd zo goed waren, heeft die (*mijn broer*) gezegd: "Hij moet naar de Latijnse want hij is een slimme." En 't is eigenlijk door mijn broer dat ik in de Latijnse ben geraakt en zo in 't ASO ben geraakt. Ik herinner mij dat ik toen industriële wetenschappen wou doen omdat ik dan naar dezelfde school zou gaan dan mijn broer. Maar het was mijn oudste broer die zei: "Jij gaat Latijnse doen, want als je dokter wil worden of als je aan de universiteit wil studeren..."

(mannelijke allochtone student ingenieurswetenschappen)

2 – Schoolloopbaan secundair onderwijs

Het is opvallend dat de meeste studenten een sterke ASO-opleiding achter de rug hebben en dat ze reeds in het secundair onderwijs goede schoolresultaten behaalden. Dat zij op ASO-scholen – die per definitie een populatie met een hogere sociaaleconomische status hebben en doorgaans weinig allochtonen tellen – terechtgekomen zijn, schrijven studenten grotendeels toe aan hun ouders. Die hielden voet bij stuk – vaak tegen het advies van de school en het CLB in – en lieten hun kinderen een ASO-opleiding volgen. Studenten geven aan dat je in een ASO-opleiding niet alleen de nodige bagage meekrijgt om met succes hoger onderwijs te kunnen doorlopen, maar dat het vooral de mentaliteit in de ASO-opleiding is die ertoe doet en die leerlingen ertoe aanzet om in te stromen in het hoger onderwijs.

I Dus je hebt heel veel steun en aanmoediging gehad van je leerkrachten...

R Van leerkrachten en ik was ook omringd door allemaal autochtone leerlingen met hoge ambities en dat motiveerde mij wel. Ja, ik was daar de enige, ik ging niet zeggen: "Ik ga arbeider worden of zo." En sowieso het feit dat je ASO studeert, wil zeggen dat je gaat verder studeren want je geraakt toch nergens met je ASO-diploma.

(mannelijke allochtone student psychologie)

3 – Vriendenkring

Een belangrijk deel van de succesvolle studenten geeft ook aan dat hun vriendenkring voornamelijk uit autochtonen bestaat. Dit hangt ongetwijfeld samen met het feit dat zij een ASO-opleiding volgden en daardoor te maken hadden met voornamelijk autochtone medeleerlingen uit betere sociale milieus. Enkele studenten met gemengde vriendengroepen zeggen dat zij een sterk verschil in mentaliteit ervaren ten aanzien van verder studeren in hun autochtone en in hun allochtone vriendenkring.

R Ik was ook vooral omringd door Vlaamse vriendinnen eigenlijk, om het zo te zeggen, en daar was dat ook gewoon van ok, je zit hier nu in het ASO, maar stoppen met studeren is gewoon geen optie. Je studeert gewoon, dus ja er werd daar niet over gepraat. Maar langs de andere kant had ik ook allochtone vriendinnen op school en daar was dat totaal anders. Dat was eerder van: "Ja, waarom studeren? Alsof wij later een kans gaan krijgen of zo..." En dat was, die zaten zo precies geïsoleerd in een allochtoon vriendinnengroepje en dat maakt ook heel veel uit. Omdat je dan al zoiets hebt van ja, we horen er toch niet bij, dus waarom zouden we daar in meegaan. En dat is voor mij ook wel belangrijk geweest.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

- R** Ik heb in de beste scholen gezeten. Ik hecht ook heel veel belang aan de steun van mijn ouders. (...) Ik was ook vaak omringd door Vlaamse leerlingen en d'r zit hier ook gewoon veel in de cultuur, allez dat studeren zit er echt wel in. En dat is soms een contrast met die concentratiewijken of hoe dat je ze wil noemen waar er veel families zijn van migranten, vaak van arbeidsmigranten van de jaren '70 enzovoort. Daar is er gewoon een ander verwachtingspatroon enzovoort. En ja, ik denk dat dat wel een rol speelt.

(mannelijke allochtone student geneeskunde)

Studenten met zowel autochtone als allochtone vrienden zeggen ook dat zij sterke socio-culturele verschillen ervaren. Kunnen omgaan met die verschillen en het referentiekader van de autochtone middenklasse beheersen, beschouwen zij als belangrijke competenties om verder te studeren.

- R1** Euh ja, ik heb voornamelijk ook Belgische vrienden eigenlijk, of Vlaamse (gelach). (...) en ik moet eerlijk zeggen dat ik daar wel veel aan heb gehad. Eén van mijn beste vrienden die komt uit een heel, laten we zeggen gecultiveerd gezin, waarbij de vader dokter is en de mama heeft ook hogere studies gedaan en ze werken allebei en d'r staat altijd opera of klassieke muziek op de achtergrond (gelach). Ze hebben de Knack liggen, ze hebben de Humo liggen, ze hebben... Dus als je daar in die omgeving komt, da's...

- R2** Een andere manier van denken...

- R1** Ja, da's helemaal anders dan bij mij thuis waar de satelliettelevisie opstaat (gelach). 'k Denk dat taal heel belangrijk is, dus in dat opzicht misschien, als je nu echt met Vlaamse personen omgaat, dat je taal zich ook aanpast, omdat dat een deel imitatie is of weet ik veel, kan zijn. Allez, ik heb alleszins ook voornamelijk Belgische vrienden.

(R1: mannelijke allochtone student ingenieurswetenschappen,

R2: vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

4 – Steun en hulp van medestudenten

Steun en hulp van medestudenten is voor zowat alle studenten onmisbaar en wordt als een erg belangrijke factor beschouwd voor hun studiesucces. Studenten vinden het cruciaal om van medestudenten tips en informatie te krijgen hoe ze de leerstof best kunnen verwerken en wat ze kunnen verwachten bij examens. Studenten zijn duidelijk vragende partij voor peer-to-peer ondersteuning (vb. peter-metersysteem).

- R1** Nee, ik kende iemand uit een hoger jaar en ik kende iemand van hetzelfde jaar die dan het jaar daarna in een hoger jaar zat – toen ik ben blijven zitten is hij een jaar hoger gegaan – en daar heb ik ook enorm, enorm veel aan gehad. Maar da's wel

belangrijk volgens mij, dat ze zeggen van hoe je een vak moet aanpakken. 'k Heb cursussen gehad die als je die gewoon zwart op wit zou krijgen, 'k denk niet dat ik dat zou kunnen studeren, terwijl met die notities van die jongen die ik dan kende van het hoger jaar, die waren goud waard.

I Hebben de anderen dat ook gehad? Hulp van andere studenten of van hogerejaars?

R2 Vorig jaar – toen ik in 't eerste jaar zat – was het zo peter- en metertoestanden. Ik heb toen een peter gekregen en ik heb daar eigenlijk nog altijd blijvende steun aan en hulp en alles. Echt super, ik kon daar altijd terecht met al mijn vragen, op elk moment, en dan kreeg ik een antwoord dat veel beter en langer was dan dat ik had verwacht. Da's echt een grote steun.

R3 Bij mij moet dat niet echt. Zoals in mijn eerste jaar had ik eigenlijk niemand nodig gehad. Maar d'r was wel een meisje, zij had haar jaar opnieuw gedaan en zij vertelde ons soms zo van bijvoorbeeld voor (opleidingsonderdeel X1) hoe het examen in elkaar zit en welke vragen we gaan krijgen. Dus dat was zo'n beetje een verheldering, dus dan kreeg ik zo'n idee van wat... maar niet echt veel, dus ja. (...) Maar ik vind dat ook heel belangrijk, zo mensen leren kennen van de hogere jaren, die hebben meestal veel ervaring en die weten hoe alles in elkaar zit, hoe alles wordt gevraagd en zo en dat helpt ook veel. Dan ga je je tijd kunnen gebruiken om dingen te studeren. Anders is dat zo'n beetje zoeken, zelf zoeken en zo...

(R1: mannelijke allochtone student ingenieurswetenschappen,

R2: vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde,

R3: vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

5 – Eigen persoonlijkheid en intrinsieke motivatie

Studenten zijn het er ook over eens dat hun eigen persoonlijkheid één van de belangrijkste succesfactoren is. Hun succes in het hoger onderwijs wijten ze aan hun doorzettingsvermogen en hun winnersmentaliteit. Ze zijn bovendien erg gemotiveerd om hun studie te voltooien. Niet zelden zeggen studenten dat ze zich willen bewijzen. Enkele studenten kregen meermaals te maken met negatieve vooroordelen in hun onderwijsloopbaan. Zij zijn van mening dat zij een sterkere persoonlijkheid hebben ontwikkeld door zich hiertegen te verzetten en dat dit aan de basis ligt van hun doorzettingsvermogen. Zij willen vooral aantonen dat ze het wél kunnen.

R Maar ook familieleden van mijn vader, die zoiets hebben van: "Ja hallo, jij studeren? Doe dat eens niet." En dan had ik iets van: ik ga het tegendeel bewijzen. Ik ga er juist wel voor gaan en tonen dat ik ook kan slagen net als iedereen.

(vrouwelijke allochtone student psychologie)

6 – Taalkennis Nederlands

Ten slotte zijn de studenten ook de mening toegedaan dat een goede beheersing van de Nederlandse taal ook een belangrijke factor is om te kunnen slagen in het hoger onderwijs.

- R** Wat me erg opvalt hier is: iedereen praat gewoon supergoed Nederlands. 't Is echt zo. Op de universiteit en ik denk in 't hoger onderwijs in 't algemeen. Het valt mij op: de mensen die slagen zijn ook mensen die het Nederlands echt goed machtig zijn.

(mannelijke allochtone student geneeskunde)

4.3.2 Stimulerende en belemmerende factoren binnen de leeromgeving

Na de identificatie van de succesfactoren werd aan de deelnemers gevraagd om te focussen op aspecten van de leeromgeving die zij als stimulerend of belemmerend hebben ervaren voor hun studievoortgang. Er zijn veel parallellen met de ervaringen van de allochtone en autochtone studenten die hun studies hebben stopgezet.

1 – Contact met en houding van docenten

De studenten zijn het erover eens dat docenten zich in het algemeen behulpzaam opstellen en de studenten uitnodigen om vragen te stellen. Toch is in praktijk voor een deel van de studenten de drempel vrij hoog om effectief contact op te nemen met docenten. In focusgroep 1 wordt vooral gewezen op het feit dat dit bemoeilijkt wordt door de grootte van de studentengroepen. Studenten hebben positieve contactervaringen met docenten wanneer zij in kleinere groepen les krijgen. De grootte van de studentengroepen komt echter niet ter sprake in focusgroep 2.

Studenten ervaren tot op zekere hoogte ook een intellectuele kloof. Ze voelen zich intellectueel minderwaardig als ze een vraag willen stellen.

Net zoals afgehaakte studenten ergeren succesvolle studenten zich aan het feit dat sommige docenten bij het begin van het academiejaar slaagpercentages tonen. Dit geeft studenten niet echt een bemoedigende en stimulerende indruk.

- R** Ik vond het vorig jaar eigenlijk niet zo heel erg leuk. Dat was al van in 't begin van 't jaar dat ze dan begonnen met zo van die tabellen, het slaagpercentage dat heel laag was, alleez daar begin je toch niet mee. D'r is al een enorme kloof tussen het middelbaar en de universiteit en je komt nog maar binnen, je bent zo onzeker en het eerste wat je voorgeschoteld krijgt is een dia met dan het slaagpercentage, dat niet eens, laat ons zeggen, bijna de helft is of zo, die het niet haalt. Dat is toch heel demotiverend om dan nog te beginnen en je eigen weg nog te moeten zoeken. Ik denk dat het heel belangrijk is – het eerste semester – dat heel cruciaal is eigenlijk,

dat ze je daar meer persoonlijk moeten begeleiden. Diegenen die het nodig hebben en zo wat meer mogelijkheden bieden om die dingen te doen. En niet direct beginnen af te schrikken met die horrordia's en zo...

(vrouwelijke allochtone student biomedische wetenschappen)

Net zoals hun afgehaakte medestudenten zeggen succesvolle studenten dat docenten hun verwachtingen ten aanzien van leerstof onvoldoende aangeven. Een student merkt op dat heel wat cognitieve vaardigheden verondersteld worden, maar dat niet alle studenten daarover beschikken en dat studenten weinig begeleid worden in het aanleren van die vaardigheden. Ook hier ervaren studenten dat het onderwijs in het eerste bachelorjaar sterk gericht is op selectie van studenten.

R1 Er zijn heel veel impliciete vaardigheden die in oefeningen komen waarvan je verwacht wordt dat je ze aanleert en die dan op 't examen komen zonder dat ze eigenlijk... Allez, ik vind dat moeilijk om uit te leggen maar euh... D'r is niemand die jou erop wijst, op die vaardigheden. Je moet ze zo uit jezelf eigenlijk een beetje oppikken. Hoe dat je tegen bepaalde problemen moet aankijken, je krijgt heel veel specifieke problemen en ze verwachten van jou dat je dat abstraheert en dat je daarmee leert werken zonder dat ze expliciet zeggen van kijk, eigenlijk wat je nu aan het doen bent is dit en dit en dit, je moet het allemaal zelf doen.

R2 Ja, ik vind dat ook. Dan raak je niet zo verloren als er een beetje meer begeleiding zou zijn. Dan zou dat gemakkelijker zijn voor jou zodat je weet waarmee je bezig bent en zo...

R1 Allez, soms zijn ze heel formeel. Ze zijn heel formeel en ze geven gewoon de cursus en d'r is niemand die... Volgens mij kan het vaak beter, maar je zit ook in een systeem waarbij dat ze willen schiften. Je zit in een systeem waarbij er 600 mensen in 't eerste beginnen en waarvan ze zeggen: "Volgend jaar willen we d'r maar 300 hebben." En dan moeten er mensen weg.

(R1: mannelijke allochtone student ingenieurswetenschappen,

R2: vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

2 – Studiebegeleiding

Enkele van de succesvolle studenten hebben een beroep gedaan op het monitoraat voor studiebegeleiding.

R Maar ik vind dat eigenlijk geen enkele prof dat zegt hoe dat we dat moeten studeren, maar uiteindelijk d'r zijn wel studiebegeleiders. Dus als je dan daar naartoe gaat, dan... Ik ben daar wel vorig jaar naar toe geweest, dit jaar ook omdat ik daar wel

veel aan heb. Zij zeggen van: “Kijk, bij die prof is dat belangrijk, zij geven je wel raad hoe je die vakken moeten studeren.”

(vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

Ondanks het feit dat enkele succesvolle studenten wel degelijk gebruik maken van de studiebegeleiding, refereren ze – net zoals afgehaakte studenten – aan de heersende perceptie dat gebruikmaken van ondersteuning en begeleiding een teken van zwakte is.

I Maar niet iedereen gaat naar de studiebegeleiding...

R1 Maar niet iedereen weet het ook, denk ik, dat ze dat kunnen doen of ze maken daar geen tijd voor of zo.

R2 Ik denk dat veel studenten dat ook als een *faal* zien als ze naar studentenbegeleiding gaan...

R3 Ja, of als een zwakheid of zo.

I Zien jullie dat ook zo?

R2 Ik zie dat nu niet direct zo, maar ik kan er wel goed inkomen dat andere mensen dat wel zo zien.

R3 Ja, dat je daar eigenlijk alleen maar naar toe moet als er iets fout is. Totdat je het gevoel hebt dat er iets fout is, ja dan is dat niet echt nodig. Maar dat weet je dan zelf ook echt niet. Allez, ze bieden wel altijd hun diensten aan, maar je blijft daar toch altijd een beetje weg.

(R1: vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen,

R2: vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde,

R3: vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde)

Wanneer studenten de stap zetten naar begeleiding of hulp, gebeurt dit dan ook vaak pas na herhaaldelijk aandringen van anderen.

R Dat was via de infodag, daar werd dat voorgesteld. En dan is 't eigenlijk via mijn mama gebeurd...

I Via je mama?

R Via mijn mama. Ik zei zo: “Ja, ik zie die cursussen niet zitten en hoe moet ik dat studeren en al?” En zij zei van: “Kijk, ga dan bij haar.” En zij heeft echt wel zitten pushen: “Neem een afspraak, neem een afspraak.” Want het heeft wel een tijdje geduurd voor ik een afspraak had genomen, omdat ik ook gewoon niet wist:

zou dat een vriendelijke zijn of niet en wat is dat? Maar uiteindelijk ben ik wel blij dat ik gegaan ben. Dus het was mijn mama die mij eigenlijk had overhaald.

I En wist je mama dan dat die studiebegeleider daar was of zo?

R Ja want ze was ook op de infodag, dus vandaar. Maar ik ben wel blij dat ik ben gegaan. En als ik nu nog vragen heb, dan durf ik snel zo een afspraak maken en 't is ook een heel vriendelijke madame, dus... da's wel wijs. Ik had onlangs ook problemen met mijn Minerva. Ook al moest zij mij daar niet mee helpen, ze heeft mij dan toch ook proberen helpen, dus dat is wel leuk. Dat je zo weet van kijk, d'r helpt mij iemand.

(vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

R In 't tweede jaar was het. Maar ik heb dan zo meer een persoonlijk geval gehad, blijkbaar na lang... Ik ben iemand die niet snel hulp gaat zoeken. Ik ben uiteindelijk toch maar op advies van een vriendin gegaan, zo van: "Ja, ik zou toch maar een keer naar een studentenpsycholoog gaan." Dat heb ik dan gedaan en ik ben eigenlijk wel blij dat die vriendin mij gepusht heeft van: "Je moet dat toch maar een keer gaan doen."

(vrouwelijke allochtone student geneeskunde)

3 – Permanente en/of tussentijdse evaluatie

Studenten vinden het aangenaam om les te krijgen in een onderwijsomgeving die een beroep doet op hun zelfstandigheid, maar ze zijn het erover eens dat dit niet betekent dat studenten aan hun lot moeten worden overgelaten. Zo vinden ze dat studenten in het eerste jaar best wel wat meer opvolging zouden mogen krijgen. Verschillende studenten zijn voorstander van meer permanente evaluatie en de mogelijkheid om deel te nemen aan proefexamens. Op die manier kunnen studenten sneller en beter inschatten in welke mate ze de leerstof beheersen. Studenten uit focusgroep 1 geven als voorbeeld dat tijdens oefenseminaries voor taalvakken woordenschattesten ingevoerd zijn en dat tijdens die lessen de mondelinge taalvaardigheid door middel van permanente evaluatie beoordeeld wordt.

R1 Permanente evaluatie en zo, dat je zo tijdens de les ook moet spreken...

R2 Dat is veel beter. 't Is veel beter dat ze dat zo opdelen en van die testen doen, want niemand leert anders die woordenschat. Want als ze het dan al leren dan, ofwel leren ze het héél goed, ofwel is het zo een beetje, ofwel leren ze het niet. Je loopt ook wel die woordenschat mis, want die woordenschat is ook maar een héél klein deeltje van je examen en als je het dan heel realistisch gaat bekijken, kan je net zo goed heel goed je grammatica doen en euhm... je moet kijken naar je vaardigheden, die proberen uit te spelen, dan speelt dat eigenlijk geen rol en dan mis je ook wel wat natuurlijk.

I Dus jij vindt het wel ok, zo'n systeem met meer testen...?

R2 Ja, maar 't moet nu ook niet, 't moet geen secundair worden. Maar bijvoorbeeld zo die woordenschattesten, dat is niet leuk, maar je leert het dan wel.

R3 Maar zo krijg je ook meer begeleiding denk ik. Als je dan zo een test hebt, krijg je ook zelf een idee van kan ik het of kan ik het niet? En dan word je eigenlijk ook normaal gezien verplicht om het een keer te leren, dus kan je ook inschatten van hoe lang zit ik hier aan te leren dus kan je al rekenen van ah, in de blok moet ik daar zoveel dagen aan spenderen dus ik vind dat eigenlijk wel iets goed, zo een test.

(R1: vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde,

R2: vrouwelijke allochtone student taal- en letterkunde,

R3: vrouwelijke allochtone student farmaceutische wetenschappen)

R Kijk, ook de proefexamens, die kan je dan oplossen. Als je ziet, je hebt een 5 op 20, dan weet je: ik moet harder studeren of ik moet dat opzoeken. Je kan ook naar iemand gaan die goeie punten heeft en vragen: "Hoe heb jij het gedaan?" Gewoon gaan opzoeken.

(mannelijke allochtone student psychologie)

5 SAMENVATTING BELANGRIJKSTE ONDERZOEKSRESULTATEN

Dit onderzoek vertrekt vanuit de vaststelling uit eerder onderzoek dat de studievoortgang van allochtone studenten in het hoger onderwijs vaak problematisch is (Lacante e.a. 2007). Om dit te verklaren focust bestaand drop-out onderzoek grotendeels op individuele studentkenmerken zoals motivatie, vooropleiding, geslacht, afkomst, taalkennis, socio-economische status, opleidingsniveau, enz. (Rombaut e.a. 2006; Lacante e.a. 2001). Internationaal onderzoek (Crosling e.a. 2009; Kuh e.a. 2006; Severiens e.a. 2006; Tinto 1998) bracht echter aan het licht dat naast individuele studentkenmerken ook de leeromgeving zelf een invloed kan hebben op de studiestatistiek van (allochtone) studenten in het hoger onderwijs. In het onderzoek dat in dit rapport beschreven is, zijn we nagegaan hoe allochtone studenten de leeromgeving aan de UGent ervaren hebben om te achterhalen welke kenmerken van de leeromgeving mogelijks een effect hebben op hun studievoortgang. Meer bepaald stelden we ons de volgende 3 onderzoeksvragen:

- Hoe hebben afgehaakte allochtone studenten de leeromgeving van de UGent ervaren?
- Zijn er verschillen tussen allochtone en autochtone afgehaakte studenten?
- Welke kenmerken van de leeromgeving beschouwen succesvolle en afgehaakte allochtone studenten als stimulerend of belemmerend voor hun studievoortgang?

Om de ervaringen van afgehaakte allochtone studenten op te tekenen hebben we diepte-interviews met hen afgenomen. Naast 14 allochtone studenten werd ook een controlegroep van 13 afgehaakte autochtone studenten bevestigd via diepte-interviews. Vervolgens hebben we 2 focusgroepen gevoerd met 17 succesvolle allochtone studenten. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste onderzoeksresultaten.

De leeromgeving door de bril van allochtone en autochtone afhakers

Een eerste belangrijke vaststelling is dat er **weinig fundamentele verschillen** zijn in de ervaringen van **afgehaakte allochtone en autochtone studenten**. Allochtone en autochtone studenten ervaren de leeromgeving van de UGent op een gelijkaardige wijze en worden met grotendeels dezelfde drempels en moeilijkheden geconfronteerd. Daar waar we wel verschillen vaststelden, zullen we dit ook expliciet vermelden. We willen echter benadrukken dat het slechts om nuances gaat in de beleving van de leeromgeving.

Een zeer typerend en doorslaggevend kenmerk van de leeromgeving is de **grootschaligheid**. Het feit dat studenten in grote groepen les krijgen, drukt een stempel op hun studentenervaring aan de UGent. Die grootschaligheid heeft in eerste instantie een invloed op de mate van contact met medestudenten en docenten.

Veel studenten vinden het **moeilijk om vlot contact te leggen met medestudenten** wanneer ze les volgen in grote groepen. De meeste studenten hebben dan ook slechts in beperkte mate contact met medestudenten en er is meestal geen sprake van hechte vriendschappen. Studenten hechten echter wel veel belang aan deze contacten en ze gebruiken deze contacten **vooral om hulp te vragen** bij het verwerken van de leerstof. Allochtone studenten hechten hier nog net iets meer belang aan dan autochtone studenten. Medestudenten spelen ook een belangrijke rol in de motivatie om de studies vol te houden. Studenten geven aan dat ze echt nood hebben aan deze contacten om zich minder eenzaam te voelen.

Studenten leggen eerst contacten met andere studenten die zij kennen uit het secundair onderwijs of met studenten die **afkomstig zijn uit dezelfde regio, stad of gemeente**. Dit geldt zowel voor autochtone als voor allochtone studenten. Vertrekkend van deze contacten bouwen studenten geleidelijk aan een netwerk uit met nieuwe contacten. Dit lukt het best wanneer studenten ook af en toe les krijgen in kleine groepen. Allochtone studenten gaan bij het ontwikkelen van nieuwe contacten vaak bewust of onbewust op zoek naar **studenten van dezelfde etniciteit**. Omdat de aanwezigheid van allochtonen aan de UGent erg beperkt is, beperkt dit ook de mogelijkheid om deze contacten uit te bouwen. Voor een aantal allochtone studenten is de aanwezigheid van andere allochtone studenten belangrijk voor hun motivatie en om zich thuis te voelen aan de UGent. Daarnaast zeggen allochtone studenten vrijwel altijd contact te hebben met autochtone studenten, het omgekeerde is haast nooit het geval.

Omwille van de grote lesgroepen is ook het **contact met docenten beperkt**. Het initiatief voor het contact ligt bijna altijd bij de student. Studenten contacteren de docent vrijwel uitsluitend om uitleg te vragen bij de leerstof. Ze doen dit pas nadat ze eerst geprobeerd hebben om het antwoord zelf te vinden of wanneer ook de hulp van medestudenten geen soelaas biedt. Studenten durven docenten vaak niet aanspreken omdat ze een intellectuele kloof ervaren. Wanneer studenten les krijgen in kleinere groepen vinden zij het opvallend gemakkelijker om contact te leggen met docenten en om vragen te stellen over de leerstof. Nagenoeg alle afgehaakte studenten volgen na de stopzetting van hun studies aan de UGent een opleiding aan een hogeschool. In vergelijking met de UGent hebben ze aan de hogeschool veel meer contact met docenten. Dit contact motiveert hen om betere studieresultaten te halen.

Studenten die contact opnemen met docenten zijn hier in het algemeen wel heel tevreden over en vinden dat docenten zich **behulpzaam** opstellen wanneer ze vragen hebben over de leerstof. Wat studenten echter vooral missen is een **stimulerende houding** bij docenten. Heel wat studenten voelen heel sterk aan

dat het onderwijsklimaat erg gericht is op het selecteren van studenten. Studenten geven aan dat dit doorweegt op hun motivatie. Als voorbeeld halen heel wat studenten aan dat docenten al tijdens de eerste colleges slaagcijfers tonen. Studenten zijn ontgoocheld in deze houding van docenten en verwachten van docenten dat ze hen meer motiveren en stimuleren om hun studies tot een goed einde te brengen. Verder vinden ze ook dat docenten **te weinig aanwijzingen** geven wat ze precies verwachten van studenten en hoe ze de leerstof moeten beheersen. Studenten weten wel wat ze moeten studeren, maar niet hoe ze dat moeten aanpakken.

Dit heeft ook gevolgen voor de examens. Veel studenten weten niet wat te verwachten op een examen en ondervinden daardoor moeilijkheden om zich goed voor te bereiden. Enkele studenten zeggen dat ze duidelijk betere studieprestaties hadden en zich meer op hun gemak voelden tijdens de voorbereiding wanneer docenten goede aanwijzingen geven over wat ze verwachten van studenten. Heel wat studenten hebben erg negatieve ervaringen met het beantwoorden van meerkeuzevragen.

Voor alle studenten is het eerste jaar hoger onderwijs een ware zoektocht naar een goede studiehouding en -methode. Autochtone studenten zeggen meermaals dat ze **vanuit het secundair onderwijs vaak onvoldoende voorbereid** zijn op het verwerken van grote hoeveelheden leerstof met een hoge abstractie- en moeilijkheidsgraad. We hebben deze reactie niet gehoord bij allochtone afhakkers.

De **manier van doceren** maakt voor veel studenten een groot verschil. Het heeft niet alleen een invloed op de betrokkenheid van de studenten bij het onderwijsgebeuren, maar heel wat studenten zeggen ook dat dit hun motivatie en studieprestaties beïnvloedt. Studenten zijn heel enthousiast over docenten die in hun lessen aandacht hebben voor **interactie en afwisseling** in lesmethoden. Het aanhalen van **(praktijk)voorbeelden** en het gebruik van **humor** houdt studenten bij de les en ondersteunt hen in hun leerproces. Het gebruik van **audiovisueel materiaal** helpt studenten de leerstof te memoriseren en **overzichtelijke slides** helpen studenten bij het onderscheiden van hoofd- en bijzaken. Studenten zijn bovendien vol lof over docenten die de **moeilijke leerstof op een bevattelijke manier kunnen overbrengen**. Daartegenover staat dat verschillende studenten klagen over **moeilijk academisch taalgebruik** in handboeken en tijdens hoorcolleges. Het is niet zo dat allochtone studenten dit meer aanhalen. Het is echter wel een feit dat verhoudingsgewijs meer mannelijke dan vrouwelijke studenten opmerkingen maken over taalgebruik.

De respondenten ervaren het **elektronisch leerplatform Minerva** als zeer gebruiksvriendelijk en gebruiken het vooral om presentaties en schema's te downloaden en om antwoorden te zoeken op leerstofgerelateerde vragen. Niettegenstaande veel studenten vertrouwd zijn met de computer, zijn zij zich niet altijd bewust van het belang dat het elektronisch leerplatform heeft binnen de leeromgeving. Studenten zijn er vanuit het secundair onderwijs onvoldoende mee vertrouwd.

Studenten vinden het een hele verademing om af en toe **in kleinere groepen** les te kunnen volgen. Zoals reeds gezegd is de drempel om vragen te stellen aan de docent veel kleiner en studenten krijgen er de gelegenheid om de leerstof in te oefenen. In kleinere groepen leggen studenten ook opvallend gemakkelijker contact met medestudenten. Heel wat studenten hebben aangegeven dat les krijgen in kleinere groepen voor hen cruciaal is. Daarnaast is er een opvallend verschil in de beleving van autochtone en allochtone studenten wanneer het gaat om **groepsopdrachten**. Autochtone studenten geven aan dat groepsopdrachten te weinig omkaderd en begeleid zijn. Allochtone studenten staan positiever tegenover groepsopdrachten. Het geeft hen vooral de opportuniteit om op een intensievere manier contacten uit te bouwen met medestudenten.

De UGent voorziet in een ondersteuningsaanbod voor haar studenten onder de vorm van **monitoraat** (studie- en trajectbegeleiding). Afgehaakte studenten maken hier echter zelden gebruik van. Zij geven daarvoor diverse redenen. Bij heel wat studenten is het aanbod onvoldoende gekend. In het beste geval weten ze dat het bestaat, maar dan nog weten studenten meestal niet echt goed waarvoor ze er precies terecht kunnen. Bovendien zeggen veel studenten dat de perceptie heerst dat het een teken van zwakte is als je gebruik maakt van het ondersteuningsaanbod. Heel wat afhakers zeggen dat ze het eerst op eigen houtje wilden proberen. De inkeer komt pas nadat ze de UGent hebben verlaten en studeren aan een hogeschool. Daar zetten veel afhakers wel de stap naar begeleiding en zelfs vrij vroeg in het academiejaar. Ze geven daarvoor volgende verklaringen. Aan de hogeschool heerst vaak een heel ander onderwijsklimaat: begeleiding en hulp vragen zijn daar heel vanzelfsprekend. Aan de UGent heerst de perceptie dat zelfredzaamheid belangrijker is. Bovendien beseffen deze studenten vaak dat dit hun laatste kans is om hoger onderwijs te volgen en beseffen ze dat ze wellicht een duwtje in de goede richting nodig hebben. Een aantal afgehaakte studenten heeft wel de stap gezet naar het monitoraat aan de UGent. Zij deden dit vooral wanneer de studie(traject)begeleider herhaaldelijk aanwezig was in de les en de studenten heeft aangesproken en uitgenodigd om langs te komen.

Naast hun ervaring met de leeromgeving brachten respondenten tijdens de interviews ook hun **sociale situatie** ter sprake. In verschillende gevallen ging het om studenten met een kwetsbare en problematische thuissituatie. Bovendien bleken heel wat allochtone studenten zelf in te staan voor hun levensonderhoud en studiekosten. Zij combineren hun studies met een job. Een aantal autochtone studenten heeft ook een studentenjob, maar in de meeste gevallen is dit om extra zakgeld te verdienen. De meeste autochtone studenten doen een beroep op hun ouders voor hun studiekosten. Hoewel deze problemen duidelijk een impact hadden op hun studieloopbaan en er vaak toe leidden dat studenten hun studies uiteindelijk hebben stopgezet, gebruiken studenten dit niet graag als excuus. We stelden ook vast dat ondanks deze problemen afhakers zelden gebruik maken van de **psychosociale dienstverlening en studentenvoorzieningen**. Studenten zijn wel vertrouwd

met de generieke studentenvoorzieningen zoals de studentenrestaurants, maar veel minder met individuele dienstverlening.

Ten slotte hebben we vastgesteld dat autochtone en allochtone afhakkers zelden hun **studiekeuze** en de **stopzetting** van hun studies bespreken met professionele studieadviseurs. Autochtonen bespreken beide zaken hoofdzakelijk met hun ouders, allochtonen bespreken dit met broers, zussen, medestudenten of beslissen vaak autonoom. Een ander opmerkelijk verschil is dat autochtonen wel vaak naar infodagen geweest zijn om zich te informeren over hun studiekeuze en dat allochtonen dit nauwelijks doen. In vergelijking met autochtonen zoeken allochtone studenten vooral informatie op het internet voor het maken van hun studiekeuze. De meeste studenten zetten hun studies stop op het moment dat ze voor zichzelf geen slaagkansen meer zien. Vaak gaat het om een samenloop van omstandigheden. Het merendeel van de studenten schrijft zich daarna in voor een professionele bacheloropleiding aan een hogeschool. Nagenoeg alle respondenten koesteren de ambitie om hun universitaire studies op een dag terug op te nemen en met succes te voltooien.

Succesvolle allochtone studenten: bollebozen en buitenbeentjes

Succesvolle allochtone studenten situeren de redenen voor hun studiesucces voornamelijk buiten de leeromgeving van de UGent. Vooral **steun van hun ouders en familieleden**, maar ook het opgroeien in een **omgeving die erg positief en stimulerend staat ten aanzien van verder studeren** noemen zij als een erg belangrijk gegeven. Ze benadrukken dat de basis voor een succesvolle studieloopbaan in het hoger onderwijs reeds vroeger gelegd wordt, met name in het **secundair onderwijs**. Veelal hebben deze succesvolle studenten secundair onderwijs gevolgd in ASO-richtingen, waardoor ze in scholen zaten met hoofdzakelijk autochtone leerlingen uit betere sociale milieus en een **sterke vooropleiding** achter de rug hebben. Studenten zeggen dat het in dit leerklimaat haast vanzelfsprekend is dat je na het secundair onderwijs hogere studies aanvat. Verder valt het op dat deze succesvolle studenten quasi allemaal bollebozen zijn: het zijn erg **gemotiveerde studenten** die over een **sterke intellectuele bagage** beschikken. Zij zien zichzelf ook vaak als buitenbeentjes binnen hun eigen gemeenschap waar de mentaliteit niet altijd zo sterk gericht is op verder studeren. Het valt ook op dat deze studenten hebben leren functioneren in een socio-cultureel referentiekader dat toegeschreven wordt aan een autochtone middenklasse, dankzij **intensieve contacten met autochtone leeftijdsgenoten uit de middenklasse**.

Toch hebben de studenten ook duidelijk verwezen naar factoren die een invloed hebben op hun studiesucces en die deel uitmaken van de leeromgeving. In eerste instantie noemen studenten de **hulp van medestudenten** cruciaal. Zij vinden het enorm belangrijk om een beroep te kunnen doen op de ervaring van ouderejaarsstudenten. Hoewel zij de zelfstandigheid en vrijheid als student

erg kunnen smaken, vinden ze niet dat studenten aan hun lot moeten worden overgelaten en zijn ze van mening dat studenten zeker tijdens het eerste bachelorjaar beter begeleid kunnen worden. Er is vooral behoefte aan **meer begeleiding inzake studieaanpak. Beperkte vormen van permanente en/of tussentijdse evaluatie** en de mogelijkheid om deel te nemen aan **proefexamens** worden erg positief onthaald. Deze geven studenten de kans om te leren functioneren in een academische omgeving waar heel wat impliciete vaardigheden verondersteld worden.

Ten slotte hebben succesvolle studenten – net als hun afgehaakte medestudenten – meermaals aangegeven dat het **onderwijsklimaat** aan de UGent vaak **erg gericht is op selectie** van studenten. Respondenten ervaren het beklemtonen hiervan door docenten niet als bemoedigend.

6 BESLUIT EN BELEIDSSUGGESTIES

Een eerste algemene vaststelling is dat er weinig verschillen zijn in de ervaringen van afgehaakte allochtone en autochtone studenten. Daarnaast hebben we vastgesteld dat er eveneens grote overeenkomsten zijn tussen de ervaringen van zowel succesvolle als afgehaakte allochtone studenten. Met andere woorden: studenten ervaren allen gelijkaardige moeilijkheden en drempels. Vanuit deze vaststelling **pleiten we voor een diversiteitsbeleid dat gekoppeld is aan een onderwijsbeleid dat zich richt naar alle studenten en een integrale en structurele aanpak nastreeft.**

Ten tweede bevat het onderzoek duidelijke indicaties dat het overwinnen van die moeilijkheden en drempels nog te sterk afhankelijk is van factoren buiten de leeromgeving en individuele studentkenmerken. De wet van de sterksten primeert nog te vaak. We menen dat onderwijs net de opdracht heeft om de sociale ongelijkheid te doorbreken en om aan studenten die vanuit een minder gunstige positie starten aan hoger onderwijs kansen te bieden. Daarom pleiten we voor de verdere uitbouw van een positief en krachtig leerklimaat waarin alle studenten aangemoedigd en gestimuleerd worden om excellente prestaties neer te zetten.

Deze vaststellingen en voorstellen vinden we ook terug in de literatuur. Crosling e.a. (2009) stellen dat de manier waarop het onderwijsbeleid vorm gegeven wordt en wat er tijdens het onderwijsgebeuren zelf gebeurt, bepalend is voor de studievoortgang voor studenten en het voorkomen van uitval. Tinto (1998) wijst erop dat instellingen die op een ernstige manier werk willen maken van een retentiebeleid, vooral de onderwijsorganisatie van het eerste jaar onder handen moeten nemen. Hij identificeert vier elementen die deel zouden moeten uitmaken van het onderwijsbeleid en die de kans op studiesucces maximaliseren: de aanwezigheid van hoge en duidelijke verwachtingen van docenten ten aanzien van studenten, een degelijk uitgebouwd academisch en sociaal ondersteuningsaanbod, adequate en vroege feedback over academische prestaties en tot slot academische en sociale betrokkenheid van studenten. Hij verwijst ook naar het concept 'leergemeenschap', waarbij studenten actief betrokken worden bij het onderwijsgebeuren en netwerken uitbouwen met andere studenten en docenten (Tinto 2009). Kenmerkend voor 'leergemeenschappen' is dat leren niet gezien wordt als een individuele aangelegenheid, maar als een collectieve activiteit waar samenwerking centraal staat. Een ander kenmerk is dat het zich vaak ook niet beperkt tot het lesgebeuren, maar dat het ook sociale activiteiten omvat zodat studenten meer vertrouwd raken met elkaar. Onderzoek heeft aangetoond dat participeren aan een leergemeenschap zowel een positief effect heeft op de betrokkenheid van studenten als op hun studieprestaties en algemene tevredenheid over hun academische ervaring (o.a. Zhao en Kuh 2004).

Op basis van de indicaties uit onze onderzoeksresultaten en de aangehaalde literatuur, doen we hieronder enkele beleidssuggesties.

Stimulerende houding van docenten

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat studenten doorgaans weinig contact met docenten hebben en dat ze zich weinig betrokken voelen bij het onderwijsgebeuren. Ze ervaren dat docenten hen te weinig motiveren en stimuleren om uit te blinken en excellente studieprestaties neer te zetten. In de opleiding van docenten zou er meer aandacht kunnen komen voor een positieve en stimulerende houding ten aanzien van studenten. Daarnaast denken we dat het goed is om na te gaan hoe docenten tijdens de lesactiviteiten meer aandacht kunnen besteden aan begeleiding van studenten bij het leerproces. Het formuleren van duidelijke en hoge verwachtingen ten aanzien van studenten lijkt ons een ander belangrijk aandachtspunt. Dit zou bijvoorbeeld ook meer benadrukt kunnen worden in de opleidingen van docenten.

Kleine groepen

Alle studenten hebben aangegeven dat af en toe les krijgen in kleine groepen bevorderlijk is voor het contact met docenten, met medestudenten en voor hun betrokkenheid, inzet en motivatie. Het lijkt ons daarom belangrijk om erover te waken dat in iedere opleiding voor bepaalde opleidingsonderdelen studenten les krijgen in kleinere groepen. Dit komt zowel de academische als de sociale integratie van studenten erg ten goede.

Interactieve lesvormen

Kleinere groepen hebben weinig baat als de didactische aanpak niet afgestemd is op het studentenpubliek. Het onderzoek heeft aangetoond dat studenten gemotiveerder zijn wanneer er interactie is, wanneer docenten af en toe humoristisch uit de hoek komen en wanneer ze de leerstof met (praktijk)voorbeelden ondersteunen. Afwisseling in lesmethoden is aangewezen om studenten bij de les te houden. Studenten hebben voorbeelden gegeven van docenten die complexe materie op een bevattelijke en toegankelijke manier kunnen brengen. Het gebruik van audiovisueel materiaal en presentaties ter ondersteuning van de leerstof zijn een must.

Peer-to-peer ondersteuning

Onder andere omwille van de grootschaligheid van de leeromgeving, stappen studenten niet gemakkelijk naar docenten om hulp te vragen bij het verwerken van de leerstof. Daarom doen ze vaak een beroep op medestudenten. Maar omdat een grootschalige leeromgeving ook het leggen van intensieve contacten met medestudenten bemoeilijkt, lukt dit ook niet voor alle studenten om een degelijk sociaal netwerk uit te bouwen. Nochtans vinden heel wat studenten de hulp en contacten met medestudenten cruciaal voor hun studiesucces. We stellen dan ook voor dat een systeem van peer-to-peer ondersteuning structureel verankerd wordt in elke faculteit, zodat elke student een beroep kan doen op de hulp van een meer ervaren student.

Integratie van studie- en taalvaardigheden in opleidingsonderdelen

Omdat veel studenten worstelen met hun studieaanpak en een aantal tekortkomingen signaleren in hun studievaardigheden, lijkt het ons aangewezen om in de curricula van eerste bachelorstudenten studie- en taalvaardigheden te integreren in bepaalde opleidingsonderdelen. Dit kan geïmplementeerd worden naargelang de specifieke noden en context per faculteit.

Elektronische leeromgeving

Een elektronische leeromgeving biedt heel wat mogelijkheden om te werken met nieuwe werkvormen die verschillende studenten kunnen aanspreken. Een belangrijk aandachtspunt is evenwel dat men studenten voldoende vertrouwd dient te maken met deze nieuwe werkmethoden. Er moet ook voldoende tijd besteed worden aan het benadrukken van het belang en de centrale positie die deze werkvormen innemen in de leeromgeving. Studenten zijn met deze werkvormen niet altijd vertrouwd vanuit het secundair onderwijs.

Monitoraten en studentenvoorzieningen

Uit het onderzoek is gebleken dat studenten in het algemeen tevreden zijn over de begeleiding en ondersteuning van monitoraten en studentenvoorzieningen. Alleen maken studenten er erg weinig gebruik van en zijn ze vaak moeilijk te overtuigen van het nut of zien ze dit pas te laat in. Het is aangewezen om studenten nog meer aan te spreken over deze mogelijkheden. Om zwakkere studenten over de streep te trekken is het belangrijk dat monitoraten en studentenvoorzieningen outsourcing activiteiten organiseren. Met andere woorden, het is belangrijk om een pro-actief beleid te voeren om studenten aan te spreken. Het onderzoek heeft aangetoond dat herhaaldelijk aanwezig zijn tijdens de lessen erg belangrijk is om studenten te bereiken. Daarnaast zetten studenten vaak pas de stap nadat ze door anderen overtuigd werden om contact op te nemen. Een zinvol initiatief lijkt ons om te werken met 'ambassadeurs' die kunnen getuigen over hun succeservaring met begeleiding. Wanneer peer-to-peer ondersteuning uitgebouwd is, kunnen de meer ervaren studenten eveneens een laagdrempelige doorverwijsfunctie opnemen.

Evaluatie en feedback

Studenten worstelen erg met examens op basis van meerkeuzevragen. We besluiten dat een onderzoek naar alternatieve evaluatiemethodes voor grote groepen aangewezen is. We denken daarnaast aan een algemeen afsprakenkader voor het opstellen van meerkeuze-examens en uitgebreide oefenfaciliteiten voor studenten. Proef- of voorbeeldexamens geven studenten inzicht in het type en de aard van de vragen die gesteld zullen worden. Hoewel zeker niet alle studenten deelnemen, zeggen heel wat studenten dat ze dit waardevol vinden en dat het hen helpt om zich voor te bereiden op de examens. Het lijkt ons daarom aangewezen om de organisatie van proefexamens nog uit te breiden.

Een andere mogelijkheid is dat in het eerste semester na een aantal lesweken een tussentijdse evaluatie gehouden wordt. Studenten hebben nood aan vroegtijdige feedback en evaluatie van hun studieaanpak en studievaardigheden.

7 LITERATUUROVERZICHT

- Baarda, D.B., de Goede, M.P.M., Teunissen, J. (2005) *Basisboek Kwalitatief Onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Stenfert Kroesen.
- Boeije, H. (2005) *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom.
- Braun, V., Clarke, V. (2006) 'Using thematic analysis in psychology', *Qualitative Research in Psychology*, 3(2): 77-101.
- Crosling, G., Heagney, M., Thomas, L. (2009) 'Improving student retention in higher education. Improving teaching and learning', *Australian Universities' Review*, 51 (2): 9-18.
- Duquet, N., Glorieux, I., Laurijsens, I., Van Dorsselaer, Y. (2006) *Wit krijgt schrijft beter. Schoolloopbanen van allochtone jongeren in beeld*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Evers, J. (red.) (2007) *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Den Haag: Lemma.
- Flick, U. (2007) *Designing qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.
- Howitt, D. (2010) *Introduction to qualitative methods in psychology*. Harlow: Prentice Hall.
- Krueger, R.A. (2000) *Focus groups. A practical guide for applied research*. Thousand Oaks: Sage.
- Kuh, G.D., Kinzie, J., Buckley, J.A., Bridges, B.K., Hayek J.C. (2006) *What matters to student success: A review of the literature*. Commissioned report for the national symposium on postsecondary student success: spearheading a dialog on student success.
- Kvale, S., (1996) *Interviews. An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: Sage.
- Lacante, M., Almaci, M., Van Esbroeck, R., Lens, W., De Metsenaere, M. (2007) *Allochtonen in het hoger onderwijs: Onderzoek naar factoren van studiekeuze en studiesucces bij allochtone eerstejaarsstudenten in het hoger onderwijs*. Brussel – Leuven: Vrije Universiteit Brussel – Katholieke Universiteit Leuven.
- Lacante, M., De Metsenaere, M., Lens, W., Van Esbroeck, R., De Jaeger, K., DeConinck, T., Gressens, K., Wenselaer, C., Santy, L. (2001) *Drop-out in het hoger onderwijs: Onderzoek naar achtergronden en motieven van drop-out in het eerste jaar hoger onderwijs*. Leuven – Brussel: Katholieke Universiteit Leuven – Vrije Universiteit Brussel.
- Lowyck, J., Terwel, J. (2003) 'Ontwerpen van leeromgevingen', pp. 285-330, in: Verloop, N., Lowyck, L. (Eds.), *Onderwijskunde: een kennisbasis voor professionals*. Houten: Wolters-Noordhoff.
- Morgan, D.L. (1997) *Focus groups as qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.

- Morgan, D.L., Krueger, R.A. (1998) *The focus group kit, Volumes 1-6*. Thousand Oaks: Sage.
- Mortelmans, D. (2007) *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Rombaut, K., Cantillon, B., Verbist, G. (2006) *Determinanten van de differentiële slaagkansen in het hoger onderwijs*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck.
- Severiens, S., Wolff, R., Rezai, S. (2006) *Diversiteit in leergemeenschappen. Een onderzoek naar stimulerende factoren in de leeromgeving voor studenten in het hoger onderwijs*. Utrecht: Echo.
- Tinto, V. (1993) *Leaving college. Rethinking the causes and cures of student attrition*. (2nd edition) Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Tinto, V. (1998) 'Colleges as communities. Taking research on student persistence seriously', *Review of Higher Education* 21(2): 167-177.
- Tinto, V. (2009) *Taking student retention seriously: rethinking the first year of university*, Keynote speech delivered at the ALTC FYE Curriculum Design Symposium, Queensland University of Technology, Brisbane, Australia, February 5, 2009.
- Van Hamme, F. (2010) *Hoger onderwijs kan en moet beter*, Interview met Dirk Van Damme in De Tijd, p.12, 28 september 2010.
- Van Houtte, M. (2002) *Zo de school, zo de slaagkansen? Academische cultuur als verklaring voor schoolverschillen in falen van leerlingen in het secundair onderwijs*. Gent: Universiteit Gent, Vakgroep Sociologie (onuitgegeven doctoraatsproefschrift).
- Van Houtte, M., Stevens, P.A. (2010) 'School ethnic composition and aspirations of immigrant students in Belgium', *British Educational Research Journal*, 36(2): 209-237.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, *Grafieken inschrijvingsgegevens studenten hoger onderwijs 2007-2008*, <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/werken/studentadmin/studentengegevens/default.htm> (gedownload op 22/02/2011).
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, *Studiesucces generatiestudenten in 2007-2008*, <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/werken/studentadmin/studentengegevens/Studiesucces%20generatiestudenten%20in%202007.pdf> (gedownload op 22/02/2011).
- Wolff, R., Crul, M. (2003) *Blijvers en uitvallers in het hoger onderwijs. Een kwalitatief onderzoek naar de sociale en academische integratie van allochtone studenten*. Utrecht: Echo.
- Zhao, C., Kuh, G.D. (2004) 'Adding value: Learning communities and student engagement', *Research in Higher Education*, 45(2): 115-138.

8 BIJLAGEN

Bijlage 1: operationalisering 'leeromgeving'

Het concept 'leeromgeving' werd geoperationaliseerd in volgende kenmerken en aspecten van de onderwijsorganisatie en onderwijscultuur van de UGent:

- Lessenrooster, opbouw en structuur academiejaar
- Werkvormen
 - › Practica, hoorcolleges, oefeningen, stages, groepswerk, ...
 - › Activerende werkvormen
 - › Didactische ondersteuning/materiaal
- Samenstelling en grootte studentengroepen
- Studielasting/studeerbaarheid van de opleiding
- Contacttijd
- Evaluatiebeleid
 - › Evaluatievormen
 - › Periodegebonden/niet-periodegebonden
 - › Oriënterende tests, proefexamens
 - › Evaluatievorm: schriftelijk, mondeling, paper, presentatie, onderzoek, multiple choice, ...
 - › Faciliteiten/flexibiliteit
 - › Feedback en studievoortgangsgesprekken
- Aandacht voor verschillen en diversiteit
 - › Differentiatie versus egaliteit
 - › Individuele aandacht voor studenten
 - › Diversiteit in curriculum
 - › Rekening houden met achtergrond van/verschillen tussen studenten
 - › Faciliteiten voor kansengroepen
 - › Diversiteitsbeleid (op opleidings- en faculteitsniveau)
- Leerprocessen: verhouding tussen studieondersteuning en kennisoverdracht
- Gebruik van ICT en elektronische leeromgeving
- Docenten
 - › Contact, beschikbaarheid, communicatie

- › Attitude: (didactische) ondersteuning, betrokkenheid, stimulering, sturing
- › Kwaliteit/tevredenheid
- › Verwachtingspatroon t.a.v. studenten
- Medestudenten
 - › Contact op academisch en sociaal vlak/communicatie
 - › Ondersteuning
 - › samenwerking
- Studiebegeleiding
 - › Aanbod (binnen/buiten lessen)
 - › Kwaliteit/tevredenheid
- Flexibele studietrajecten
- Curriculum/inhoud van de opleiding
- Taalgebruik en –beleid
- Sociale voorzieningen
 - › Contact, beschikbaarheid, communicatie
 - › Aard van de ondersteuning
 - › Kwaliteit/tevredenheid

Bijlage 2: Vragenlijst diepte-interviews

Introductievragen

- Hoe vond je het om student te zijn aan de UGent?
- Kan je iets vertellen over je ervaring als student aan de UGent?
- Als je aan die periode terugdenkt, wat is dan het eerste dat je te binnen schiet?

Ervaring leeromgeving

Ik kan me voorstellen dat ook bepaalde zaken die typisch zijn voor het onderwijs hier aan de UGent een rol gespeeld hebben bij jouw studentenervaring.

– Lessen

- › Wat vond je van de manier waarop de lessen verliepen?
- › Wat vond je van het lesmateriaal?

– Examens

- › Wat vond je van de manier waarop examens verliepen?

– Contact met docenten

- › Hoe was het contact met professoren en assistenten?
- › Hoe zijn docenten in de omgang met jou?
- › In hoeverre was dat belangrijk voor je studies?

– Contact met medestudenten

- › Hoe was het contact met medestudenten?
- › Wat deed je samen met medestudenten?
- › Hoe verliep de samenwerking?
- › In hoeverre was dat belangrijk voor je studies?
- › Had je contact met (andere) allochtone studenten?

– ICT

Aan de UGent wordt veel gebruik gemaakt van het elektronisch leerplatform Minerva en worden allerlei aankondigingen vaak via e-mail verstuurd.

- › Wat is jouw ervaring hiermee?
- › Hoe heb je met Minerva leren werken?

– Studiebegeleiding

- › Ken je de studiebegeleidingsdienst/het monitoraat?
- › Wat is jouw ervaring hiermee?

- **Sociale voorzieningen**

- › Ken je de sociale voorzieningen?
- › Wat is jouw ervaring hiermee?

- **Aandacht voor diversiteit**

Er zijn vaak heel wat verschillen tussen studenten: studenten hebben een andere achtergrond of afkomst of misschien andere normen of waarden.

- › Vind je dat daar aandacht aan wordt besteed?
- › Vind je dat daar rekening mee wordt gehouden?
- › Vind je het nodig dat hier aandacht voor is/dat hier rekening mee wordt gehouden?

Identificatie knelpunten

- Waar had je het moeilijk mee?
- Hoe kwam dat?
- Heb je ondersteuning of begeleiding gekregen?

Stopzetting studies

Je hebt uiteindelijk beslist om je studie stop te zetten. Kan je daar iets meer over vertellen?

Afsluiter

Is er iets wat ik niet gevraagd heb en dat je graag nog kwijt wil?

Bijlage 3: Genderanalyse van de rekrutering van allochtone afgehaakte respondenten

Tabel 3a: Onderzoekspopulatie allochtone afgehaakte studenten, naar faculteit (idem tabel 3 p. 13)

faculteit	geen doel-groep	minder dan 2 weken student	niet bereikbaar	weigeren	mogelijke respondenten	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	4	2	1	1	16	24
Rechtsgeleerdheid	1	0	1	4	13	19
Wetenschappen	1	0	0	0	3	4
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	2	0	0	0	5	7
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	0	1	3	2	1	7
Economie en Bedrijfskunde	2	1	1	1	3	8
Diergeneeskunde	0	0	0	0	1	1
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	2	0	1	1	12	16
Bio-ingenieurswetenschappen	1	0	0	0	0	1
Farmaceutische Wetenschappen	1	0	1	0	3	5
Politieke en Sociale Wetenschappen	1	1	1	0	10	13
totaal	15	5	9	9	67	105

Tabel 3b: Onderzoekspopulatie allochtone afgehaakte studenten, naar geslacht en faculteit

faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	6	18	24
Rechtsgeleerdheid	7	12	19
Wetenschappen	2	2	4
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	3	4	7
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	7	0	7
Economie en Bedrijfskunde	3	5	8
Diergeneeskunde	0	1	1
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	4	12	16
Bio-Ingenieurswetenschappen	1	0	1
Farmaceutische Wetenschappen	1	4	5
Politieke en Sociale Wetenschappen	2	11	13
totaal	36	69	105

Tabel 3c: Studenten die niet aan de definitie van allochtone student voldeden na verificatie via telefonisch contact, naar geslacht en faculteit

	geen doelgroep		
faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	2	2	4
Rechtsgeleerdheid	0	1	1
Wetenschappen	1	0	1
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	2	0	2
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	0	0	0
Economie en Bedrijfskunde	1	1	2
Diergeneeskunde	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	0	2	2
Bio-Ingenieurswetenschappen	1	0	1
Farmaceutische Wetenschappen	0	1	1
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	1	1
totaal	7	8	15

Tabel 3d: Allochtone afgehaakte studenten, minder dan 2 weken student, naar geslacht en faculteit

	minder dan 2 weken student		
faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	0	2	2
Rechtsgeleerdheid	0	0	0
Wetenschappen	0	0	0
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	0	0	0
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	1	0	1
Economie en Bedrijfskunde	0	1	1
Diergeneeskunde	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	0	0	0
Bio-Ingenieurswetenschappen	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	0	0	0
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	1	1
totaal	1	4	5

Tabel 3e: Allochtone afgehaakte studenten, niet bereikbaar na minstens 5 contactpogingen, naar geslacht en faculteit

	niet bereikbaar		
faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	1	0	1
Rechtsgeleerdheid	0	1	1
Wetenschappen	0	0	0
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	0	0	0
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	3	0	3
Economie en Bedrijfskunde	1	0	1
Diergeneeskunde	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	1	0	1
Bio-Ingenieurswetenschappen	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	0	1	1
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	1	1
totaal	6	3	9

Tabel 3f: Allochtone afgehaakte studenten die niet wensten deel te nemen, naar geslacht en faculteit

	weigeringen		
faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	1	0	1
Rechtsgeleerdheid	3	1	4
Wetenschappen	0	0	0
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	0	0	0
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	2	0	2
Economie en Bedrijfskunde	0	1	1
Diergeneeskunde	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	1	0	1
Bio-Ingenieurswetenschappen	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	0	0	0
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	0	0
totaal	7	2	9

Tabel 3g: Mogelijke allochtone respondenten, naar geslacht en faculteit

	mogelijke respondenten		
faculteit	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	2	14	16
Rechtsgeleerdheid	5	8	13
Wetenschappen	1	2	3
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	1	4	5
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	1	0	1
Economie en Bedrijfskunde	1	2	3
Diergeneeskunde	0	1	1
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	2	10	12
Bio-Ingenieurswetenschappen	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	1	2	3
Politieke en Sociale Wetenschappen	2	8	10
totaal	16	51	67

Tabel 3h: Afspraken en gerealiseerde interviews met allochtone afgehaakte studenten, naar geslacht en faculteit

	afspraak interview			gerealiseerde interviews		
faculteit	man	vrouw	aantal	man	vrouw	aantal
Letteren en Wijsbegeerte	0	4	4	0	4	4
Rechtsgeleerdheid	4	2	6	2	0	2
Wetenschappen	0	0	0	0	0	0
Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen	0	2	2	0	1	1
Ingenieurswetenschappen en Architectuur	1	0	1	0	0	0
Economie en Bedrijfskunde	1	0	1	1	0	1
Diergeneeskunde	0	0	0	0	0	0
Psychologie en Pedagogische Wetenschappen	1	4	5	1	3	4
Bio-Ingenieurswetenschappen	0	0	0	0	0	0
Farmaceutische Wetenschappen	1	1	2	0	1	1
Politieke en Sociale Wetenschappen	0	2	2	0	1	1
totaal	8	15	23	4	10	14

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Beleidscel Diversiteit en Gender, Universiteit Gent

Auteur

Katrien De Bruyn

Vormgeving

Cedric Verhelst, www.cedricverhelst.be

Drukwerk

Drukkerij Van Hoestenbergh

Juli 2011

Deze publicatie kan ook gedownload worden van onze website:

www.ugent.be/diversiteitengender

